

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

148051

**BURSA-MERKEZ YERLEŞİMİNDE İNTERNET KAFELERDE
İNTERNET KULLANIMI VE KULLANICILARININ
SOSYO-DEMOGRAFİK ANALİZİ: OSMANGAZİ ÖRNEĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**Danışman
Prof.Dr. Fügen BERKAY**

**Faruk MERMER
BURSA 2004**

148051

ABSTRACT

New developments and innovations in information and telecommunication technologies have speed up interaction between human beings, removed physical and geographic barriers. Recently, locally “instant” interaction between human beings, now moved to globally, to anywhere on the world.

“Information Technologies and Usage of Knowledge” becomes the most important power. Information Technologies, specially, computers and internet have considerable roles on the transition to the information society. Because of the production and distribution of knowledge via internet, easing and speeding up communication and interaction globally, Internet is so important and opened a new era. Changes in the information technologies have been the “pith” of the transformation of new society.

In this context, affection of the internet on the society gain speeds everyday and has felt itself. For that aim, a sociological field study which is included reason of internet usage, how to become acquainted with internet, what are the meanings of internet, usage of knowledge in the transition of information society, and demographic characteristics of internet users in the internet cafes, was done internet cafes in Osmangazi district (in Bursa city center).

ÖZET

Enformasyon ve telekomünikasyon teknolojilerindeki gelişmeler ve yenilikler insanoğlunun birbirleriyle etkileşimine ‘hız’ kazandırmış, coğrafi, fiziki nedenleri ortadan kaldırmıştır. Yerel düzeyde etkileşimde bulunan insanoğlu yeryüzünün her hangi bir yerinde olan başka insanlarla ‘anında’ etkileşim ve iletişim araçlarına sahip olmuştur.

“Bilgi teknolojileri ve bilginin kullanımı” en önemli güç haline gelmiştir. Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilişim teknolojileri araçlarından bilgisayarlar ve internet bu süreçte çok önemli rol üstlenmiştir. İnternetin yeri ve önemi çok büyüktür. Çünkü internet üzerinden bilgi üretimi ve dağıtımının yapılması, küresel çapta iletişim ve etkileşimi hızlandırması, kolaylaştırması ile internet bir çığır açmıştır. Enformasyon teknolojilerindeki gelişmeler yeni toplumun dönüşümünün “motor”u olmuştur.

Bu bağlamda, internetin toplumsal hayata etkisi her geçen gün artmakta ve bunu hissettirmektedir. Bu amaçla Bursa Osmangazi ilçesinde internet kafelerde internet kullanan bireylerin hangi amaçlarla internet kullandığı, internetle nasıl tanıştığı, internetten ne anladığı, bilgi toplumu sürecinde bilginin kullanımını nasıl gerçekleştirdiklerini ve demografik özelliklerini ortaya koyan sosyolojik bir alan çalışması yapılmıştır.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın oluşmasında başından beri büyük katkıları olan, tezimi okuyup gerekli düzeltmeleri yapan ve değerli fikirleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Fügen BERKAY'a çok teşekkür ederim.

Bu tez ile ilgili olarak emeği geçen tüm akademisyen ve meslektaşlarıma teşekkür ederim(isimlerini birilerini unuturum korkusuyla anmıyorum).

Ve son olarak başından beri bana sabreden eşime teşekkür ediyorum(bu çalışmanın büyük çoğunluğunu ondan çaldığım vakit ile hazırladım).

Bursa,2004

Faruk MERMER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Özet.....	iii
Önsöz.....	iv
İçindekiler.....	v
Tablolar.....	viii
Şekiller.....	xi
Giriş.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KAVRAMLAR, ÇERÇEVE VE TEORİK YAKLAŞIM

1.TOPLUMSAL DEĞİŞME.....	3
1.1. Tanım ve Kavram.....	4
1.2. Toplumsal Değişme Teorileri.....	7
1.2.1.Büyük boy kuramlar.....	7
1.2.2.Orta boy Kuramlar.....	8
1.2.3.Küçük boy kuramlar.....	8
2.TOPLUMSAL DEĞİŞMENİN ETMENLERİ.....	9
2.1.Doğal-Fiziki-Dış Etmenler.....	9
2.2.Demografik Etmenler.....	9
2.3.İdeoloji.....	10
2.4.Din ve Kültürel Değerler.....	11
2.5.Savaşlar.....	11
2.6.Teknoloji.....	12
3.ENFORMASYON TOPLUMU.....	13
3.1 İlk Toplumlardan Enformasyon Toplumu.....	13
3.2.Enformasyon Toplumu.....	15
3.3.Temel Karakteristikleri.....	17
3.3.1.Ekonomik Yapıdaki Dönüşüm.....	17
3.3.2.Çalışma Alanında Yükselen Yeni Sınıflar.....	19
3.3.3.Bilginin Artan Rolü.....	20
3.3.4.Enformasyon Teknolojileri.....	21
3.3.5.Enformasyon Toplununun Güç Yapısı.....	24
4.KÜRESELLEŞME.....	25
4.1.Giriş.....	25
4.2.Tanım ve Kavram.....	25
4.3.Küreselleşmeye Yaklaşımlar.....	26
4.3.1.Aşırı Küreselleşmeciler.....	27
4.3.2.Küreselleşme Karşıtları / Kuşkucular.....	28

4.3.3.Dönüştürücüler	29
4.4.Küreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Etmenler	31
4.4.1.Teknolojik İlerlemeler	33
4.4.2.İdeoloji	33
4.4.3.Ekonomik Etmenler	33

İKİNCİ BÖLÜM

BİR ENFORMASYON TEKNOLOJİSİ OLARAK İNTERNET

1.İNTERNET	35
1.1.Bilgisayar Ağı	35
1.2.İnternet Nedir?	36
1.3.İnternetin Tarihçesi	38
1.4.İnternetin İşleyişi	39
1.5.Internet Adresleri	40
1.6.Arama Motorları	41
2.İNTERNETTE BULUNAN BAŞLICA SERVİSLER.....	42
2.1.İletişim	42
2.2.Elektronik Posta (E-mail, E-posta)	43
2.3.Haber Grupları (News groups).....	43
2.4.Çevrimiçi (online) Konferans	43
2.5.WWW	44
2.6.Chat(Sohbet)	44
2.7.Ftp (Dosya Transfer Protokolü)	45
2.8.İnternetin Kullanım Alanları	45
2.9.İnternetin Etkilediği Yaşam Alanları	46
2.10. Toplumsal İlişkiler ve Sanal Topluluklar	51
3.TÜRKİYE'DE İNTERNET'İN GELİŞİMİ.....	54
3.1. Türkiye İnternete Ne zamandan Beri Bağlıdır?	54
3.2.Alan Adlarının Yıllara Göre Dağılımı	54
3.3. İnternet Erişimi ve Kullanımı İle İlgili Yapılmış Bazı Araştırmalar/Çalışmalar	58
3.4.Uluslararası Durum	60
3.5. Kamu Kurumlarında İnternet ve E-Devlet.....	71
4.İNTERNET KAFELER	75
4.1.İnternet Kafelerle ilgili Mevzuat.....	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BURSA-OSMANGAZİ İLÇESİNDE BULUNAN İNTERNET KAFELERDE İNTERNET KULLANIMI VE KULLANICILARININ SOSYO-DEMOGRAFİK YAPISI ÜZERİNE ALAN ÇALIŞMASI

1.Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	80
2.Alanın Tespiti Edilmesi	80
3.Araştırmanın Alanı, Örneklem Seçimi	85
4.Soru Formunu Oluşturulması.....	88
5.Uygulama	88
6.Verilerin İşlenmesi.....	89
7.Araştırmanın Hipotezleri	90
8.Araştırmanın Sonuçları	91
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	131
Kaynakça.....	132
Ek-1 Araştırmada Kullanılan Soru Formu.....	138

TABLULAR

- Tablo 1:Endüstri Sonrası Toplumun Yapısı ve Problemleri
Tablo 2:Bilgisayar Kullanımının Gelişim Aşamaları
Tablo 3:Endüstri Öncesi-Endüstri-Sonrası Toplum : Karşılaştırılmalı Bir Şema
Tablo 4:Alan Adlarının Alt Alan Adlarına Göre Dağılımı
Tablo 5:Ülkelerin Bilgi Teknolojileri Tablosu Tablo 6: Bazı Ülkelerin Online Devlet Kullanım Tablosu
Tablo 6:Bazı Ülkelerin Online Devlet Kullanım Tablosu
Tablo 7:Avrupa Birliği Aday Ülkeleri Arasında Karşılaştırmalı İnternet Kullanımı Tablosu
Tablo 8:Avrupa Birliği Aday Ülkeleri Arasında Karşılaştırmalı Kişisel Bilgisayar Sahipliği Tablosu
Tablo 9:Bazı ülkelerin internet Penetrasyonu, Okuryazar Oranı,Nüfusa Göre Günlük Gazete Satışı Tablosu
Tablo 10:Elektronik Kamu Hizmetleri Kullanım Alanları
Tablo 11:Bursa ve ilçeleri nüfus ve nüfus artış hızı
Tablo 12:İnternet Kafelerin Dağılımı
Tablo 13:Osmangazi İlçesi Nüfus/Kafe sayısı dağılımı
Tablo 14:Ana Kütle Büyüklükleri ve Güvenilirlik Seviyesine Göre Örneklem Hacimlerinin Belirlenmesi
Tablo 15:İnternet Kafelere Gidenlerin Cinsiyet Dağılımı
Tablo 16:İnternet Kafelere Gidenlerin Yaş Dağılımı
Tablo 17:Medeni Hal Durumu
Tablo 18:Eğitim Durumu
Tablo 19:Doğum Yeri
Tablo 20:Doğum Yeri (Köy-Kasaba-Kent olarak)
Tablo 21-a:Hayatın En Büyük Kısmının Geçtiği Bölge
Tablo 21-b:Hayatın En Büyük Kısmının Geçtiği Yer
Tablo 22:Göç Kaynağı Bölgeler
Tablo 23:Göç Kaynağı Yer
Tablo 24:Göç Yılı
Tablo 25:Kardeş Sayısı
Tablo 26:Evde Yaşayan Kişi Sayısı
Tablo 27:Oturulan Evin mülkiyet Durumu
Tablo 28:Çalışma Durumu Dağılımı
Tablo 29:Mesleklerin Sektörel Dağılımı
Tablo 30:Ailenin Aylık Gelir Dağılımı
Tablo 31:Bilgisayar Sahipliği-Gelir Durumu karşılaştırmalı Tablo
Tablo 32:Evde /İş Yerinde İnternet Bağlantısı -Gelir Durumu karşılaştırmalı Tablo
Tablo 33:İşyerinde/Evde İnternet Bağlantısı
Tablo 34:Evde/İşyerinde İnternet İmkânı Olduğu Halde İnternet Kafeye Gitme Nedenlerinin Dağılımı

Tablo 35: “Anne-babanızın evliliği (birlikte yaşamı) sürüyor mu?” Sorusunun Cevap Tablosu

Tablo 36: Anne-Babası Ayrı Yaşayanların Kim ile Birlikte Yaşadığı Tablosu

Tablo 37: Anne-Babanın Çalışma Durumu

Tablo 38: Annenin Eğitim Durumu

Tablo 39: Babanın Eğitim Durumu

Tablo 40: Gelir Durumu – Babanın Eğitim Durumu Karşılaştırmalı Tablo

Tablo 41: Tablo 40: Gelir Durumu – Annenin Eğitim Durumu Karşılaştırmalı Tablo

Tablo 42: Bilgisayar Kullanım Bilgisi

Tablo 43: Bilgisayar Kullanımının Nerede Öğrenildiği

Tablo 44: Evde Bilgisayar Sahipliği

Tablo 45: Kaahvehaneye Gitme Durumu

Tablo 46: Bilardo- Atari Salonlarına Gitme Durumu

Tablo 47: İnternetin Ne Zamandan Beri Kullanıldığı

Tablo 48: İnternetin İlk Kez Nerede Kullanıldığı

Tablo 49: İnternet Kafeye Hangi Sıklıkla Gidildiği

Tablo 50: Genellikle Hangi Zaman Diliminde İnternet Kafeye Gidildiği

Tablo 51: İnternet Kafede Haftada Ortalama Olarak Ne Kadar Kalındığı

Tablo 52: İnternette Öncelikli Kullanım Amacı

Tablo 53: İnternet Kafede Günlük Harcanan Para Miktarı

Tablo 54: “İnternet Erişim Ücretini Nasıl Buluyorsunuz?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 55: “İnternet için para probleminiz oldu mu?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 56: “İnternet kafe için ailenizle sizin aranızda hiç problem çıktı mı?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 57: Aile ile Yaşanan Problemin Kaynağı

Tablo 58: Serbest Zamanlarınızı Değerlendirme Dağılımı

Tablo 58: Serbest Zamanlarınızı Değerlendirme Dağılımı

Tablo 59: En son ne zaman kitap okuduğu (ders kitabı hariç)

Tablo 60: “İnternet kafe bağımlısı olduğunuzu düşünüyor musunuz ?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 61: “Hep aynı internet kafeye mi gidersiniz?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 62: İnternet kafe seçiminde nelere dikkat edersiniz? Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 63: “İnternet kafede kaldığımız süre içerisinde sırasıyla aşağıdakilerden hangisi en çok zamanınızı alır?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 64: “Her hangi bir mail grubuna üye misiniz? (sanal arkadaş grubunuz var mı?)” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 65: “İnternet günlük hayatınızda ne kadar yer alır?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

Tablo 66: İnternet kafede oynanan Oyun Dağılımı

Tablo 67: “İnternete kafeye gitmeden önce nerelere gidiyor, nasıl vakit geçiriyordunuz?” Sorusuna Verilen Cevap Dağılımı

Tablo 68: “İnternet kafeden sonra arkadaş çevreniz değişti mi?” Sorusuna Verilen Cevap Dağılımı

- Tablo 69:En Çok ziyaret edilen Web sitelerin Dağılımı
- Tablo 70:Şimdiye Kadar Faydanılan Kamu İnternet Siteleri
- Tablo 71:Kamu İnternet Sayfalarından Memnun Kalanların “Olumlu” Eleştirilerinin Dağılımı
- Tablo 72:Kamu İnternet Sayfaları İle İlgili “Olumsuz” Yorumların Dağılımı
- Tablo 73:“Şimdiye kadar hiç chat yaptınız mı?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu
- Tablo 74:“Chat için genelde karşı cinsi mi tercih ettiniz?/eder misiniz?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu
- Tablo 75:“Sürekli Chat alışkanlığınız var mı?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu
- Tablo 76:Chat yapma Nedenleri Dağılımı
- Tablo 77:Chat Yapma Sıklığı Dağılımı
- Tablo 78:“ İnternette sörf yaparken istemeyerek porno siteleri ile karşılaştınız mı?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu
- Tablo 79:“İnternette arkadaşlıklarınız oldu mu?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu
- Tablo 80:“İnternette tanıştığınız arkadaş/arkadaşlarınızla buluşup yüz yüze görüştünüz mü?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

ŞEKİLLER

- Şekil 1 : Doğrusal ve Basamaklı Toplumsal Gelişme Seyri
Şekil 2 : Yıllara göre Türkiye’de Alan adı Dağılımı
Şekil 3 : “.com.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 4 : “gen.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 5 : “org.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 6 : “gov.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 7 : “k12.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 8 : “nom.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 9 : “.edu.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 10: “.net.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 11: “.bbs.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 12: “.mil.tr” Alt Alan adı Dağılımı
Şekil 13: Alan Adlarının Alt Alan Adlarına Göre Dağılımı
Şekil 14: Yaş- Frekans Dağılımı
Şekil 15: Yıllara Göre Göç Dağılımı

GİRİŞ

Dünyadaki yeni teknolojiler, sosyal ve ekonomik yaşamdaki değişimlere neden olmakta, bu değişimler özellikle iletişim ve ulaşım alanda kendini göstermektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, dünya üzerinde zaman ve mekan kavramını en aza indirme girişimleri içerisinde küreselleşmeyi beraberinde getirmiştir. Bir anlamda Dünya küçülmüş, global bir köy haline gelmiştir.

20nci yüz yılın son zamanları küreselleşme ile birlikte “bilgi teknolojisi ve bilginin kullanımı” en önemli güç haline gelmiştir. Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilişim teknolojileri ve araçları olan bilgisayarlar ve internet bu süreçte çok önemli rol üstlenmiştir.

Bu bağlamda internetin yeri ve önemi çok büyüktür. Çünkü internet üzerinden bilgi üretimi ve dağıtımının yapılması, küresel çapta iletişim ve etkileşimi hızlandırması, kolaylaştırması ile internet bir çığır açmıştır.

Bugün internet kullanımı yolu ile insanlar istedikleri bilgilere anında ulaşabilmektedirler. Dünya çapında iletişimin hızlanmasına ve yaygın bir şekilde kullanılmasına yol açan internet kullanımı Türk toplumunda da etkisini göstermiştir. Gerek kurumsal, gerek ticari, gerekse bireysel anlamda Türkiye’de internet kullanımı istenilen düzeyde olmasa da her geçen gün kullanım oranı artmaktadır.

Bu amaçla, Bursa Osmangazi İlçesinde internet kafelerde internet kullanan bireylerin hangi amaçlarla internet kullandığı, internetle nasıl tanıştığı, internetten ne anladığı, bilgi toplumu sürecinde bilginin kullanımını nasıl gerçekleştirdiklerini ve demografik özelliklerini ortaya koyan sosyolojik bir alan çalışması yapılmıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde Toplumsal Değişme, Toplumsal Değişmeyi Etkileyen Faktörler, Enformasyon Toplumu ve Enformasyon Toplumu Oluşturan Özellikler, Küreselleşme olgusu, Küreselleşme, Küreselleşmeye Yaklaşımlar, Küreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Etmenler ile birlikte Enformasyon Toplumu arasındaki doğal ilişkiler incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde toplumsal değişme, enformasyon toplumu ve küreselleşme bağlamında bir enformasyon teknolojisi olarak internet kavramı, tarihesi, internet kullanımı ve servisleri, dünyada ve Türkiye tarihsel süreç içerisinde internetin gelişimi ile birlikte internet kafeler, Türkiye’de internet kafelerle ilgili mevzuat ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye’de internet kullanımı, özelde Bursa Osmangazi ilçesinde faaliyette bulunan internet kafeler ve bu mekanlarda internet kullanan bireylerin bilgi toplumu sürecinde bilgiyi hangi amaçlarla kullandığı, buna bağlı olarak hayatlarında nasıl bir değişiklik olduğunu arayan demografik içerikli bir alan çalışması yapılarak bu alanda bir “durum fotoğrafı” çekilmiştir. Bu alan çalışmasında 62 sorudan oluşan bir anket hazırlanmış ve Osmangazi ilçesindeki mahallelerde bulunan kafelerin yoğunluğu göz önüne alınarak 40 internet kafede 500 kişiye anket uygulanmıştır. Bu anketler değerlendirilerek sosyo-demografik analize tabi tutulmuş, Bursa Osmangazi ilçesinde bulunan internet kafelerde internet kullanımı ve internet kullanıcılarının durum değerlendirilmesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KAVRAMLAR, ÇERÇEVE VE TEORİK YAKLAŞIM

1. TOPLUMSAL DEĞİŞME

Hiç bir toplum durgun, durağan, hareketsiz değildir. Her toplum da sürekli bir dinamizm, değişme söz konusudur. Bu süreç yavaş bile olsa ilkel toplumlarda da görülür(Tezcan,1995:169).

Kongar, toplumsal değişme kavramının altında toplumları biçimlendiren iki temel ilişki başka bir deyişle çelişki yattığını belirtmektedir. Bunlardan birinci temel çelişki insan-doğa çelişkisidir. Yaratıldığı andan itibaren insanoğlu doğayı denetim altına almaya başlar, ona egemen olmanın çabasına girer. Bu çaba içerisinde yarınını düşünen insan yiyecek biriktirmeye, depolamaya başlar. İşte bu noktada insan-insan çelişkisi ortaya çıkar. (Kongar,1995:23)

Sahip olunan mal, artı ürün, insanlar arası farklılaşmaya sebep olur ve hayatı sürdürmesi için gerekli mallara sahip olanlar olmayanlar üzerinde egemenlik kurar. Sonrasında üretim başlar, insan aleti yapar, insan-insan çelişkisi büyür. İnsanlar arası farklılaşmanın kaynağı artık alet mülkiyeti olmuştur. Bu mülkiyet bireysel olduğunda bireyler arası eşitsizliğin, toplumsal olduğunda da toplumlar arası eşitsizliği meydana getirir. Yöneten ve yönetilen arasındaki ayrımın temelinde bu mal-alet-teknoloji yatmaktadır(Kongar,1995:23).

Tüm dünya toplumları sürekli olarak değişimin içerisinde dirler. Ancak bu değişimlerin temposu farklı mekanlarda ve farklı zaman dilimlerinde çok çeşitlilik göstermektedir. Avustralya'ya ilk geldikleri zaman Avrupalılar tarım, dokumacılık, kumaş, çömlekçilik, ok ve yay gibi şeyleri bilmeyen insanları gördüler. Bu Avrupalılar gelmeden önce Avustralya'da yaşayan yerlilerinin hiç bir toplumsal-kültürel değişme yaşamadıkları anlamına gelmez. Avcı, toplayıcı yaşam biçimlerinde binlerce yıldan beri az bir değişikliğe uğradıkları ifade edilebilir (Tezcan,1995:169).

1.1.TANIM ve KAVRAM

Bir durumdan yeni bir duruma geçişi ifade eden “değişme” varlıklar üzerinde kaçınılmaz bir hüküm göstermektedir. Bireysel ve toplumsal alanda meydana gelir, değişime uğramayan birey ve değişime uğramayan topluluk yoktur(Doğan,1995:178).

Önceki durum ya da davranıştan farklılaşma biçiminde de açıklanabilen değişme, her hangi bir doğrultu ifade etmez, ileriye doğru olabileceği gibi geriye doğru da değişim olabilir. Değişim başlangıcındaki şeklinden farklı bir şekle dönüşmesidir(Tezcan,1995:170).

Dönmezer'e göre sosyal değişme “*bütün insan toplumlarında ve sosyal sistemlerde sürekli işleyen karşı konulmaz bir süreç*”(Dönmezer,1994:399), Tezcan ise, “*toplumun yapısını oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bunları belirleyen toplumsal kurumların değişmesini*(Tezcan,1995:170)” ifade etmektedir.

Rocher'den aktaran Doğan ise Toplumsal değişme hakkında "kısa zaman aralıklarında gözlenebilir ve denetlenebilir dönüşümlerden meydana gelir" demektedir, (Doğan,1995:178) toplumu meydana getiren kurumlar başta olmak üzere "toplumsal ilişkilerde ve toplumsal yapılarda mevcut durumlardan yeni, bambaşka bir duruma geçişi ifade ettiğini" belirtmektedir.

Berelson ve Steiner toplumsal değişme hakkında "Her ne kadar hayatta her şey değişmekte ise de, bu terim (toplumsal değişme) yalnızca toplumun yapısındaki değişmeleri belirtir: Ailenin örgütlenişindeki, hayat kazanma yollarındaki, dinsel davranışlarındaki, insanlar tarafından benimsenen değerlerdeki ve kullanılan teknolojiadaki değişmeler. Terim, toplumun temel kurum ve örgütlenişindeki kaymaları belirler." ifadesini kullanmaktadır(aktaran Kongar,1995:55). Ginsberg "toplumsal yapıdaki değişme, yani toplumun büyüklüğünde, parçaları arasındaki kompozisyon ya da dengede ya da örgütlenme şeklinde meydana gelen değişme", Boskoff ise "Toplumsal değişme, belli toplumsal sistemlerin yapı ve fonksiyonlarında meydana gelen önemli değişmelerdir." der. (aktaran Kongar,1995:55).

Değişme kavramı, değer yargısı içermez, iyiye doğru da olabilir kötüye doğru da, ileriye doğru da olabilir geriye de. Bu yüzden bilinçli bir çaba olan "*değişme, kalkınma ve ilerleme*" den ayrılmaktadır(Doğan,1995:180)

Gelişme, kalkınma, ilerleme belirli bir amaca yönelik değişmeyi ifade eder. (Tolan,1996:276-27).

Toplumsal değişme belli bir zaman diliminde olan kesintisiz olan kolektif bir olgudur, grup veya kurumlar bazında meydana gelir. Toplumun temel kurum ve örgütlenişindeki dönüşümü ifade eder.(Arslantürk ve Amman,2000: 406)

Modernleşme kavramı da değişme ile ilgilidir ve az gelişmiş ülkelerin ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel bakımdan, sanayileşmiş ülkeler modelini hedef alan bir değişme göstermeleri anlamında kullanılmaktadır. (Tolan,1996:277).

Neler değişiyor sorusuna da Tezcan bazı konu başlıklarını şu şekilde listelemiştir(Tezcan,1995:171);

- “-Toplumsal rol ve statülerdeki değişmeler,
- Ekonomik varlıklardaki değişmeler,
- Nüfus artış hızındaki değişmeler,
- Üretim ilişkilerindeki değişmeler,
- Aile ve akrabalık ilişkilerinde değişmeler,
- Dinsel kurumların değişmesi,
- Gelenek göreneklerin değişmesi,
- Teknolojik Değişmeler (Üretimde kullanılan araç ve gereçlerin değişmesi),
- Eğitim kurumundaki değişmeler,
- Kişilik değişmeleri,
- Sanatta değişmeler,

- Çocuk yetiştirme yöntemlerinde değişmeler,
- Cinsel Davranış, tutum ve değerlerinde değişme,
- Kitle iletişim sistemlerinin değişmesi,
- Dilde değişmeler”.

1.2.Toplumsal Değişme Teorileri

Sosyal Bilimciler, değişme sürecini çözümlmek amacıyla bir takım teoriler geliştirmişlerdir. Bu teorilerde amaç değişmenin “motoru”nun ne olduğu ve “değişmenin kanunları”na ulaşma çabalarıdır. Sosyal bilimlerde “kanun” değil “teoriler” söz konusudur.(Arslantürk ve Amman,2000: 420)

Bu çerçevede Kongar bu teorileri büyük boy kuramlar, orta boy kuramlar ve küçük boy kuramlar şeklinde sınıflamıştır.

1.2.1.Büyük Boy Kuramlar

Büyük boy kuramlar bütün insanlık tarihini kapsamaktadır.

Ortak özelliği ise tarihsel incelemeyi konu alan kuramlardır. Bütün insanlık tarihi içinde toplumları ve meydana gelen olayları açıklayabilecek modeller ortaya koyma çalışmalarıdır. Bu modellerin doğruluğu tarihsel süreç içerisinde sürekli olarak aranmıştır. İnsanlık tarihinin gelişme kanunlarına ulaşmayı amaçlamaktadırlar (Kongar,1995:48,49).

1) Evrimci Yaklaşımlar: İnsanlık tarihini bir evrim çizgisinde ilerlediğini, kendi içinde meydana gelen birikimlerle ilerlediğini ifade eden yaklaşımlardır.

2) Diyalektik Yaklaşımlar: Bu tür yaklaşımlarda insanlık tarihindeki her aşama bir sonraki aşamanın tohumlarını taşımakta ve bu yeni aşama bir önceki aşamanın zıddı olduğu savunulmaktadır.

3) Organizmacı Yaklaşımlar: Bu modeli uygulayan düşünörlere göre toplumlar canlılar gibi doğmakta, büyüyüp geliştirmektedir, yaşlanmakta ve ölmektedirler.

1.2.2.Orta Boy Kuramlar

Bu yaklaşım “toplumu” değişmenin birimi olarak gören sosyal bilimcilerin ortaya koyduğu kuramlardır.

1. Yapısal-Fonksiyonel Yaklaşım: Her toplum bir birine bağımlı, meydana getirdikleri toplumun daha iyi uyumunu sağlamak için belli fonksiyonlara sahip ögelerden meydana gelir. Bu ögelerin iyi bir bütünleşmesi ve fonksiyonlarını yerine getirmesi toplumu meydana getirir.
2. Çatışma Yaklaşımı: Bu yaklaşımı sergileyen sosyal bilimciler toplumu bir organizma olarak görmemektedirler. Toplum birbirleriyle çatışan ögelerden meydana gelmektedir, toplumda her an değişme mevcuttur ve her öge değişime katkıda bulunmaktadır. (Kongar,1995:50-51).

1.2.3.Küçük Boy Kuramlar

Toplumsal değişmeyi, grupsal süreçler ve psikolojik ögelerle açıklamaya çalışan psikolojik ve sosyal psikolojik kuramlardır. (Kongar,1995:58).

2.TOPLUMSAL DEĞİŞMENİN ETMENLERİ

Toplumsal değişmelerin nedeni 'tek' değildir, birden fazladır ve her birinin etki derecesi birbirinden farklıdır(Tezcan,1995:178).

Değişime sebep olan bir çok faktör vardır. Ancak sosyal bilimcilerin en çok üzerinde durduğu nedenleri aşağıdaki maddeler bağlamında ele alınabilir.

2.1.Doğal-Fiziki-Dış Etmenler

Doğal çevre ve doğal çevrede meydana gelen değişiklikler toplumsal değişmelere sebep olan etkenler arasındadır.

Toprak kaymaları, erozyon, orman yangınları, deprem, su baskınları, seller, iklim değişiklikleri, doğal kaynakların azalması yada kıtlığı birer etkendir(Tezcan,1995:179).

Salgın hastalıklar da tarihte bir çok toplumun etkileyerek değişmelerine sebep olmuştur.

2.2. Demografik Etmenler

Nüfusun artması veya azalması toplum yapısını etkilemektedir. Nüfusun artması göçleri başlatması, azalması ise göç almasına sebep olabilmektedir.

Az gelişmiş toplumların hızlı nüfus artması sonucu meydana gelen sorunlarla karşı karşıya iken, gelişmiş toplumlarda nüfus artış hızının durması yada nüfusun

azalmaya başlaması ile meydana gelen sorunlarla uğraşmaktadırlar. (Arslantürk ve Amman,2000: 425)

2.3.İdeoloji

Büyük düşünürlerin fikirleri ve doktrinler toplumsal yapıyı değiştiren etmenler arasındadır.

1990 yılların başında yıkılan Doğu Bloku ülkeleri ile Batı dünyası arasındaki belirgin farklılıklar, toplumsal değişimde ideolojinin rolünü anlamak için güzel bir örnektir. Hatta birbirinde 45 yıl ayrı yaşamış iki Alman (Doğu-Batı) toplumunun çalışmaya, üretime, giyim,yeme içme, eğlenme tarzlarındaki farklılıkta en önemli unsur ideolojidir(Arslantürk ve Amman,2000: 429).

Arslantürk ideolojinin toplumsal değişmeye etkisini açıklarken; “Marx ideoloji, üretim ilişkileri tarafından belirlenen ve sömürüyle sonuçlanan sosyal eşitsizliklerin sürdürülmesini sağlayan, fakat sonuçta sınıf bilinci ve çatışmasıyla sosyal değişimin belirleyicisi olan bir faktör olduğunu değerlendirdiğini”, Mannheim’ın bu konuyu psikolojik bir zeminde incelediğini ifade etmektedir.

İdeolojiyi “bireylerin, varlığın reel koşulları ile kurmuş oldukları hayali bağların bir takdimi” olarak tanımlayan Althusser de “değişimin ya da direnmenin kalbinde ideoloji yattığını” ifade etmektedir(aktaran Arslantürk ve Amman,2000: 429).

2.4. Din ve Kültürel Değerler

Din ve kültürel değerler, tarihten günümüze bir çok toplumsal değişmelere neden olmuştur. Dinler toplumsal kurumları ve ilişkileri doğrudan etkiler ve etkisi ile değişmelere sebebiyet vermektedir.

İslam dininin Arap kabileleri üzerinde meydana getirdiği değişiklikler örnek verilebilir. Göçebe halde yada yarı göçebe olan Arap kabileleri yerleşik hayata geçmiş ve devlet biçimine dönüşmüşlerdir(Tezcan,1995:179).

Weber'in Kapitalizmin Ruhü tezi de bu önemi vurgulamaktadır(Arslantürk ve Amman,2000: 428)

2.5.Savaşlar

Toplumlararası çatışmaların tezahürü olan savaşlar olumlu-olumsuz toplumsal değişmelere neden olabilmektedir(Tezcan,1995:183)

Savaş sonucunda yenilen toplumların yeni oluşum ve çalkantılara sebep olmasına, sömürge olabilmesine hatta (daha çok eski toplumlarda meydana gelen) toplumların ortadan kalkmasına sebep olabilmektedir.

Savaşlar olumlu değişmelere de neden olmuşlardır. Toplumlararası temasın sağlanması ile yenilik, icatların daha çabuk yayılmasına, bilim, teknoloji ve buluşları hızlandırmasına neden olmuştur(Tezcan,1995:183). Toplumlararası etkileşimi arttırmıştır.

2.6.Teknoloji

İnsanoğlunun var olduğu günden bu yana her yeni teknik gelişim ve ilerleme toplumsal yapıyı az veya çok etkilemiş, toplumsal değişmelere neden olmuş ya da bu süreci hızlandırmıştır.

Kas gücüne odaklı enerjiden kömüre sonrasında elektrik, petrol ve nükleer enerjinin kullanımı insanlık tarihindeki teknik ilerlemenin ne kadar köklü değişmelere neden olduğunu ortaya koymaktadır.(Arslantürk ve Amman,2000:427)

Kongar, toplumsal değişimin temel dinamiğini açıklarken toplumsal değişim süreci altında insanoğlunun tüm birikiminin yattığını, bu birikimin maddi kültür anlamından teknoloji, manevi kültür anlamında da ideoloji yattığını ifade etmektedir. Toplumsal değişmeyi, insan-doğa çelişkisinin belirlediği teknoloji ile, insan-insan çelişkisinin belirlediği ideoloji arasındaki etkileşimin biçimlendirdiğini söylemektedir(Kongar,1995:60).

3.ENFORMASYON TOPLUMU

3.1 İlk Toplumlardan Enformasyon Toplumuna

İnsanoğlunun bu gezegendeki serüvenini çoğunluğu otuz ya da kırk kişiden fazla olmayan küçük topluluklar, kabileler biçimindeki avcı ve toplayıcı toplumlarda sürdürmüştür. Hayatlarını avcılık, balıkçılık ve doğadan yenebilir bitkilerin elde edilmesiyle sürdürmüşlerdir. Şu an bile dünya nüfusunun yalnızca 0,001'i avcılık ve toplayıcılıkla geçinmektedir. Bu toplumlar çağdaş toplumlarla karşılaştırıldıklarında, avcı ve toplayıcı gruplar arasında çok az bir eşitsizliğe rastlanır. Zengin fakir ayrımı söz konusu olmayan bu toplumların sahip oldukları mallar av silahları, kazma ve inşaat aletleri, tuzaklar ve pişirme aletleriyle sınırlıdır. Erkekler her zaman avcı, kadınlar yabancı tahılları toplar, pişirir ve çocuk yetiştirirler. Topluluk içindeki en yaşlı ve en deneyimli erkekler önemli kararlar almada söz sahibidirler. Bunun yanında önemli bir karar alma anında yetişkin tüm erkekler bir araya gelirler ve “katılımcı” bir toplum tablosu sergilerler(Giddens,2000a:48-49) .

Yaklaşık 20 bin yıl önce, bazı avcı ve toplayıcı gruplar hayatlarını sürdürebilmek için evcilleştirilmiş hayvanlar yetiştirmeye ve belirli toprak parçalarını ekerek tarım amaçlı kullanmaya başladılar. Evcilleştirilmiş hayvanları yetiştirenlere kır toplumlari, toprakla uğraşıp tahıl yetiştiren tarım ile uğraşanlar ise tarım toplumlari dir. Kır toplumlari mevsim ve hava şartlarına göre farklı yerler arasında göç ederler, taşımacılıkta hayvanları kullandıklarından avcı ve toplayıcı toplumlara göre daha uzak yerlere gidebilirler. Göç ettiklerinden dolayı maddi varlık biriktiremezler. Tarım toplumlari yabanda yetişen ürünleri kendileri yetiştirirler. Daha sürekli bir yiyecek arz

sağladığından daha büyük toplulukların bir arada yaşamalarına olanak sağlarlar(Giddens,2000a:53-54).

Toprağın insana tüketebileceğinden çok daha fazlasını vermesi(artı ürün) insanlar arasında farklılaşmaya arttırmıştır. Kentlerin ortaya çıkmasıyla servet ve güç eşitsizlikleri belirginleşmiş, yazının kullanımı, bilim, sanatta gelişmeler uygarlıkları ve tarihsel süreçte geleneksel devletleri ortaya çıkarmıştır.

Geleneksel devlette daha karmaşık bir meslek sistemi mevcut olduğundan cinsiyete dayalı katı bir işbölümü oluşmuştur. Kadın evde ve tarlada etkin, erkek ise tüccar, yargıç, hükümet görevlisi ve askerlik gibi ortaya çıkan mesleklerle günlük hayatta ön plana çıkmıştır. Ayrıca bu toplumlarda soylular ile nüfusun geri kalanı arasında sınıf ayrımı da söz konusu idi. Hükümdar, “yönetici sınıfın” başı idi ve bu sınıf büyük maddi rahatlık ve lüks hayat sürebilmişlerdir. Genel yapı itibariyle geleneksel devlet sürecinde yapılanma bu şekildedir(Giddens,2000a:56).

“Sanayi devrimi bir seri teknolojik yeniliğin üretim alanında kullanılması, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanlara yansımaları sağlayan bir süreç(Erkan,1993:3)” olarak on sekizinci yüz yıl İngiltere’inde ortaya çıkmıştır.

Bu süreç yeni bir toplumun diğer bir ifadeyle sanayi toplumunun habercisi olmuştur.

Tarıma dayalı geleneksel toplumda üretim, evlerde, el tezgahlarında bir çeşit atölye çalışması biçiminde yapılmaktaydı, zaman içerisinde geleneksel toplumdan sanayi toplumuna geçiş aşamasında seri ve toplu üretimin yapıldığı fabrikalara bıraktı. Konut ve işyerleri birbirinden ayrıldı, kentleşme ve kent yapısı değişti, geniş aile kendini çekirdek aileye bıraktı. Emek özgürleşmesi ile köylüler endüstri işçisi oldu.

Toplumun üst ve saygın sınıfı toprak sahipleri olan aristokratlar yerini sermayenin sahibi olan “burjuvazi”ye bırakmıştır. Toplumun kurum ve yapısı değişmiş, buna bağlı olarak toplumun değer, norm ve davranış kalıpları da farklılaşmıştır (Erkan,1993:4).

Nüfusun artması, kentlerin büyümesine yol açmıştır,pek çok gündelik karşılaşma artık tanıdığımız insanlar yerine yabancılarla gerçekleşmektedir. Küçük yerleşim yerlerindeki samimi ve sıkı bağlar, gevşek ve karmaşık bir hal almıştır. Büyük kentlerde oluşan yapıda iş bölümü ve uzmanlaşma çeşitli hizmet sektörleri oluşmaya başlamış, bu oluşumda bilgi ve enformasyonun tetikleyici görevi üstlenmesi kaçınılmaz olmuştur.

Devlet yapısı geleneksel devletlere oranla daha gelişmiş ve yoğun işleyişe sahiptir. Sanayileşme taşımacılık ve iletişimi çok daha hızlı hale getirmiş, bu da daha bütünleşmiş bir “ulusal” topluluklar meydana getirmiştir. Sanayi toplumları ulus devletlerin ilk örneklerini teşkil etmiştir. Ulus-devletler sınırları açık ve net belli ve içerisinde yaşayan herkesin toplumsal hayatını düzenleyen kurallar koyarak yaşamlarının pek çok alanında söz sahibi olmuştur (Giddens,2000a:59).

3.2.Enformasyon Toplumu

İkinci Dünya Savaşını takip eden yıllarda endüstrileşmiş batı toplumları yeni bir atılım ve gelişme dönemi yaşamışlardır(Sezal,2000:22).

Bazı sosyal bilimciler, Amerika ve Japonya gibi ileri düzeyde endüstrileşmiş ülkelerde 1960’lı yıllardan itibaren, toplumun temel özelliklerinde köklü değişim eğilimi gözlemlemişlerdir. Endüstri toplumundan farklılıklar gösteren bu toplum biçimine ilişkin çeşitli kavramlar ortaya atılmıştır. Amitta Etzioni “modernlik sonrası çağ”, George Lichtheim “burjuva sonrası toplum ”, Herman Kahn “ekonomi-sonrası

toplum”, Murray Bookchin kitlelik-sonrası toplum, Kenneth Boulding “uygarlık-sonrası toplum”, Daniel Bell “endüstri-sonrası toplum”, Peter Drucker “bilgi toplumu”, Ralf Dahrendorf “hizmet-sınıflı toplum” veya “kapitalizm-sonrası toplum”, Zbigniew Brzezinski “teknokratik çağ” ve Yoneji Masuda ise “enformasyon toplumu” olarak adlandırmışlardır(Bozkurt,1997:20-21).

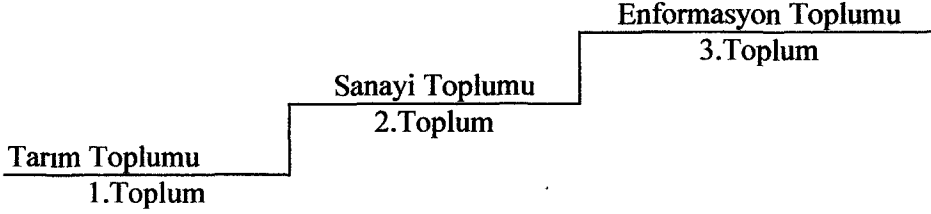
Yeni toplumu tanımlamaya yönelik eleştirilere rağmen D. Bell’in “endüstri-sonrası toplum” kavramı yaygın kabul görmüş, kullanılmıştır. Ancak son dönemlerde Japon araştırmacıların ortaya attıkları “enformasyon toplumu” kavramı daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Eleştirilerin ortak noktası endüstri toplumu kavramının oluşmaya başlayan yeni toplumu tanımlama da yetersiz olduğudur(Bozkurt,1997:21).

Endüstri toplumunun kurumları ortadan kalkmış değildir, enformasyon toplumu ile endüstri toplumu arasındaki temel farkın “nitelik” olarak değil “derece” olarak farklı olduğudur. Endüstri toplumunda değişimin “hız kazanması” söz konusudur(Bozkurt,1997:21).

Böyle bir tespit “toplumsal değişimin ve gelişimin toplum değerlerinin değişmesiyle temelden bağlantılı olduğu; doğrusal bir seyir takip etmediği; bir basamaklar seyri oluşturduğu görüşüne de uygun düşmektedir(Sezal,2000:23).

Tarım Toplumu 1.Toplum	Sanayii Toplumu 2.Toplum	Enformasyon Toplumu 3.Toplum
---------------------------	-----------------------------	---------------------------------

---

Şekil 1: Doğrusal ve Basamaklı Toplumsal Gelişme Seyri (Sezal,2000:23).

Toplumsal değişimin ve gelişme bir “son ” noktaya varmamakta her “son” bir başlangıç’a dönüşmektedir(Sezal,2000:23).

3.3.Temel Karakteristikleri

3.3.1.Ekonomik Yapıdaki Dönüşüm

Sanayileşen ülkelerde işgücü ekonominin çiftçilik(farming) ve tarım(agriculture) sektöründen imalat (manufacturing) sektörüne doğru bir kayma şeklinde gerçekleşmektedir(Polama,1993:326).

D.Bell’e göre yeni toplumun ilk özelliği malların üretiminden (imalattan) hizmetler sektörüne doğru yönelişidir. Endüstri öncesi ve endüstri toplumunda da hizmet sektörü mevcuttu ve “yardımcı” nitelikteydi. Ancak endüstri sonrası-toplumlarında daha fazla ve daha “esaslı” hale gelmiştir. Yoğunlaşma eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ile bilgisayar, sistem analizi ile bilimsel araştırma ve geliştirme gibi alanlarda olacaktır(Bozkurt,1997:23-24)

“1978 yılında İngiltere’de maden işçilerinin sayısı 235.000; çelik işletmelerinde çalışan işçilerin sayısı ise 150.000 idi. Yirmi yıl içinde yaşanan değişim sonucu 1997’de maden işçilerinin sayısı 17.300’e, çelik işçilerinin sayısı ise 36.500’e düşmüştür. (aktaran Sezal,2000:23).

Değişen ekonomik yapı ile ilgili bir kaç örnek daha vermek gerekirse “1965 yılında İngiltere’de işgücünün %32’si imalat sanayinde iken bu oran 1997’de %18 e inmiştir. Buna mukabil 1979’da hizmet sektöründeki istihdam % 58 iken bu oran 1997’de %75’lere tırmanmıştır. Bu demektir ki 1988’ler İngiltere’sinde her dört kişiden üçü hizmet sektöründe çalışmaktadır. Sadece üç hizmet alanında dört milyona yakın insan çalışmaktadır. 2.5 milyon kadarı sağlık ve sosyal hizmetlerde, 1 milyon kadarı finansal aracılık kurumlarında, 650 bin kadarı hizmet sektöründeki çeşitli danışmanlıklarda çalışmaktadır. Blair’in ifadesiyle sadece moda tasarımında çalışanlar 300.000 civarındadır ki bu otomotivde çalışanlardan daha fazla bir rakam demektir.” (Sezal,2000:24).

Yine benzer bir çalışmada ise ABD Ticaret Bakanlığının desteği ile Marc Uri Porat tarafından 1975-77 yılları arasında kapsamlı bir araştırma projesi yapılmıştır. Araştırmanın sorunsalı ise Milli gelir içerisinde bir mal olarak enformasyon ve hizmetlerin üretiminin, işlenmesinin ve dağıtımının payının ne olduğudur. Tarım, sanayi ve hizmetler gibi sektörlerin yanında enformasyon faaliyetlerinin yerini belirlemeye çalışmıştır. Porat’a göre Enformasyon faaliyetlerinin 1967 yılında ABD’de gayri safi milli hasıla içindeki payı %47 gibi yüksek bir rakamdır(1970lilere göre). 1950li yıllardan itibaren tarımın ve sanayinin payı sürekli gerilerken enformasyon ve

hizmetler sektörünün payı istikrarlı bir şekilde artmaktadır(aktaran Bozkurt,1997:23-24).

3.3.2.Çalışma Alanında Yükselen Yeni Sınıflar

Üretim ile ilgili dengelerin değişmesi sınıflar arası değişmelere neden olmaktadır. Mavi yakadan beyaz yakalı işçilere doğru eğilim olmaktadır. Endüstri toplumunun çalışanları ile enformasyon toplumunun çalışanları arasında yaptıkları işlerin niteliği arasında fark vardır. Endüstri Toplumunun en kalabalık grubunu yarı vasıflı işçiler oluşturmuştur. Hizmet sektörünün artmasıyla bu sektörde çalışanların sayısını da arttırmıştır.

“Teknik ve profesyonel sınıfı” oluşturan bilim adamları, teknisyenler, mühendisler, öğretmenler, tıp personeli artışı bu açıdan anlamlıdır. 1940 yılında 3.9 milyon olan teknik ve profesyonel sınıfın sayısı 1964 yılında 8.6 milyona yükselmiştir. Daha sonrasında bu artış devam etmiştir (aktaran Bozkurt,1997:25).

Amerika’da 1950’lerde beyaz-yakalı işçi sayısı ilk kez mavi-yakalı işçileri geçiyor ve 1970’lerde beyaz-yakalılar mavi yakalılardan 4/5 fazla olmuştur(aktaran Polama,1993:326).

Öte yandan Bozkurt toplumda “güç dengeleri” açısından önemli, bir noktaya işaret etmektedir. Tarım toplumunda toprağı elinde bulunduranlar ve askerlerdir; endüstri toplumunda kapitalin sahibi olan işverenler ve enformasyon toplumunda da bilgiyi üreten ve elinde tutanların olacaktır.

3.3.3.Bilginin Artan Rolü

Yeni toplumun karakteristiklerinden biri “bilginin giderek artan rolü”dür. İnsanlık tarihinin her safhasında “bilgi” önemli bir rol oynamıştır. D.Bell yeni toplumun paradigmasının teorik bilgi olduğunu belirtir.Tarım toplumlarında stratejik kaynak toprak ve işgücü, endüstri toplumlarında sermaye yeni toplumda ise bilgi stratejik kaynak olmuştur(Bozkurt,1997:26). Bell’e göre ‘Sanayi sonrası toplum, toplumsal kontrol, değişim ve yeniliklerin yönlendirilmesi bağlamında, bilgi etrafında örgütlenmiştir; bu da sırasıyla siyasal olarak yönetilecek yeni toplumsal ilişkilere ve yeni yapılara neden olmaktadır (aktaran Polama,1993:326).

Tablo 1’de Endüstri Sonrası Toplumun Yapısı ve Problemleri görülmektedir. Yeni toplumun temel kurumlarını bilgi üreten, araştıran kurumlar olacak, ekonomisini bilimi temel alan endüstriler/sektörler; temel problemleri de bilim ve eğitim politikası oluşturacaktır.

Tablo 1: Endüstri Sonrası Toplumun Yapısı ve Problemleri

<i>Eksen İlke</i>	Teorik Bilginin Merkeziliği ve Kanunlaştırılması
<i>Temel Kurumlar</i>	Üniversiteler Akademik Enstitüler Araştırma Kurumları
<i>Ekonomik Alan</i>	Bilimi Temel Alan Endüstriler
<i>Temel Kaynak</i>	Beşeri Sermaye
<i>Siyasal Problem</i>	Bilim Politikası Eğitim Politikası
<i>Yapısal Problem</i>	Özel ve Kamu Sektörü Dengesi Nitelik
<i>Tabakalaşma: Temel Yol</i>	Eğitim
<i>Teorik Sorun</i>	Yeni Sınıfların Bağlılığı
<i>Sosyolojik Reaksiyonlar</i>	Bürokrasinin Direnci Düşman Kültürler

(aktaran Bozkurt,1997:29)

3.3.4.Enformasyon Teknolojileri

Enformasyon teknolojilerindeki gelişmeler yeni toplumun dönüşümünün “motor”u olmuştur. Endüstri toplumunda buhar makinesinin, içten yanmalı motorun oynadığı rolden farklı değildir.Hesap makineleri, elektronik saatler, radyo,televizyon, kişisel bilgisayar, cep telefonu, internet yeni toplumda herkesin kullandığı ve herkesin hayatında önemli rol oynadığı cihazlar/teknolojilerdir(Bozkurt,1997:29).

Tablo 2: Bilgisayar Kullanımının Gelişim Aşamaları

<i>Gelişme Aşamaları</i>	<i>İlk Aşama 1945-70</i>	<i>İkinci Aşama 1955-80</i>	<i>Üçüncü Aşama 1970-90</i>	<i>Dördüncü aşama 1975-2000</i>
<i>Bilgisayar Kullanımının Temelleri</i>	Büyük Bilim	Yönetim	Toplum	Bireyler
<i>Hedefler</i>	Ulusal Savunma ve Uzay	GSMH	Kaba Ulusal Refah	Kaba ulusal tatmin
<i>Değerler</i>	Ulusal Prestij	Ek Büyüme	Sosyal Refah	Benin gerçekleştirilmesi
<i>Özne</i>	Ulus	Örgütler	Genel Kamu	Birey
<i>Bil. Kul. Objesi</i>	Doğa	Örgüt	Toplum	İnsanlık
<i>Bilimsel Temel</i>	Doğal Bilimler	Yönetim Bil.	Sosyal Bilimler	Davranış Bilimleri
<i>Enformasyon Objesi</i>	Bilimsel Amaçlara Ulaşılması	Firma Etkinliğinin Teşviki	Sosyal Problemlerin Çözümü	Entelektüel Yaratıcılık

Kaynak:(Bozkurt,1997:31).

Tablo 2’de görüldüğü gibi Enformasyon toplumunun gelişmesinin motorunu oluşturan bilgisayar teknolojisi çeşitli gelişim aşamalarından geçmiştir. Önceleri ulusal

savunma ve uzay, sonraları ekonomik amaçlarla kullanılmış, nihayetinde bireysel amaçlar için de kullanılabilir hale gelmiştir.

Bu teknoloji Enformasyon Toplumunun diğer bir karakteriştiği olan *bireyin konumunun daha gcliclic hale gelmesine* de katkıda bulunmuştur.

Tablo 3: Endüstri Öncesi-Endüstri-Sonrası Toplum : Karşılaştırılmalı Bir Şema

Boyutlar	Endüstri Öncesi	Endüstri	Endüstri Sonrası
Üretim Şekli	Doğal Maddelerin İşlenmesi	Fabrika	İşleme Ve Yeni İş. Hizmetleri
Ekonomik Sektör	Birinci Tarım Madencilik Balıkçılık Petrol&Gaz	İkinci Mal Üretimi Dayanıklılık Dayanıksız Ağır Sanayi	Üçüncü Transport Yararlılık Dördüncü Ticaret Finans Sağlık Araştırma Rekreasyon Eğitim İdare
Dönüştürülen Kaynak	Doğal Güç, Rüzgar, Su, Kaba İnsan ve Hayvan	Yaratılan Enerji, Elektrik, Yağ, Gaz, Kömür	Enformasyon, Kompüter, Veri sistemler
Stratejik Kaynak	Hammadde	Mali kapital	Bilgi
Teknoloji Temel Nitelik	El Sanatları Artizan, Çiftçi, El İşçisi	Makine Teknolojisi Mühendis, Yarı Vasıflı	Entelektüel Teknoloji Bilim Adamı&Profesyonel Meslekler
Metodoloji	Sağduyu, Sınama, Yanılma	Ampirizm&Deneyim	Soyut Teori Modelleri&Simülasyonlar&Sistem Analizler
Zaman Perspektifi	Geçmişe yönelik	Şu Andaki Tecrübelere Yönelik	Geleceğe Yönelik
Dizayn	Doğaya Karşı Oyun	Fabrikalaşmış Doğaya Karşı Oyun	Kişiler Arasında Oyun
Eksen İlke	Gelenekçilik	Ekonomik Büyüme	Teorik Bilginin Kodifikasyonu

Kaynak:(Bozkurt,1997:37)

3.3.5.Enformasyon Toplumunun Güç Yapısı

Yeni bir toplum biçiminin ortaya çıkması haliyle refah, güç, statü dağılımı, iktidar, tabakalaşma gibi sorunları ortaya çıkaracaktır. Sanayi öncesi toplumlarda en temel ekonomik kaynak “toprak”, sanayi toplumlarında “makine” ve sanayi sonrası toplumda da “bilgi”dir. Her toplumun muktedirleri bu kaynakları ellerinde tutanlardır. Sanayi öncesi toplumlarda toprak sahipleri ve (toprağı korumakla görevli) askerler, sanayi toplumunda iş adamları kilit güç konumundadır(Polama,1993:333). Sanayi sonrası toplumda ise bilgiyi üretenler, elinde tutanlar, dağıtanların elinde ve etkisinde olacaktır.

4.KÜRESELLEŞME

4.1.Giriş

Enformasyon ve telekomünikasyon teknolojilerindeki gelişmeler ve yenilikler insanoğlunun birbirleriyle etkileşimine ‘hız’ kazandırmış, coğrafi, fiziki nedenleri ortadan kaldırmıştır. Yerel düzeyde etkileşimde bulunan insanoğlu yeryüzünün her hangi bir yerinde olan başka insanlarla ‘anında’ etkileşime geçme olanağına sahip olmuştur. Bu da daha önce toplumların etkilenme-benimseme-tepki verme- değişme hızını arttırmıştır.

Enformasyon ve telekomünikasyon teknolojilerindeki her yenilik dalgası kapsama alanını da genişletmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde radyonun 50 milyon dinleyiciye ulaşması 40 yılı bulmuş, Pc’lerde(kişisel bilgisayar) bu sayıya 15, internet kullanımına ise sadece 4 yılda bu rakama ulaşmıştır(Giddens,2000b:24).

4.2.Tanım ve Kavram

Son 20-25 yılın popüler kavramlarında biri olan küreselleşme, ekonomiden siyasete, kültürden politik hayata kısacası toplumsal hayatın her yönünde değişimi ifade etmek için kullanılan ve “bu yüz yılın sonunda önünü görmeye çalışanın hiç kimsenin onu yok saymayacağı”, ‘moda’ bir sözcük” olmuştur(Giddens,2000b:19)

Küreselleşme, 1980’lerin başlarında hatta ortalarına kadar akademik çevrelerce önemli bir kavram olarak görülmedi(Robertson,1999:21). Ancak 1980’lerin sonlarında

akademik yayınlarda ve günlük dilde kullanılan bir terim olmuştur. Popülerleşmesi bu nosyonun anlamının her zaman açık olmayışı ve de ona karşı bir entelektüel tepkinin oluşudur. Dünyanın her tarafına yayılması, onunla ifade edilmek istenen gelişmeleri de kanıtlayan bir olgu olmuştur(Giddens,2000b:21). Bozkurt küreselleşme olgusunu, ekonomiden siyasete, sosyal politikadan kültüre, hemen hemen yer yüzünün her alanındaki gelişmeyi ifade etmek için kullanılan “sihirli” bir sözcük olduğunu belirtir(Bozkurt,2000a:17).

Robertson küreselleşme için hem dünyanın küçülmesine hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesine gönderme yaptığı söylemektedir. Ona göre bugünlerde küreselleşme çoğu kez oldukça üstünkörü, birbirleriyle çelişkili biçimlerde kullanılıyor olsa da, terimin kendisinin, “küresel bütünün bir parçası”, “küresel” terimi çevresinde toplanan terimlerin dikkate değer çoğalmasının bir görünümü haline geldiği, küresel sıfatı, güçlü anlamıyla dünya çapında ya da gevşek olarak “bütün” anlamında uzun süredir kullanımda olmasına rağmen, aslında küreselleşmeye günümüzde gösterilen ilginin bir uzantısı olup çıktığını ifade eder(Robertson,1999:22).

Bauman da küreselleşme için “dünyanın kaçamayacağı kaderi, geri dönüşü olmayan bir süreç olduğu” nu ifade eder (Bauman,1999:7).

4.3.Küreselleşmeye Yaklaşımlar

Küreselleşmeye yaklaşımları aşırı küreselleşmeciler, kuşkucular ve dönüşümcüler olmak üzere üç sınıfta toplanmaktadır(Bozkurt,2000a:18).

4.3.1.Aşırı Küreselleşmeciler

Radikaller diye de adlandırılmaktadırlar. Bunlara göre “ulus devlet” endüstri uygarlığının bir ürünüdür ve küreselleşme sürecine paralel olarak önemini kaybettirmiştir. Hükümetlerden daha rasyonel çalışan küresel piyasa politikasının yerini almaktadır. Politikalar hala etkili olsalar bile, küresel ekonomik hareketleri etkileyecek güce sahip değildir. Bu nedenle insanlar artık eskisi gibi politika ve politikacılarla daha az ilgilenmektedirler(Bozkurt,2000a:19).

Ulagay, aşırı küreselleşmecilerin görüşlerini şu şekilde sıralamıştır(Ulagay,2001:61).

- “ Tarihte ilk kez gerçekten küresel bir uygarlık kurulmaktadır.
- Dünya tek pazara doğru gitmekte, ulusal ekonomilerin yerini uluslar arası üretim ağlarından oluşan küresel ekonomi almaktadır.
- İletişimdeki patlama bütün kültürleri birbirine yaklaştırmakta ve melez bir küresel kültürün oluşumuna zemin hazırlamaktadır.
- Küreselleşme süreci eski hiyerarşileri kırarak yeni “kazanan” ve “kaybedenler” yaratmaktadır.
- Bu ortamda siyaset de biçim değiştirmekte, ekonomiyi küresel oyunun gereklerine uygun biçimde yönetmekten başka seçeneği olmayan ulusal

hükümetlerin gündeminde ekonomi politikalarının toplumsal sonuçlarını yönetmek işlevi öne çıkmaktadır.

- Bu süreçte giderek ulus devletin işlevlerini üstlenecek yeni toplumsal örgütlenme biçimleri gelişmektedir.
- Küresel düzenin uyum içinde işlemesi için gerekli olan küresel kurumlar giderek gelişecektir.
- Bu süreçte iniş-çıkışlar olabilir ama küreselleşme sürecinin durdurulması ya da geriye çevrilmesi olanaksızdır, tek bir küresel uygarlığa doğru gidişi kimse durduramaz.”

4.3.2.Küreselleşme Karşıtları / Kuşkucular

Aşırı küreselleşmecilerin aksine, hiçbir şeyin yeni olmadığını ifade eden kuşkucular küreselleşmenin geçmişine bakıldığında o dönemde de para ve mal hareketinin olduğunu söylemektedirler. Şimdilerde sert bir şekilde uygulanan sınır kontrollerinin aksine, 19ncü yüzyılda insanların pasaport bile kullanmadıklarını söylüyorlar(Bozkurt,2000a:21)

Ulagay, küreselleşme karşıtlarının görüşlerini şu şekilde sıralamıştır(Ulagay,2001:61-62).

- “Küreselleşme tarihte ilk kez yaşanan bir olgu değildir. Şimdi yaşanmakta olan aslında üçüncü küreselleşme dalgasıdır ve bu da diğerleri gibi gelip geçecektir.

- Şimdi küreselleşme adı altında yaşanmakta olan şey aslında emperyalizmin yeni biçimidir. ABD'den önce de dünyaya bütünüyle hakim olma ve yön verme hevesine kapılan güçler olmuştur.
- Ulusal ekonomilerin ortadan kalkmakta olduğu da doğru değildir, yalnızca ulusal ekonomiler arasındaki bağlar ve ilişkiler artmaktadır.
- Bu koşullarda düzenleyici ve yönlendirici işlevleriyle ulusal devletin önemi azalmakta değil artmaktadır.
- Küresel bütünleşmeden önce bölgesel bütünleşmeler gündemdedir.
- Küreselleşme ülkeler içinde ve dünya boyutunda eşitsizlikleri arttırmakta, zenginle yoksul ve kuzey yarım küreyle güney yarım küre arasındaki gelir uçurumlarını derinleştirmektedir.
- İnsanlık kültürel bir homojenleşmeye doğru değil, ırkçılık, milliyetçilik ve kökten dincilikle beslenen bir yeni parçalanmaya doğru gitmektedir.”

4.3.3.Dönüşümcüler

Küreselleşme olgusunun modern toplumları şekillendiren, sosyo-ekonomik ve siyasal değişmelere neden olan siyasal güç olarak görmektedirler. İç işleri ile dış işleri

arasında açık bir ayırım yoktur. Ekonomik anlamda dünya farklı bir dönem yaşamaktadır. Küresel bir Pazar oluşmuştur ve çok daha fazla bütünleşmiş bir pazar söz konusudur. Yer yüzünde karşılıklı alınıp satılan ya da dolaşan malların miktarı 19. yüzyıl ile kıyas edilemeyecek kadar fazladır. Hizmetler sektörünün ekonomideki payı giderek artmakta ve en önemli sektör halini almaktadır. İletişim alanında ki yenilikler ile anında haberleşme ile kültürler arası etkileşim artmış, eski alışkanlık unutulmaya ve eski yapılar yıkılmaya yüz tutmuştur. Dönüşümcüler ne “ulus devletinin sonunun geldiğine” ne de “hiçbir şeyin değişmediği” tezini reddetmektedirler. Küreselleşmeyi evrenselci aydınlanma düşüncesi ile modernitenin bir türevi olarak görmektedirler(Bozkurt,2000a:22).

Ulagay dönüşümcüler için saptamaları şu şekildedir(Ulagay,2001:62-63).

- “Dünyamız nasıl sonuçlanacağı şimdiden bilinemeyen, kapsamlı bir değişim ve dönüşüm süreci yaşamaktadır.
- Küreselleşmenin itici güç olarak yön verdiği bu süreçte ülkelerin “iç işleri” ile “dış işleri” yada uluslar arası ilişkileri arasındaki ayırım giderek belirsizleşmektedir.
- Ancak etki alanını tarihte benzeri görülmemiş biçimde yaygınlaştıran küresel bir sistemin oluşmakta olması, tek bir küresel toplumun oluşmakta olduğu anlamına gelmektedir. Yaşanmakta olan süreç kimi ülkeleri, toplumları ve toplulukları küresel düzenle bütünleştirirken kimilerini de marjinalize etmektedir.

- Ekonomik küreselleşme süreci, ulusal ekonomileri küresel bir perspektifle yeniden organize olmaya zorlamaktadır.
- Küreselleşme, ulusal devletlerin ve hükümetlerin gücünü, işlevlerini ve yetkilerini yeniden tanımlamaktadır. Hükümlanlık hakkının uluslar arası, ulusal ve yerel örgütler arasında yeniden paylaşımı söz konusudur. Diğer bir ifadeyle yeni bir hükümlanlık rejimi ortaya çıkmaktadır.
- Yeni dünya düzeninde ulusal sınırlarla bağımlı olmayan kurumlar, uluslar üstü şirketler, uluslar arası niteliği bulunan toplumsal örgütler ve düzenleyici kurumların önem kazanması, sistemi salt devlet odaklı olmaktan çıkarmaktadır.
- Buna karşın ulusal devletin önemi azalmış değildir. Yaşanan karmaşık süreçte ulusal strateji belirlemek ve küresel düzene uyum sağlamak için ulus devletin görevleri daha da ağırlaşmıştır.

4.4.Küreselleşmeyi Ortaya Çıkaran Etmenler

4.4.1.Teknolojik İlerlemeler

Küreselleşme süreci iletişim alanındaki gelişmeler ve bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması ile paralel bağlantı söz konusudur. 24 saatlik para piyasaları bu teknolojiler sayesinde gerçekleşmektedir. Bu elektronik iletişim dünyası günlük hayatı ve yerel kurumları etkilemektedir. 1989 yılına Doğu Avrupa'da ortaya çıkan gelişmelerde televizyonun tek başına ortaya koyduğu etki ortadadır(Giddens,2000b:43).

Bozkurt'a göre toplumsal süreçleri sadece teknolojiye indirmenin aşırı basitleştirme olur ancak küreselleşme üzerinde teknolojinin etkisinin inkar edilmesinin mümkün olamayacağını ifade eder ve şöyle devam eder. “Özellikle 1980’li yıllardan itibaren enformasyon teknolojileri yaygınlık kazanması, dünyada mesafe kavramının eski anlamını ortadan kaldırmıştır. Bu durum küreselleşme bağlamında belki de ilk etkisini finans piyasalarında hissettirmekle birlikte, bu etki günümüzde çok daha geniş bir alana yayılmıştır. Teknoloji, küreselleşme sürecinde yeterli koşul değildir; ancak olmazsa olmaz koşuldur. Günümüzde olağanüstü bir hızla ucuzlayarak yaygınlık kazanan enformasyon teknolojileri, uluslar arasındaki değişim/etkileşim sürecinde, küresel dönüşümü hızlandırmaktadır. Nitekim 1945 yılından beri, okyanus ötesi nakliye bedelleri yüzde 50; hava taşımacılığı maliyetleri yüzde 80 ve transatlantik telefon bedelleri de yüzde 99 oranında gerilemiştir. 1999 yılı BM İnsani Kalkınma Raporu’na göre, 1990 değerleriyle New York’tan Londra’ya üç dakikalık telefon görüşmesi bedeli, 1930 yılında 245 dolar iken, bu oran 1998 yılında 35 cent’e inmiştir. (Bozkurt,2000a:27).”

İnternet bazı özellikleri ile küreselleşmenin “nedenleri” arasında, diğer bazı özellikleri ile de “sonuçları” arasında görüyoruz(Özgit,2000).

Mikro-işlemcilerin, devre elemanların küçülmesi,hızlanması; kurumsal amaçlı kullanılan bilgisayarlardan kişisel amaçlı küçük masaüstü bilgisayarlar dönemine geçiş; iletişimin ucuzlaması, dünyanın her tarafına sabit şebekelerin yanında mobil iletişim şebekelerinin kurulması, kullanılması; yazılım üretim ve tüketiminin artması; bilişim/iletişim teknolojileri alanındaki gelişmelerden sadece bazıları(Özgit,2000)

4.4.2.İdeoloji

1980'lerin sonlarından itibaren Doğu Bloku ülkelerinin çözülmeye, dağılmaya başlamış, planlı/devletçi ekonomiler liberal piyasa ekonomilerine yönelmişlerdir. Bu yöneliş küreselleşme önündeki en büyük engeli kaldırmıştır(Bozkurt,2000a:27)

Ulagay'ın ifadesiyle sınır tanımayan ve tüm dünyayı etkisi altına almaya eğilimli bir sistem olan kapitalizm, bir dünya sistemi haline gelme hedefine yaklaşıyor(Ulagay,2001:64).

4.4.3.Ekonomik Etmenler

İç piyasaları doymuş gelişmiş ülkeler 1970'lerdeki petrol krizi sonrasında dış piyasalara da yönelmesi ile ekonomik faaliyetlerin hacimlerini arttırmıştır(Bozkurt,2000a:28). Firmaların ciroları artmış, çok uluslu firmalar ortaya çıkmış, üretim tüm yer yüzüne yayılmıştır.

Dünya finans piyasalarının gerçek zamanlı (real-time) uygulanan rolü artmış, günde bir trilyon dolardan fazla para el değiştirmekte (Giddens,2000c:42), dünyanın farklı yerlerine kayabilmektedir.

Çoğu bölgesel olarak gerçekleşen ticaret, finans piyasaları ile tam küresel bir ekonominin varlığını sürdürmektedir(Giddens,2000c:42). Bir ülkede meydana gelen ekonomik kriz o ülke ile yoğun ekonomik ilişkileri olan ülkelere de sıçrayabilmektedir.

Her dönemde tartışılan risk, belirsizlik, güvensizlik, kaygı, toplumsal çözülme gibi kavramlar küreselleşme olgusunun toplumsal sonuçlarını açıklamada da başvurulan kavramlar olmuştur. Modern toplumlarda zgrleşen birey, daha çok risk ve belirsizlikle karşı karşıya gelmiştir(Bozkurt:2000b,93)

Küreselleşme sürecinde eşitsizliğin hem ulusların içinde hem de uluslar arası bağlamda arttığı ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletlerin İnsani Kalkınma Raporunda(1999) dünya gelir dağılımını piramidinde ilk yüzde 20'ye giren yüksek gelir grubu dünya gelirinin yüzde 86'sını aldığı, fakir ülkelerde yaşayan, en dştik gelir grubunu oluşturan yüzde 20 ise her bir sektörde yaklaşık yüzde birini aldığı, en zengin yüzde 20 ye giren dilim ile en yoksul yüzde 20 ye giren dilim arasındaki mesafe 1960'da 30'da bir iken, 1997'de bu oran 70'de bir e çıktığı ifade edilmiştir(Bozkurt:2000b,98).

Bunun yanında eşitsizlik sadece gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkeler arasında değil gelişmiş ülkelerin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi içinde de arttığı ifade edilmektedir(Bozkurt:2000b,95). Orta sınıfın zayıflaması, zenginle fakir arasındaki farkın çok büyük oranda artması, toplumsal bütünleşmeyi tehdit etmekte ve her ülkede radikal toplumsal hareketlerin güçlenmesine neden olabilmektedir.

Küreselleşme olgusunun bir başka boyutu ise kültürel küreselleşmedir. Medya ve enformasyon teknolojileri aracılığı ile Amerikan kültürel yapısının etkisi tüm dünyada görülmektedir.

BÖLÜM-11

BİR ENFORMASYON TEKNOLOJİSİ OLARAK İNTERNET

1.İNTERNET

Son üç asırda her asır için “bir teknolojik gelişme” egemen olmuştur. 18nci yüzyıl büyük mekanik sistemlerin eşlik ettiği “endüstri devrim”, 19ncü yüzyıl “buhar makinesi”, 20nci yüzyıl boyunca da anahtar teknoloji bilgi toplama, işleme ve dağıtma olmuştur. Diğer gelişmelerin yanında bu çağda telefon şebekelerinin kuruluşu, radyo ve televizyonun icadı, bilgisayar endüstrisinin doğuşu ve akıl almaz bir şekilde büyümesi ve iletişim uydularının işletilmeleri öne kazanmıştır(Tanenbaum,1988:1).

Bu teknolojiler bilgiyi taşıma ve iletmede “coğrafya engeli”ni aşmakta ve zamanı ise minimuma indirmektedir.

Günlük yaşamımızı her geçen gün daha fazla yer alan internet olgusunu anlamak için bilgisayar ağı kavramını anlamamız gerekir.

1.1.BİLGİSAYAR AĞI

Bilgisayar kaynakları ve elektronik nesne paylaşımı amacıyla bilgisayar ağları kuruldu ve bir iletişim, paylaşım, dayanışma ve ortak çalışma ortamına dönüştü (Akgül, 1999:1).

Birbirleriyle bilgiyi ve kaynakları paylaşmak üzere birleştirilmiş bilgisayar ve bilgisayar donanımlarına ağ adı verilir(Wingate,2001:4).

Birden fazla bilgisayar ağını birbirine bağlanmasına ağlararası iletişim ağı ya da ağlararası ağ (internetwork) ya da internet denir. Mesela Ankara ve İstanbul

şehirlerinde şubeleri bulunan bir şirket bu şehirlerdeki bilgisayar ağlarını birbirine bağlarsa bir ağlararası ağ kurmuş olur (Sarıhan,1995:10). Ancak bu bizim/herkesin anladığı internet değildir.

1.2.İNTERNET NEDİR?

İnternet birbiriyle tüm dünya üzerine yayılmış bilgisayar ağlarının birleşiminden oluşan devasa bilgisayar ağıdır. İnternet'e bazıları ağların ağı da demektir. (Sarıhan,1995:10)

“İnternet, teknik olarak, birçok bilgisayarın ve bilgisayar sistemlerinin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Bu iletişim ağında bilgisayarlar birbirlerine fiziksel olarak (kablolar, uydu bağlantıları, telsiz bağlantı vb) bağlıdır ve geliştirilen bazı özel protokollerle (TCP/IP) birbirine bağlı bilgisayarlar arasında bilgi paylaşımına dayalı birçok işler yapılabilir (dosya alma/gönderme, sohbet vb gibi). Bilgisayarların bilgiyi saklama (hard disk, fiber optik ortam vb gibi), bilgiyi çok hızlı işleme (veri tabanı programları, bazı analiz programları vb) özellikleriyle bilgisayar ağlarının herhangi iki bilgisayar arasında veri iletişimini olanaklı kılma özellikleri birleştiğinde ortaya muazzam bir bilgi paylaşım ortamı çıkar. İşte, internetin felsefesini oluşturan temel altyapı ana hatlarıyla böyledir.” (http://www.eng.bahcesehir.edu.tr/css/bolum1/bolum1.html)

Bir bilgi teknolojisi sistemi olan internet, insanların her geçen gün gittikçe artan "üretilen bilgiye kolaylıkla ulaşma paylaşma ve saklama/paylaşma" talepleri neticesinde aşama aşama gelişerek ortaya çıkmış bir teknolojidir. İnsanoğlu bu teknoloji sayesinde pek çok alanda istediği bilgilere daha kolay, daha ucuz, daha hızlı ve daha güvenli bir şekilde erişebilmektedir. (www.eng.bahcesehir.edu.tr/css/bolum1/bolum1.html#internetnedir)

Gökçöl internetle ilgili olarak şu şekilde devam etmektedir;

“ İnternet'i bu haliyle bir bilgi denizine, ya da büyükçe bir kütüphaneye benzetebiliriz. İnternet'e, bakış açımıza bağlı olarak farklı tanımlamalar da getirebiliriz : İnternet,

- Yüz milyonlarca insanın kendi arasında etkileştiği, bilgi değiş-tokuşu yapabildiği ve kendi yazısız kuralları olan büyük bir topluluktur. Bu, internetin sosyal yönüdür.
- Pek çok yararlı bilginin bir tuşa basmak kadar yakın olduğu dev bir kütüphanedir.
- Milyonlarca bilgisayarın birbirine bağlı olduğu çok büyük bir bilgisayar ve iletişim ağıdır.
- Kişilerin değişik konularda fikirlerini serbestçe söyleyebilecekleri ortamlar barındıran bir demokrasi platformudur.
- Evden alış-veriş, bankacılık hizmetleri, radyo-televizyon yayınları, günlük gazete servisleri v.b. gibi uygulamaları ile aslında internet aynı zamanda bir hayat kolaylaştırıcıdır.

Tüm bu tanımların arakesitinde yer alan ise "**Bilgiye Ulaşım ve Onu Paylaşım, sonrasında da elde edilen bilgiyi kullanım**" dır.

Sonuç olarak, internet, önümüzdeki yıllarda üretilecek bilgilerin dolaşım sistemidir. Ticari boyutunun da ortaya çıkmasıyla yaşamla daha çok iç içe geçmeye başlamıştır. İnternet farklı bir ortam, farklı bir uzay. Kendi, yazılı olmayan, kuralları olan; kendi toplumu olan bambaşka bir uzay. Klasik yaşama biçimlerini, değer yargılarını değiştiren; hayatımıza yeni kavramlar, yeni uğraşlar getiren bir şey. Hayatımızı etkiliyor. Hem de çok fazla bir biçimde." (www.eng.bahcesehir.edu.tr/css/bolum1/bolum1.html#internetnedir)

İnternetle dünyanın her hangi bir yerinde yine internete bağlı birisi ile sohbet (klavye ile) edebilir(geniş bantlı internet erişimlerinde ses iletimi de mümkündür), müzik dinleyebilir, alışveriş yapabilir, oyun oynayabilir, bankacılık işlemi yapabilir, otel,uçak bileti alabilir-rezervasyon yaptırabilir, dünyanın her hangi bir yerindeki online kütüphanede araştırma yapılabilir, her hangi bir ürün-hizmet hakkında bilgi alınabilir.

İnternetin toplumsal hayata etkisi her geçen gün artmakta ve bunu hissettirmektedir.

İnternetin toplumsal hayatımıza getirdiği kolaylıklar(aktaran Odabaşı,2002:8-9);

- Eğitime bir dizi kolaylıklar getirerek yaşam boyu öğrenime katkı sağlaması,
- Bilim ve mühendislik araştırmaları arasındaki işbirliğini arttırması,
- Fikir ve bilgi alış verişini hızlandırması,
- Üretkenliği ve verimliliği arttırması,

-İletişimi kolaylaştırması,

şeklinde sıralamış, fakat internetin toplumsal hayata getirdiği kolaylıklar bunlarla sınırlı kalmamıştır. Gerek özel sektörde gerekse kamu da bir çok kolaylıklar getirerek insanoğlunun hayatını etkilemektedir.

Bugün internet vasıtasıyla kurumlar/insanlar istedikleri bilgilere anında ulaşmaktadırlar.

İzleyici, okuyucu, dinleyici veya bilgi verici olarak sürekli bir iletişimin içinde bulunabilmekteler. Bu yeni süreçte sözlü ve görüntülü iletişime de girilmiştir.

1.3.İNTERNETİN TARİHÇESİ

İnternetin kökleri soğuk savaş yıllarında Amerika Birleşik Devletlerinde Savunma Bakanlığınca yapılan bir araştırmaya dayanmaktadır. Nükleer bir savaş esnasında, haberleşmeyi mümkün kılmak üzere tasarlanan bir sistemdir. Mesajların küçük paketlere bölünerek başına adres ve parça bilgilerinin eklenmesi ile hedef bilgisayar ağına dinamik bir yol izleyerek ulaşmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları askeri amaçlar için kurulan ARPANET denilen bir ağda denenmiştir. Kaliforniya Üniversitesince geliştirilen BSD Unix işletim sistemi ile herkesin kullanımına açılmıştır. Ancak bugünkü duruma gelmesinin en önemli nedeni Amerika Birleşik Devletlerinin TÜBİTAK'ı denilebilecek NSF'nin (National Science Foundation-Ulusal Bilim Kurumu) ülkenin çeşitli yerlerine oldukça pahalı bilgisayarları yerleştirmesi ve

bunu ÷lkedeki tüm araştırmacıların hizmetine sunmak için bir ağ kurmasıdır (Akg÷l,1999:5).

Bu olay internetin tarihinde çok önemli bir değişimi ifade ediyordu, artık yalnızca askerlere değil sivil insanlara da hizmet edecekti. Savunma Bakanlığının yerini Ulusal Bilim Kurumu'na terk etmesi, bu ağların artık halka hizmet edeceği anlamına geliyordu(Allen ve Johnson,1998:2).

İnternet, 1990'lardan sonra ciddi oranda bir büyüme yaşamıştır(Allen ve Johnson,1998:2).

1.4.İnternetin İşleyişi

İnternet üzerinde iki tip bilgisayar mevcuttur. Sunucu ve istemci. Sunucu bilgisayarlar bilgileri saklayan, dağıtan bilgisayarlardır. İstemci bilgisayarlar ise bilgi talep eden bilgisayarlardır.

Milyonlarca bilgisayar birbirlerine ağ vasıtasıyla bağlıdır. İnternet üzerinde iki bilgisayarın, bilgi alışverişi TCP/IP (ileti Denetim Protokolü/internet protokolü) denilen ortak bir dil vasıtasıyla konuşurlar.TCP/IP bir bilgisayardan diğer bir bilgisayara veri gönderildiğinde, verinin uygun bir yolla iletilmesini ve doğru bilgisayara varmasını sağlar. (Wingate,2001:8)

Örneğin, bir bilgisayardan diğerine yollanan resim düşünün.Resim, yollanırken “paket” adı verilen küçük parçalara bölünür. Her paket, nereden geldiği ve nereye gittiği ile ilgili bilgiler de bulundurur. Paketler ağda seyahat ederek, tekrar bir araya getirildikleri hedef bilgisayara ulaşırlar. (Wingate,2001:8)

1.5.İnternet Adresleri

Alan adları kullanıcılara bir anlam ifade eden, kolayca hatırlanabilen kısaltmalardan oluşan www.uludag.edu.tr, www.basbakanlik.gov.tr gibi internet adresleridir. İnternete erişen her bilgisayarın bir İnternet Protokol (IP) Numarası (teorik olarak) bulunmaktadır. Her bir ip adresi 4 haneli sayısal değerden oluşur. A.B.C.D şeklindedir. Bilgisayarlar birbirlerini IP numaralarından tanır, bulurlar. Her alan adına karşılık gelen ve 193.140.245.7 gibi sayısal bir adres olan İnternet Protokol (IP) Numarası bulunmaktadır.

“Bilgisayarlar birbirlerini IP numaralarından tanır. İnsanların aklında kolay kalsın ve hiyerarşik yapılanma rahat yapılsın diye bunlar alt ağlar, makina adları gibi isimlendirmelere tabi tutulurlar. İnternete bağlı her bilgisayarın (teorik olarak) bir IP numarası, ve o numaraya karşılık gelen de bir gerçek adı vardır. İki mekanizma arasındaki dönüştürmelerden DNS sorumludur.İnternet'e bağlı her bilgisayarın kendine özgü bir adresi vardır. Domain Name System (DNS) olarak adlandırılan hiyerarşik bir isimlendirme sistemi ile (İnternet adresi), internete bağlı bilgisayarlara ve bilgisayar sistemlerine isimler verilir. DNS de aslında bir TCP/IP servis protokolüdür. DNS, 'host' olarak adlandırılan internete bağlı tüm birimlerin yerel olarak bir ağaç yapısı içinde gruplandırılmasını sağlar. Bu şekilde, bütün adreslerin her yerde tanımlı olmasına gerek kalmaz. Örnek olarak, itu.edu.tr altında, ehb.itu.edu.tr, onun altında da, titan.ehb.itu.edu.tr vb sekinde dallanmış bir çok adres olabilir. Her bir internet adresine 4 haneli bir numara karşılık gelir. a.b.c.d şeklindeki bu numaralara IP (İnternet Protocol) numaraları denir. burada, a,b,c ve d 0-255 arasında değişen bir tam sayıdır. Host numarası 1 den 254 e kadar 254 farklı değer alabilir. Zira 0 ve 255 bu numaralandırmada özel anlamlar içerirler (http://www.eng.bahcesehir.edu.tr/css/bolum1/bolum1.html#adres)”

Aşağıdaki liste, adreslerde kullanılan bazı kısaltmaları ve ne anlama geldiklerini göstermektedir:

.com	ticari kuruluşlar (commercial)
.edu	eğitim kuruluşları (education)
.gov	devlet kuruluşları (government)
.org	ticari olmayan kar amacı gütmeyen kuruluşlar ,organizasyonlar
.mil	askeri kuruluşlar (military)
.net	ağ organizasyonları (network)
.ac	akademik kuruluşlar (bazı ülkelerde "edu" karşılığı)

Bazı ülke kısaltmaları : Alan adlarının son kısmını ülke kodu oluşturur.Bazı ülkelerin kısaltmaları şu şekildedir.

tr:Türkiye, uk:İngiltere, it:İtalya, ch:İsviçre, ca:Kanada, ru:Rusya, id:Endonezya, nl:Hollanda, de:Almanya, fr:Fransa, il:İsrail, no:Norveç, se:İsveç, fi:Finlandiya, gr:Yunanistan, hr:Hırvatistan, yu:Yeni Yugoslavya, br:Brezilya, bg:Bulgaristan, jp:Japonya.

1.6.Arama Motorları

İnternette milyonlarca web sayfası içinde aranan bir bilgiyi bulmak için kurulan servislerdir. Bu servisler önceden çok hızlı ve çok yüksek kapasiteli sunucularla web sitelerini gezip metinleri, grafikleri endekslerler. Sonrasında arama yapan kullanıcılara bu endeksleri göstermek suretiyle kullanıcıların aradığı bilgiye ulaşmalarını sağlarlar. En popüler arama motorları www.google.com, www.yahoo.com, www.altavista.com, www.msn.com, www.webcrawler.com, www.hotbot.com, www.lycos.com, www.infoseek.com.

2.İNTERNETTE BULUNAN BAŞLICA SERVİSLER

2.1.İletişim

Kullanıcılarına ekonomik, hızlı, güvenli bir iletişim hizmeti sunan internet, uzak mesafelerde bulunan bireylere iletişim ve tartışma ortamı sağlar(Odabaşı,2002:20).

İnternet'in sunduğu iletişim hizmetleri senkron ve asenkron iletişim olarak iki başlık altında incelenebilir(aktaran Odabaşı,2002:21).

Senkron iletişimde iletişim canlı olarak gerçekleşir, aynı zamanda olmak üzere, aynı ortamda olma şartı olmaksızın gerçekleşen iletişimdir(Odabaşı,2002:20).

“gerçek zamanlı ya da eş zamanlı iletişim” olarak tanımlanır. Katılımcılar eş zamanlı olarak mesajları okur ve cevaplar(Odabaşı,2002:20).

Katılımcılar aynı anda iletişime katılması gerekir. Katılımcılar aynı anda birbirlerine gönderdikleri mesajları görme imkanına sahip olduklarından hızlı bir iletişim sağlanır. Sohbet etme (chat) senkron bir iletişimdir. İnternet üzerinde deneme sınavına giren bir öğrencinin sonuçlarının sistem tarafından değerlendirilip hemen gösterilmesi de bir senkron iletişimdir(Odabaşı,2002:20).

“Asenkron iletişim, gönderilen ileti, alıcı tarafından kabul edilinceye kadar merkezde bekletilen, yani gerçek zamanda yapılmayan iletişimdir.Bu iletişim gerçek zamanda yapılmadığından iletişim kuranların aynı anda aynı ortamda bulunmaları gerekmez. Bir eğitim ortamında öğrencilerin, ödevlerini öğretmenlerine asenkron iletişim türlerinden biri olan e-posta ile ulaştırmaları örnek olarak gösterilebilir(Odabaşı,2002:21)”.

2.2.Elektronik Posta (E-mail, E-posta)

Elektronik posta insanların bir birlerine internet üzerinden mektup alıp göndermelerini sağlayan asenkron bir iletişim türüdür(Gökçöl,2001). Düz metin mesajlar göndermelerle başlamış, teknolojinin gelişmesi ile ses, video ve dosyalar göndermek de mümkün olmuştur.

2.3.Haber Grupları (News groups)

Haber grupları tartışma grupları olarak da bilinirler. Ortak ilgi alanlarına sahip insanların bir birleriyle görüş alışverişinde bulunduğu, soru ve sorunların cevaplandığı yada katılımcıların tartıştığı bir asenkron iletişim ortamıdır.İnternet üzerinde 15.000 den fazla haber grubu vardır(Odabaşı,2002:23)

2.4.Çevrimiçi (online) Konferans

Bilgisayara bağlı kamera,mikrofon ve hoparlör vasıtası ile bir veya birden fazla kullanıcıya (karşılıklı) ses ve görüntünün iletilmesini sağlayan senkron bir iletişim sistemidir(Odabaşı,2002:25).

Kullanıcılar birbirlerini görerek konuşabilmekte, mesajlaşabilmekte, ekranlardaki bir belgeyi müşterek düzenleyebilmektedirler.

“Çevrimiçi konferans, şirketlerin yurtiçi ve yurtdışı bağlantıları, bankaların müşteri ilişkileri ve personel eğitimleri ile sağlık ve tıp alanlarında bilgi paylaşımı gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Aynı şekilde eğitim ortamlarında eğitmenler

tarafından proje grupları oluşturmak ve projeler yürütmek için de kullanılabilir. Çevrimiçi konferans aracılığıyla, öğrenciler de aynı mekanda bulunmaksızın belirli zamanlarda bir araya gelerek projelerini yürütebilir ve sunabilirler” (Odabaşı,2002:26) .

Tabii bunları yapabilmek için çevrimiçi konferans yazılımlarının bilgisayara yüklü olması lazımdır.

2.5.WWW (Worldwide Web, Dünyayı Saran Ağ)

İnternetteki en çok kullanılan erişim servisi. Yazı, resim, video, canlandırma, ses gibi farklı formatta olan bilgilerin göz atıcı program vasıtasıyla (browser) ulaşıldığı internet ortamıdır.

İnternette milyonlarca bilgisayar üzerindeki birbirine bağlı web sayfalarına erişmek için bazı programlar kullanılır. Bu programlara Tarayıcı (Browser) denir. En yaygın kullanılan tarayıcılar İnternet Explorer ve Netscape Navigator programlarıdır.

2.6.CHAT (Sohbet)

“IRC (Internet Relay Chat), bir çok kişinin aynı anda klavye ile karşılıklı yazışarak haberleşebildiği bir platformdur. Bir diğer adı Chat’ dir. IRC’de, belirli bir konuda konuşmak, tartışmak isteyen insanlar 'kanal' olarak adlandırılan ve genellikle bir konusu olan alanlarda toplanırlar. Dünyada bir çok IRC servisi vardır. Ve kullanıcılar bu servisler üzerinden, IRC için gereken özel bir protokolü kullanan bir program vasıtasıyla Chat ederler. (<http://home.netone.com.tr/destek/destek.asp?History=5>)”

2.7.FTP(Dosya Transfer Protokolü)

FTP (File Transfer Protocol- Dosya Transfer Protokolü) bilgisayarlar arası dosya transferine olanak sağlayan internet protokolüdür.

2.8.İnternetin Kullanım Alanları

Akgül, internetin kullanım alanları ile ilgili aşağıdakileri sıralamıştır;

-Belirli konularda uzmanlaşmış, elektronik tartışma ve haber gruplarına (listelerine) katılıp, gelişmeleri izleyip, soru sormak ve yardım almak,

-Meslektaşlarıyla haberleşme, makale değişimi, kitap, yazılım vb. duyurusu, ders notlarına ulaşmak,

- Konferans duyurusu, başvurusu, özet, makale sunmak ve konferans örgütlemek,

-Birleşmiş milletler gibi örgütlerin, diğer meslek örgütlerinin veri tabanlarına erişmek,

-Farklı ülkelerin halka açık kamu veri tabanlarına ulaşmak,

-On-line üniversitelerde ders almak

-On-line servisleri kullanarak kitap, makale yazılım, donanım, giysi, yiyecek vs.

gittikçe artan bir şekilde ticari ürünler ismarlamak, tatil rezervasyonu yapabilmek ve

tatilde internet kanalıyla işlerinizi takip edebilmek,

- Multi-cast yayınları izlemek: Rolling Stones Konseri, film vb. gibi
- İnternet'teki sanat galerilerini ziyaret edip, alışveriş yapmak,
- Kütüphane kataloglarını taramak vs. (aktaran Gönenli, 1996:5)

2.9.İnternetin Etkilediği Yaşam Alanları

İletişim

İnternetin en önemli katkılarından biri iletişimi kolay ve yaygın hale getirmiştir.İnternet kullanımı gerek yerel, gerekse ulusal ve uluslar arası boyutlarda gelişmiş; iletişimde ses, görüntü ve metin birlikteliği imkanını getirmiştir(Özgit,2000). Çok uzak mesafelerdeki insanların birbirleriyle “tanışma/iletişime geçme”sini kolaylaştırmakta, global köyde herkes “uzak komşu”suyla iletişime/etkileşime geçebilmektedir.

Ticaret

Elektronik ticaret, geleneksel usullerin dışında “mal ve hizmetlerin üretim, tanıtım, satış, sigorta, dağıtım ve ödeme işlemlerinin bilgisayar ağları üzerinden yapılmasıdır.(<http://www.e-ticaret.gov.tr/tanim/tanim.htm>).”

Bireyler klasik alış-veriş modellerini terk edip internet tabanlı alış-verişe geçmektedir (Özgit,2000). Diğer bir deyişle insanlar artık gerçek mağazaları değil, sanal mağazalar da gezmekte ürün/hizmet alabilmektedirler.

Kamusal Yaşam

Birey–devlet ilişkilerine internet yeni bir boyut kazandırmıştır. Birey kamu hizmetlerinden elektronik ortam vasıtasıyla yararlanabilmekte, daha kolay etkileşime geçebilmektedir(E-devlet için bkz.“Kamu Kurumlarında İnternet ve E-Devlet”). Toplumsal bilinçliliğin artmasına da katkısı olan internet, kamu kurumlarının yapmış oldukları hizmet ve uygulamalarda daha saydam olmalarına zorlamakta, birey-devlet ve toplum-devlet ilişkilerinin olumlu gelişmesine katkıda olmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının da bu teknolojiyi kullanmaları ile “eskiden çok daha etkin örgütlenebilme şansına (Özgit,2000)” sahiptirler.

İnternet küresel köy, elektronik avam, sanal demokrasi, kamusal alan, elektronik agora ve sanal cemaatler gibi adlarla anılan gelişime olanak tanımaktadır(Underwood:2002,121).

Eğitim

İnternet, bilgiye erişme kaynağı olabilmenin yanı başında “uzaktan eğitim/öğretime” de olanak sağlayabilmektedir.

Ders saati ve derslik kısıtlamalarını yok eden ve asenkron öğrenme diye adlandırılan öğretme yerine öğrenmeyi destekleyen bu yeni yaklaşım, her hangi bir yerde her hangi bir zamanda öğrenme imkanı getirmektedir. Öğrenciler gerek kendi aralarında gerekse öğretim görevlileri ile oluşturulan tartışma grupları katılabilmekte etkileşimli sayfalar ve çoklu ortam uygulamaları ile daha aktif bir öğrenme sürecine girebilmektedir (<http://ab.org.tr/ab01/prog/FTNurhayatVarol.html>).

İnternet üzerinden verilen eğitimin çok önemli başka üstünlükleri mevcuttur. Eğitimci, asistan ve öğrenciler arasında etkileşimin ileri düzeyde olabilmesi; bunun yanında eğitim materyalinin kolaylıkla güncellenip öğrenciye iletilebilmesi. İnternet üzerinde de bir çok belge doküman bulunmakta ve bu bulunan materyale de öğrenci yönlendirilebilmektedir. Ayrıca sınıfta utangaç olup soru soramayan öğrencilerin internet’te çok daha rahat ve katılımcı oldukları gözlemlenmiştir. Türkiye’deki eğitim sistemine uygun düşen bir nitelik olarak değerlendirmek mümkündür (Özaygen,2000:1-2).

Hukuk

İnternet bir çok yaşam alanını etkilediği gibi hukuk alanını da etkilemiş, bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. Gerçek hayatı düzenleyen kurallara ihtiyaç duyulduğu üzere sanal ortamda da ihtiyaç duyulmaktadır, ancak uygulamanın zorlukları bireysel, kurumsal hukuk ihlallerine sebebiyet verebilmektedir.

Sakıncalı içerik, telif hakları, bilgiye erişim hakkı, kişisel verilerin korunması(mahremiyet), bilişim suçları, e-ticaret ve e-imzanın uygulanmasından dolayı doğabilecek hukuki sorunlar başlıca tartışma konularıdır.

Genelde teknoloji özelde “internet”in yargının işletilmesinde kullanılması, yargı sürecini en aza indirecektir.

İnternet Yayıncılığı

Topluma haber sunma ve bilgilendirme işlevi gören medya ilk gazetelerin basıldığı günden bu yana giderek farklılaşan ve çeşitlenen bir yapı göstermektedir.

Başlangıçta sadece gazete ve dergilerden ibaret olan medya, iletişim teknolojilerinin zaman içerisinde gelişmesine paralel olarak radyo ve televizyonu da yelpazesi içerisine almıştır.

Geleneksel medya organları gazete, radyo, televizyon gibi araçlar kurulum, işletme maliyetleri belli bir sermaye birikimi gerektirmektedir. Medyanın yönlendirilmesi toplumun yönlendirilmesidir. Bu yönü ile medya büyük sermayelerin, holdinglerin denetimi altına girmesi/onlar tarafından yönlendirilebilmesi/medyanın bağımsızlığı özgürlükler açısından tartışılan bir konudur.

İnternet, bugüne kadar gelişmiş en katılımcı kitlesel söyleşim biçimidir ve internet “seferber edici”, “demokratikleştirici” bir güce sahiptir. Tv ve radyonun demokratikleştirici potansiyellerinin tamamen serbest bırakılması için “tek-ten-çoka” biçiminde değil, “çok-tan-çoka” biçiminde işleyen bir iletişim sistemi haline gelmesi gerekir. İnternet benzersiz bir karşılıklı bağlantı özelliğine sahip ve “çok-tan çoka” bir biçimde işlemektedir (Underwood:2002,122).

Medyanın özgürleşmesi anlamında internet devrimsel bir nitelik taşımaktadır.

Çünkü gazete, dergi, radyo ve televizyon gibi geleneksel medya organlarının hem kurulum hem de işletme maliyetleri hiç de küçümsenmeyecek miktarlarda sermaye birikimi gerektirmektedir. Bu durum yalnızca sermaye sahiplerinin medya organı kurabilmesi sonucunu doğurmuştur.

Topluma tarafsız ve eksiksiz haber sunma amacı içerisinde olması gereken medyanın kendi finansal kaynakları aleyhine olan haberleri vermesi pek mümkün görünmemektedir.

Ancak internetin medya aracı olarak kullanılması ve maliyetlerinin geleneksel medya araçlarına oranla çok düşük olması bu problemi ortadan kaldırmaktadır.

Bilgisayar bağlantılı (online) medya bireyi elektronik medya içeriklerinin hem tüketicileri hem de üreticileri olmasına olanak sağlamaktadır(Underwood:2002,124). Dolayısı ile hem okur hem de yazar açısından internet bağımsızlığı getirmiştir. Büyük maliyetlere katlanmadan dünyanın her hangi bir yerinden haber ve bilgi sahibi olabilir ve yazılarını, fikirlerini yayımlayabilir, tüm dünya ile paylaşabilir. İfade özgürlüğü açısından önemli açılımlar sağlayacaktır.

Sağlık

Hastalıklarla ilgili bilgi alma, diğer hastalarla/doktorlarla iletişim kurma, ilaçlar ve tedavi yöntemleri hakkında bilgi edinme, bitkisel ve alternatif tıpla ilgili kaynaklara ulaşma gibi daha bir çok sağlık konusunda internet kullanılmakta ve bu alanda bir çok web sitesi bulunmaktadır.

Hastaların internet üzerinden bilgiye ulaşmalarının bir sonucu olarak hastalıklar ve tedavileri hakkında daha bilgili hale gelmişlerdir(Erdal ve Saygılı,2001).

“Gelişmiş ülkelerde İnterneti her geçen gün daha farklı amaçlara yönelik kullanmak isteyen insanlar, artık ilaçlarını da online olarak satın alabilmekte, internet üzerinde reçetelerini yeniletebilmekte veya tezgah üstü ilaçlara evlerinden çıkmadan ulaşabilmektedirler. Hastalar, reçetelerinin elektronik posta kanalıyla doktorlarından eczacıya ulaşabileceğini düşünerek reçetelerinde yazılı ilaçları İnternet üzerinden almayı, kitap ya da uçak bileti satın almak kadar olağan karşılamaktadırlar(Erdal ve Saygılı,2001).”

Eğlence

Şüphesiz internet bireylerin eğlence anlayışlarında/araçlarında da değişmeye yol açmıştır. Klasik eğlence araçları bir yana bırakılarak sanal alemde bilgisayar ve internet ile farklı mekanlarda veya kıtalardaki insanlarla hem sohbet edilip hem de oyun oynanabilmektedir. Geleneksel kağıt, kahvehane oyunlarının hemen hemen tamamı, satranç ve daha bir çok zeka oyunlarını da internette bulmak mümkündür. Bilgisayar veya internet üzerinden oynamak mümkündür.

Müzik sektörü internet kullanıcılarının başlıca uğraş ve ilgi alanlarından biridir. Erişim hızlarının artması sonucu sinema da internette kendine yer bulmuş, dünyanın bir ucundaki bir internet kullanıcısı başka ucundaki bir internet kullanıcısı ile iletişime geçebilmekte, vizyona yeni girmiş filmleri internet ortamında paylaşabilmekte bilgisayarlarına indirip izleyebilmektedirler.

2.10. Toplumsal İlişkiler ve Sanal Topluluklar

Tönnies'e göre modern/endüstriyel toplumlarda sosyal ilişkilerin yapısında değişecek modern/endüstri öncesi toplum ilişkileri “gemeinschaft” (cemaat) yerini “gesellschaft”a (toplum) bırakacaktır(Bozkurt,2003:1).

Gemeinschaft ortak geçmişe sahip insanlar bir cemaat duygusu içerisinde birlikte yaşarlar. Güçlü bir “dayanışma ruhu” içerisinde “samimi” ilişkiler ve “ortak irade” bir sahibidirler. Kendilerini geniş bir aile olarak hissederler. Sıkı bir ilişki, iletişim ve mekana bağlılık mevcuttur. Durağan bir toplum olan görünümü sergileyen gemeinschaft’ta toplumsal değişme de sınırlıdır(Bozkurt,2003:2).

Buna karşılık Gesellshaft tipinde rasyonellik ve bireysel menfaatler ön plandadır, mekana bağlılık azalmıştır. Kentte yaşamakta her gün çoğunu tanımadığı insanlarla karşılaşabilmekte ancak samimi ilişkilere girememektedir(Bozkurt,2003:2).

Modern insan giderek yalnızlaşmakta, “tek başına”laşmakta, toplumdan “izole” olmaktadır. Bunun yanında enformasyon teknolojileri özelde internet sayesinde yeni “sanal cemaatler” meydana gelmektedir.

Sanal cemaatlerin mekanı “siber uzay”dır. Siber uzay, internet kullanıcılarının bir araya geldiği yerdir.

İnsanlar sanal cemaatlerde, “espri, bilimsel tartışma, ticaret ve planlar yaparlar...Duygusal ilişkileri paylaşırlar... Beyin fırtınası, dedikodu ve düşmanlık yaparlar... Aşık olur, arkadaş bulur ve onları kaybederler... Oyun oynar, flört ederler... Sanatla uğraşırlar veya amaçsız dolaşırlar(Bozkurt,2003:2)”

Modern yaşamda insanın sosyalleşme ihtiyacını internet aracılığıyla da giderebilmektedir.

“Sosyalleşmek, hepimizin en temel ihtiyaçlarından: Bizi anlayacak, anlatacak, bize yeni yollar gösterecek, suç ortağımız olacak birilerini her zaman arıyoruz, arayacağız. İnternet’in bu konudaki katkıları ortada: ne kadar deli saçması bir alan da olsa, saplantınız ne ise, dünyanın dört bir yanında bu saplantınızı paylaşan insanlarla koltuğunuzdan kalkmadan ilişkiye geçebiliyor, “ruh ikizleriniz”le karşılaşabiliyorsunuz.” (Ekici,2002,233)

Bireyler internet aracılığı ile toplumsal ilişkiler aramakta, internet sunduğu servislerle bu ihtiyacını gidermeye çalışmaktadır.

Şüphesiz internetin kullanım alanları bunlarla sınırlı değildir. Toplumsal hayatın her alanında bireyler her geçen gün biraz daha “bağlantılı” oluyor ve “bağlanıyor”lar.

3.TÜRKİYE'DE İNTERNET'İN GELİŞİMİ

3.1.Türkiye İnternete Ne Zamandan Beri Bağlıdır?

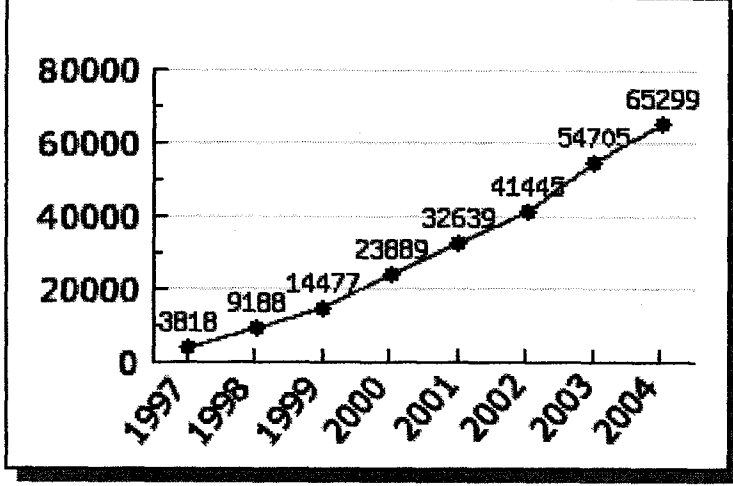
Türkiye'nin ilk internet bağlantısı 12 Nisan 1993'te ODTÜ'den gerçekleştirilmiştir. ODTÜ-USA arasında 64 kbit/san hızında olan bu hat, çok uzun bir süre, tüm ülkenin tek çıkışı olmuştur. Akademik ortamlar başta olmak üzere yaygınlaştırmaya çalışılmıştır. Ege Üniversitesi'nden olan bağlantı 1994 başlarında, Bilkent Üniversitesi 1995 Eylül, Boğaziçi Üniversitesi 1995 Kasım ve İTÜ 1996 Şubat bağlantıları gerçekleşmiştir. <http://web.bilkent.edu.tr/turkce/css/css-2.01-HTML/bolum2.html>

1995-1996 arası ticari ve özel kullanım yaygınlaştı, Ekim 1996'da Turnet Servis vermeye başladı, yine ekim 1996'da internet servis sağlayıcıları kişilere internet servisi vermeye başladı.(<http://web.bilkent.edu.tr/turkce/seminer/ist97/tsld016.htm>)

3.2. Alan Adlarının Yıllara Göre Dağılımı:

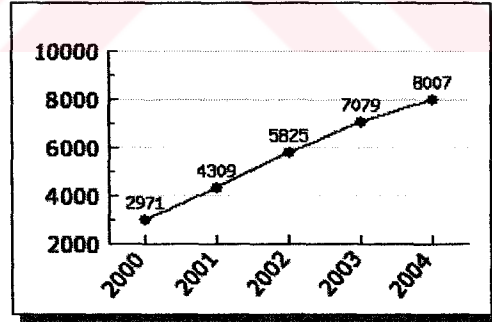
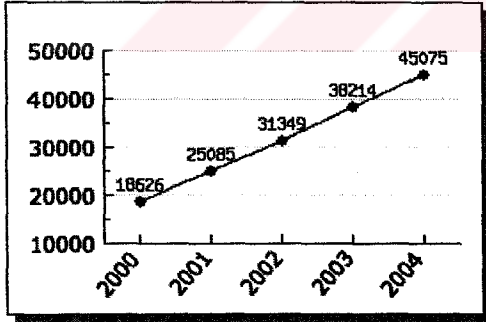
“.tr” Alan Adı Tescil Hizmeti, Orta Doğu Teknik Üniversitesi tarafından verilmektedir. ODTÜ'nün dağıtımını yaptığı uzantılar; .com.tr, .net.tr, .info.tr, .biz.tr, .org.tr, .web.tr, .gen.tr, .av.tr, .bbs.tr, .name.tr, .tel.tr, .gov.tr, .bel.tr, .pol.tr, .mil.tr, .k12.tr, .edu.tr, 'dir. www.nic.tr adresinden elde edilen alan adlarının yıllara göre dağılımı grafikler şeklinde gösterilmektedir.

Şekil 2: Yıllara göre Türkiye’de Alan Adı Dağılımı

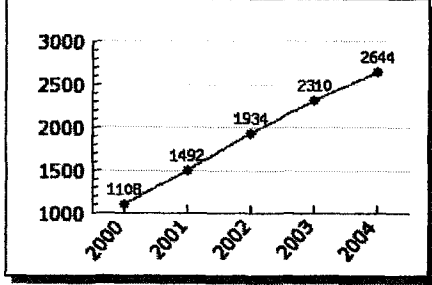

Şekil 2’ye göz atıldığında internet alan adı verilmesinde sürekli bir artış görülmektedir.

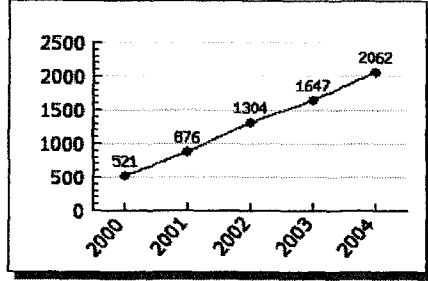
Şekil 3: “.com.tr” Alt Alan Adı Dağılımı Şekil 4: “.gen.tr” Alt Alan Adı Dağılımı

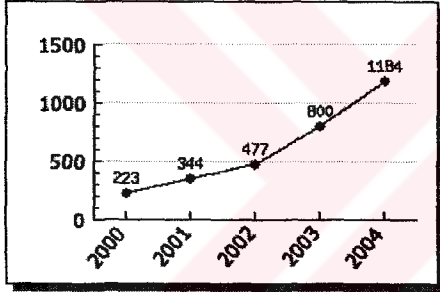
Şekil 5: "org.tr" Alt Alan Adı Dağılımı

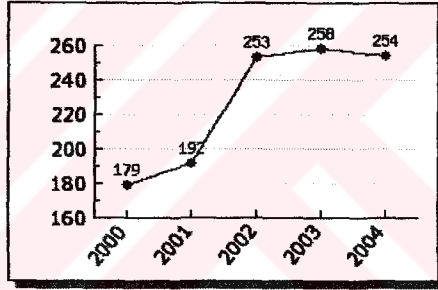
Şekil 6: "gov.tr" Alt Alan Adı Dağılımı

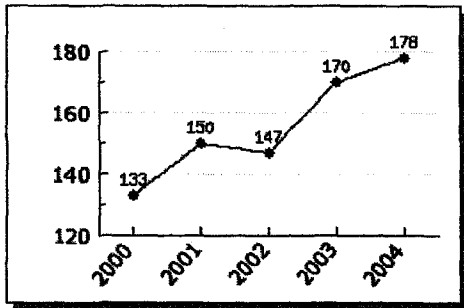
Şekil 7: "k12.tr" Alt Alan Adı Dağılımı

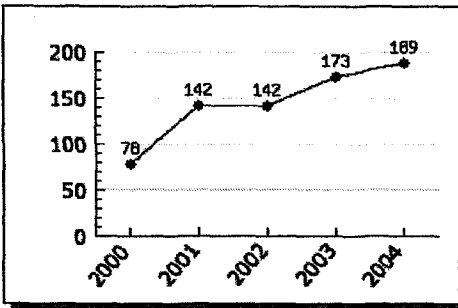
Şekil 8: "nom.tr" Alt Alan Adı Dağılımı

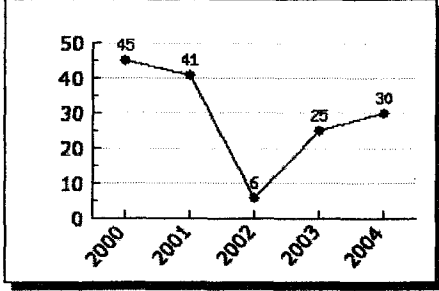
Şekil 9: ".edu.tr" Alt Alan Adı Dağılımı

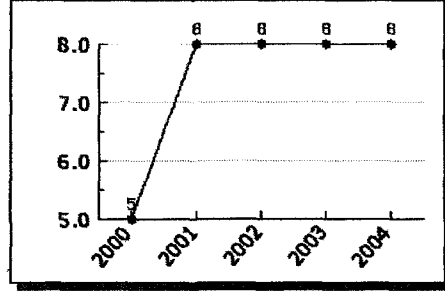
Şekil 10: ".net.tr" Alt Alan Adı Dağılımı

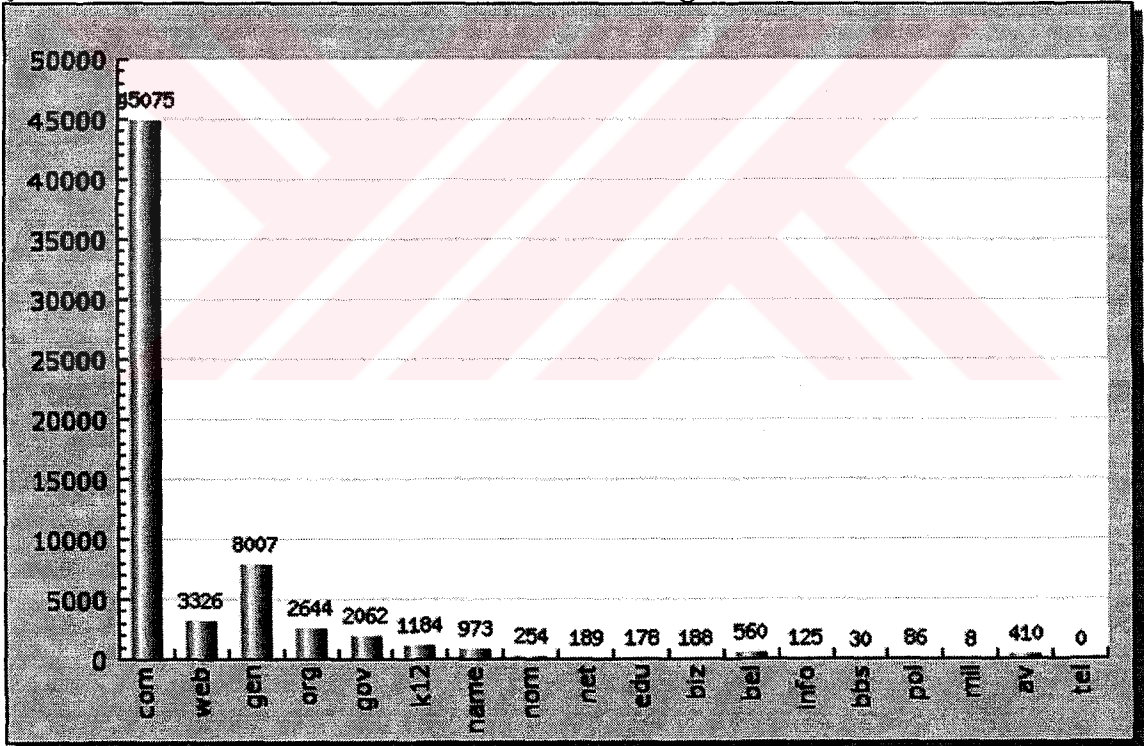
Şekil 11: “bbs.tr” Alt Alan Adı Dağılımı

Şekil 12: “mil.tr” Alt Alan Adı Dağılımı

Şekil 13: Alan Adlarının Alt Alan Adlarına Göre Dağılımı

Toplam= 65.299 (27/07/2004 tarihi itibariyle) Kaynak: www.nic.tr den alınmıştır.

Tablo 4: Alan Adlarının Alt Alan Adlarına Göre Dağılımı

Alan Adlarının Alt Alan Adlarına Göre Dağılımı	Adet
com	45.075
web	3.326
gen	8.007
org	2.644
gov	2.062
k12	1.184
name	973
nom	254
net	189
edu	178
biz	188
bel	560
info	125
bbs	30
pol	86
mil	8
av	410
tel	0
Toplam:	65.299

3.3.İnternet Erişimi ve Kullanımı İle İlgili Yapılmış Bazı Araştırmalar/Çalışmalar

Türkiye’de internetin durumunu anlamak için daha önce bu konuda yapılmış araştırmalardan bahsetmek gerekir.

2000 yılı içerisinde TÜBİTAK-ODTÜ-BİLTEN’in yaptığı Türkiye’nin en geniş kapsamlı saha araştırmalarından biri olan BTYKA-2000 (Bilgi Teknolojileri Yaygınlık

ve Kullanım Anketi-2000) sonuçları ele alacaktır. Daha önce yine TÛBİTAK/BİLTEN Tarafından 1997'de gerçekleştirilen anketle bir arada değerlendirildiğinde Tũrkiye'nin gelişim doğrultusu ortaya çıkacaktır.

Araştırma sonuçlarında Tũrkiye'de hanelerde bilgisayar sahiplik oranı %12,3 olarak ortaya çıkmıştır. Hanelerdeki bilgisayar sahiplik oranınının 1997 yılında yapılan araştırmada %6,5 oranı ile karşılaştırıldığında, 3 yıl içerisinde bilgisayar sahiplik oranının yaklaşık olarak 2 kat arttığı gũrũlmüřtür(BTYK,2001:37).

Araştırma sonuçlarında evde bilgisayar sahipliği oranları bũlgeler arasında da nemli lũlerde farklılıklar olduğu gũrũlmüřtür. Evde bilgisayar sahipliği oranının en yũksek olduğu bũlge %16,8'lik oran ile Marmara Bũlgesi ve onu Karadeniz ve İç Anadolu bũlgeleri izlemektedir. Evlerde bilgisayar sahipliğinin en dũřũk olduğu bũlge %1,2 ile Gũneydoęu Anadolu Bũlgesi olmuştur(BTYK,2001:35).

“Evde bilgisayar olmamasının nedenleri sorgulandığında, bilgisayarı olmayanların %58,3'ũ pahalı olduğu için bilgisayar alamadıklarını, %36,2'si ise ihtiyaç duymadıkları için almadıklarını belirtmişlerdir(BTYK,2001:35).”

Gelir durumuna gũre bilgisayar sahiplik oranları incelendiğinde, ũst gelir grubu içerisinde sahiplik oranı %64,7, aynı oranın alt orta gelir grubunda %8,2, alt gelir grubunda ise %2 olduğu gũzlenmiřtir.(BTYK,2001:35).

Evinde internet bağlantısı olanların oranı %7 olarak belirlenmiştir. Hanelerdeki bilgisayar sahipliği oranınının %12,3 olduğu gũz nũnde tutulduğunda, hanelerdeki bilgisayarların yaklaşık yarısının internete bağlı olmadığı ortaya çıkmıştır.1997 yılında

yapılan araştırma hanelerdeki bilgisayar sahipliği % 6,5 ve internet sahipliği %1,2 olarak tespit edilmiş, bu üç yıl süre zarfında bilgisayar sahipliği iki katına, internete bağlanma oranı ise neredeyse 6 katı olmuştur(BTYK,2001:37).

Türkiye'nin durumunu diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda durum daha net olarak ortaya çıkmaktadır.

3.4.Uluslararası Durum

ITU (International Telecommunication Union), Dünyanın önde gelen pazar araştırma şirketlerinden Taylor Nelson Sofres ve OECD gibi kuruluşlarca yapılan bazı araştırmaların neticeleri bu başlıkta sunulacaktır.

Tablo 5: Ülkelerin Bilgi Teknolojileri Tablosu

		Host sayısı Toplam 2003	Host sayısı Her 10'000 kişiyse 2003	İnternet		PC	
				Kullanıcı Sayısı (1'000) 2003	Kullanıcı Sayısı her 10'000 kişide 2003	Toplam (1'000) 2003	100 kişide. 2003
1	Algeria	866	0.27	500.0	159.78	242	0.77
2	Angola	17	0.01	41.0	29.42	27	0.19
3	Benin	854	1.22	70.0	99.64	26	0.37
4	Botswana	1'920	10.91	60.0	348.84	70	4.07
5	Burkina Faso	442	0.36	48.0	39.16	26	0.21
6	Burundi	22	0.03	14.0	19.67	13	0.18
7	Cameroon	477	0.29	60.0	37.90	90	0.57
8	Cape Verde	63	1.37	20.4	444.14	35	7.77
9	Central African Rep.	6	0.01	5.0	12.64	8	0.20
10	Chad	11	0.01	15.0	19.06	13	0.17
11	Comoros	11	0.14	5.0	62.58	5	0.58
12	Congo	46	0.13	15.0	42.86	15	0.43
13	Cotê d'Ivoire	3'791	2.28	90.0	54.58	154	0.93
14	D.R.Congo	153	0.03	50.0	9.50	—	—
15	Djibouti	670	0.03	6.5	97.31	15	2.17
16	Egypt	3'338	0.49	2'700.0	393.31	1'500	2.19
17	Equatorial Guinea	3	0.06	1.8	35.64	4	0.69
18	Eritrea	1'045	2.52	9.5	22.89	12	0.29
19	Ethiopia	9	—	75.0	10.81	150	0.22
20	Gabon	283	2.12	35.0	261.78	30	2.24
21	Gambia	568	4.16	25.0	188.30	19	1.43
22	Ghana	389	0.17	170.0	78.43	82	0.38
23	Guinea	372	0.48	40.0	51.61	43	0.55
24	Guinea-Bissau	2	0.02	19.0	148.44	—	—
25	Kenya	8'325	2.63	400.0	126.98	204	0.65
26	Lesotho	119	0.55	21.0	96.91	—	—
27	Libya	67	0.12	160.0	289.33	130	2.34
28	Madagascar	773	0.47	70.5	43.15	80	0.49
29	Malawi	18	0.02	36.0	34.32	16	0.15
30	Mali	187	0.17	25.0	23.52	15	0.14
31	Mauritania	25	0.09	10.0	37.28	29	1.08
32	Mauritius	3'985	32.64	150.0	1'228.50	180	14.87
33	Morocco	3'561	1.18	800.0	265.57	600	1.99
34	Mozambique	3'249	1.73	50.0	27.65	82	0.45
35	Namibia	3'164	16.44	65.0	337.84	191	9.93
36	Niger	134	0.11	15.0	12.77	7	0.06
37	Nigeria	1'094	0.09	750.0	60.82	853	0.71
38	Rwanda	1'495	1.78	25.0	30.60	—	—
39	S.Tomé & Principe	1'069	70.33	15.0	986.84	—	—
40	Senegal	672	0.65	225.0	217.20	220	2.12
41	Seychelles	264	33.00	11.7	1'452.10	13	16.08
42	Sierra Leone	277	0.56	8.0	16.16	—	—
43	South Africa	288'633	62.25	3'100	682.01	3'300	7.26
44	Sudan	—	—	300.0	90.13	200	0.61
45	Swaziland	1'401	13.42	27.0	258.62	30	2.87
46	Tanzania	5'534	1.57	250.0	70.80	200	0.57
47	Togo	82	0.16	210.0	420.00	160	3.20
48	Tunisia	271	0.27	630.0	637.01	400	4.05

49	Uganda	2'561	1.00	125.0	48.83	103	0.40
50	Zambia	1'880	1.68	68.2	60.88	95	0.85
51	Zimbabwe	4'501	3.83	500.0	429.75	620	5.27
	Africa	348'699	4.22	12'122.6	147.93	10'305	1.38
52	Antigua & Barbuda	1'665	211.83	10.0	1'282.05	—	—
53	Argentina	742'358	200.75	4'100.0	1'120.22	3'000	8.20
54	Bahamas	302	9.52	84.0	2'649.01	—	—
55	Barbados	204	7.56	100.0	3'707.82	28	10.41
56	Belize	2'613	88.52	30.0	1'088.53	35	12.70
57	Bolivia	7'080	8.42	270.0	323.70	190	2.28
58	Brazil	3'163'349	179.78	14'300	822.41	13'000	7.48
59	Canada	3'210'081	1'011.99	16'110	5'128.29	15'300	48.70
60	Chile	202'449	137.64	3'575.0	2'375.36	1'796	11.93
61	Colombia	115'158	26.30	2'732.2	624.04	2'133	4.93
62	Costa Rica	10'826	25.94	800.0	1'930.97	817	19.72
63	Cuba	1'529	1.35	120.0	106.79	359	3.18
64	Dominica	681	87.08	12.5	1'602.56	7	8.97
65	Dominican Rep.	64'197	82.16	500.0	639.90	—	—
66	Ecuador	3'188	2.45	569.7	438.14	403	3.11
67	El Salvador	4'084	6.27	550.0	844.14	163	2.52
68	Grenada	18	1.60	15.0	1'415.09	14	13.21
69	Guatemala	20'360	16.53	400.0	333.42	173	1.44
70	Guyana	613	6.90	125.0	1'422.07	24	2.73
71	Haiti	—	—	80.0	96.41	—	—
72	Honduras	1'944	2.83	168.6	251.66	91	1.36
73	Jamaica	1'480	5.59	600.0	2'284.50	141	5.37
74	Mexico	1'333'406	128.95	10'033.0	984.82	8'353	8.20
75	Nicaragua	7'094	12.84	90.0	167.60	150	2.79
76	Panama	7'129	22.87	120.0	413.94	115	3.83
77	Paraguay	9'243	15.59	120.0	202.34	200	3.46
78	Peru	65'868	24.02	2'850.0	1'039.33	1'149	4.30
79	St. Kitts and Nevis	51	10.65	10.0	2'127.66	9	19.15
80	St. Lucia	41	2.53	13.0	823.96	24	15.00
81	St. Vincent	4	0.34	7.0	598.29	14	11.97
82	Suriname	18	0.34	20.0	415.67	20	4.55
83	Trinidad & Tobago	8'003	61.42	138.0	1'060.32	104	7.95
84	United States	1'757'664	60.13	159'000.0	5'513.77	190'000	65.89
85	Uruguay	87'630	257.04	400.0	1'190.12	370	11.01
86	Venezuela	35'301	13.74	1'274	505.63	1'536	6.09
	Americas	10'865'611	127.00	219'327.4	2'592.71	239'717	28.95
87	Armenia	2'080	5.47	150.0	394.72	60	1.58
88	Azerbaijan	571	0.69	300.0	368.51	—	—
89	Bahrain	1'334	19.22	195.7	2'819.48	107	15.92
90	Bangladesh	1	—	243.0	17.98	450	0.34
91	Bhutan	985	13.91	15.0	211.83	10	1.45
92	Brunei Darussalam	6'409	176.90	35.0	1'023.39	27	7.67
93	Cambodia	818	0.58	30.0	21.76	27	0.20
94	China	160'421	1.28	79'500.0	632.48	35'500	2.76
95	Georgia	4'927	10.07	150.5	307.60	156	3.16
96	Hong Kong, China	591'993	864.49	3'212.8	4'691.66	2'864	42.20
97	India	86'871	0.82	18'481.0	174.86	7'500	0.72
98	Indonesia	62'036	2.88	8'000.0	377.16	2'519	1.19
99	Iran (I.R.)	5'052	0.76	4'300.0	650.09	4'900	7.50
100	Israel	435'625	643.87	2'000.0	3'014.05	1'610	24.26
101	Japan	12'962'065	1'016.47	57'200.0	4'488.56	48'700	38.22

102	Jordan	3'123	5.70	457.0	833.91	200	3.75
103	Kazakhstan	21'339	13.47	250.0	156.56	—	—
104	Korea (Rep.)	253'242	52.30	29'220.0	6'034.20	26'700	55.14
105	Kuwait	2'709	11.03	567.0	2'308.16	285	12.06
106	Kyrgyzstan	5'075	10.96	152.0	298.33	65	1.27
107	Lao P.D.R	937	1.65	15.0	27.11	18	0.33
108	Lebanon	7'552	21.58	400.0	1'171.30	275	8.05
109	Macao, China	89	1.99	120.0	2'686.97	92	20.83
110	Malaysia	107'971	42.90	8'692.1	3'453.31	3'600	14.68
111	Maldives	532	18.55	15.0	533.81	20	7.12
112	Mongolia	40	0.16	50.0	205.85	69	2.84
113	Myanmar	3	—	28.0	5.64	250	0.51
114	Nepal	917	0.39	80.0	34.48	85	0.37
115	Oman	726	2.79	180.0	709.22	95	3.74
116	Pakistan	15'124	1.01	1'500.0	102.77	600	0.42
117	Palestine	—	—	145.0	400.73	125	3.62
118	Philippines	27'996	3.45	3'500.0	440.38	2'200	2.77
119	Qatar	221	3.46	126.0	1'973.99	110	17.82
120	Saudi Arabia	15'830	7.02	1'500.0	665.52	3'003	13.67
121	Singapore	484'825	1'155.31	2'100.0	5'043.59	2'590	62.20
122	Sri Lanka	1'882	0.98	200.0	105.56	250	1.32
123	Syria	11	0.01	220.0	129.11	330	1.94
124	Taiwan, China	2'777'805	1'226.81	8'830.0	3'900.76	8'887	39.46
125	Tajikistan	75	0.11	4.1	6.30	—	—
126	Thailand	103'700	16.58	6'031.3	964.53	2'461	3.98
127	Turkmenistan	544	1.12	8.0	16.55	—	—
128	United Arab Emirates	56'169	139.02	1'110.2	2'747.83	450	11.99
129	Uzbekistan	1'040	0.41	492.0	192.08	—	—
130	Viet Nam	340	0.04	3'500.0	430.10	800	0.98
131	Yemen	138	0.07	100.0	51.30	145	0.74
	Asia	18'211'053	50.34	243'405.9	674.25	158'135	4.45
132	Albania	250	0.81	30.0	97.63	36	1.17
133	Austria	575'903	713.37	3'730.0	4'620.34	3'103	37.41
134	Belarus	4'971	5.03	1.391.9	1'409.78	—	—
135	Belgium	210'168	202.62	3'400.0	3'283.17	2'500	24.14
136	Bosnia	7'233	18.87	100.0	262.12	—	—
137	Bulgaria	49'969	66.57	630.0	807.59	405	5.19
138	Croatia	29'644	67.77	1'014.0	2'318.24	760	17.38
139	Cyprus	5'778	77.91	210.0	2'936.65	193	26.99
140	Czech Republic	276'186	274.41	2'700.0	2'682.67	1'800	17.74
141	Denmark	1'248'296	2'314.45	2'756.0	5'128.15	3'100	57.68
142	Estonia	64'048	498.86	444.0	3'276.75	285	21.03
143	Finland	1'271'634	2'436.55	2'650.0	5'089.30	2'300	44.17
144	France	2'403'459	401.24	21'900.0	3'656.08	20'700	34.71
145	Germany	2'603'007	315.48	39'000.0	4'726.70	35'600	43.13
146	Greece	195'291	170.46	1'718.4	1'499.93	900	8.17
147	Hungary	369'720	357.76	1'600.0	1'576.04	1'100	10.84
148	Iceland	109'521	3'789.65	195.0	6'747.40	130	45.14
149	Ireland	158'832	394.58	1'260.0	3'130.20	1'654	42.08
150	Italy	626'536	114.02	18'500.0	3'366.60	13'025	23.07
151	Latvia	41'263	178.84	936.0	4'056.87	400	17.17
152	Lithuania	66'373	203.79	695.7	2'136.01	380	10.97
153	Luxembourg	28'214	624.89	165.0	3'699.55	265	59.42
154	Malta	7'117	177.93	120.0	3'030.30	101	25.51

155	Moldova	11'984	27.17	150.0	340.91	77	1.75
156	Netherlands	3'521'932	2'162.66	8'500.0	5'219.46	7'557	46.66
157	Norway	570'710	1'245.93	2'288.0	5'026.08	2'405	52.83
158	Poland	786'522	203.82	8'790.0	2'324.50	4'079	10.56
159	Portugal	227'002	219.63	2'000.0	1'935.07	1'394	13.49
160	Romania	47'428	22.59	4'000.0	1'905.27	1'800	8.30
161	Russia	617'730	42.19	6'000.0	409.32	13'000	8.87
162	Serbia and Montenegro	19'831	18.43	847.0	787.17	290	2.71
163	Slovak Republic	114'088	212.18	1'375.8	2'558.69	970	18.04
164	Slovenia	42'888	214.76	750.0	3'757.52	600	30.06
165	Spain	910'677	222.44	9'789.0	2'391.08	7'972	19.60
166	Sweden	943'139	1'050.72	5'125.0	5'730.74	5'556	62.13
167	Switzerland	548'044	748.93	2'556.0	3'510.38	5'160	70.87
168	TFYR Macedonia	3'596	17.25	100.0	484.50	—	—
169	Turkey	359'188	52.60	5'500.0	805.46	3'000	4.46
170	Ukraine	91'342	18.28	900.0	179.51	951	1.90
171	United Kingdom	3'169'318	545.33	25'000.0	4'230.98	23'972	40.57
	Europe	22'338'832	280.95	188'996.8	2'373.19	167'430	21.44
172	Australia	2'847'763	1'428.07	9'472.0	4'817'.41	11'100	56.45
173	Fiji	493	5.97	55.0	665.98	40	4.88
174	French Polynesia	5'123	210.31	35.0	1'458.08	70	29.16
175	Marschall Islands	6	1.11	1.4	259.45	3	5.64
176	New Caledonia	4'449	194.28	60.0	2'620.09	...	...
177	New Zealand	474'395	1'183.15	2'110.0	5'262.37	1'630	41.35
178	Papua New Guinea	389	0.69	75.0	137.26	321	5.87
179	Samoa	8'225	451.41	4.0	221.73	1	0.67
180	Solomon Islands	398	8.34	2.2	49.51	18	4.05
181	Tonga	18'906	1'900.10	2.9	292.34	2	2.02
182	Vanuatu	512	24.65	7.5	361.10	3	1.48
	Oceania	3'360'659	1'053.22	11'825.0	3'763.99	13'188	42.40
	World	55'124'854	89.99	675'677.7	1'107.08	588'775	9.91

Kaynak ITU (International Telecommunication Union) (Internet Host

(Data:Network Wizards, Ripe) <http://www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/index.html>

Host: İnternet'te, diğer bilgisayarların çift yönlü erişim sağladıkları herhangi bir bilgisayardır. Ağ üzerindeki bir nokta anlamında kullanılır.

Tabloya göz atıldığında Türkiye'de internet kullanıcı sayısı, Pc sahipliği sayısı ve host sayısı bakımından gelişmiş ülkelerin gerisinde olduğu görülmektedir.

50'den fazla ÷lkede ofisi bulunan, dñnyanın önde gelen pazar araştırma şirketlerinden Taylor Nelson Sofres(TNS) Online Devlet 2001 başlıklı internet kullanımının devlet işlemleri üzerindeki etkisini küresel ve ulusal boyularda açıklığı kavuşturmayı amaçlayan çalışması Kasım 2001 tarihinde açıklanmıştır.

Tablo 6: Bazı Ülkelerin Online Devlet Kullanım Tablosu

Ülkeler	Online Devlet Kullanımı Yüzdesi % ¹	İnternet Kullanım Yüzdesi % ²
Norveç	53	63
Danimarka	47	62
Kanada	46	60
Finlandiya	45	45
ABD	34	57
Hong Kong	31	43
Avustralya	31	48
Hollanda	31	56
Tayvan	26	40
Estonya	25	33
Hindistan*	22	13
Fransa	18	33
Macaristan*	18	17
İspanya	17	26
Çek Cumhuriyeti	17	26
Almanya	17	36
Kore	17	51
Japonya***	16	
Birleşik Krallık	11	34
Malezya	11	24
Latviya	8	13
Slovakya**	8	
Litvanya	5	9
Polonya	5	15
Rus Federasyonu**	3	
Endonezya	3	4
Türkiye	3	16
Ortalama	26	31

1 Tüm online devlet kullanıcılarına göre.

2 Tüm erişkin nüfusa göre.

* Online devlet kullanımında toplam nüfus değil, internet kullanıcı sayısı baz alınmıştır.

** İnternet kullanım verileri sağlanamamıştır.

*** TNS tarafından daha önce yapılan bir araştırmada Japonya'nın 2001 yılı internet kullanım yüzdesi 68'dir.

Kaynak : www.edevlet.net

Raporda Bulunan Bazı Bilgiler

Araştırma sonuçlarına göz atıldığında Türkiye'nin e-devlet kullanım oranı araştırma yapılan ülkeler arasında en sonuncu sıradadır.

Türkiye de internet kullanım yüzdesi de çok düşük olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın yapıldığı 27 ülkeden e-devlet (53%) ve internet kullanımının en yüksek seviyede olduğu ülke Norveç olmuştur.

“E-devlet kullanılmasının en büyük sebeplerinden biri “bilgi arayışı”dır(%20).”

“E-devlet kullanımının en yoğun olduğu yaş grubu 25-34 tür. 35-54 yaş grupları arasında inişe geçmektedir.”

“Son 12 ay içinde, küresel nüfusun %9'u internet'i devlet formlarını yazdırmak için, %7'si ise devlet kurumlarına kişisel ve ailesel bilgi vermek için kullanmıştır.”

Raporun Türkiye Bölümü

“Online devlet kullanımının, %2'sini bilgi arama, %1'ini de yükleme oluşturur(daha sonra postalanacak veya fakslanacak olan resmi formların yazdırılması)”

“Türkiye'deki internet kullanıcıları 2000 yılında toplam nüfusun %18'ini kapsarken, bu rakam 2001 yılında % 16'ya gerilemiştir.”

“Araştırma yapılan kitlenin büyük kısmı orta gelir seviyesinde yer alırken, %27'si üniversite, % 73'ü lise mezunu olarak şekillenmiştir.”

Tablo 7: Avrupa Birliği Aday Ülkeleri Arasında Karşılaştırmalı İnternet Kullanımı Tablosu

İNTERNET KULLANIMI 1998-2000								
	İnternet Kullanıcı Sayısı					100 Kişide		
	1998 ¹	1999 ¹	2000 ²	Ay	Özel Kullanım (%)	1998	1999	2000
Bulgaristan	150	235	430	12/00	20 ^a	1.8	2.9	5.2
G Kıbrıs	68	88	80	12/00	0 ^b	9.1	11.7	10.6
Çek Cum.	400	700	1000	12/00	33 ^{ab}	3.9	6.8	9.7
Estonya	150	200	380	9/00	62 ^a	10.3	13.8	26.3
Macaristan	400	600	650	3/00	17 ^a	4.0	6.0	6.4
Letonya	80	105	150	11/00	30 ^b	3.3	4.3	6.1
Litvanya	70	103	225 ¹	8/00	66 ^a	1.9	2.8	6.1
Malta	25	30	40 ³	5/00	-	6.6	7.9	10.6
Polonya	1580	2100	5200	12/00	21 ^b	4.1	5.4	13.5
Romanya	500	600	690	12/00	13 ^b	2.2	2.7	3.1
Slovakya	500	600	700 ¹	7/00	29 ^a	9.3	11.1	13.0
Slovenya	200	250	300	12/00	45 ^b	10.1	12.6	15.2
Türkiye	450	1500	2000	11/00	44 ^b	0.7	2.2	2.9
Aday Ülkeler	4573	7119	11709		-	2.7	4.1	6.7
AB-15	34506	55942	91285	7/00	-	9.2	15.5	24.3

Kaynak (1) ITU (2) ISPO a) 1999 b) 2000 (3) NUA

Kaynak: www.edevlet.net/raporveyayinlar/AB_Adaylarinda_Bilgi_Toplumuy.pdf

AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin İnternet kullanıcı sayısının arttığı ancak her 100 kişideki sahiplik durumuna bakıldığında Türkiye'nin oldukça düşük değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Avrupa Birliği Aday Ülkeleri Arasında Karşılaştırmalı Kişisel Bilgisayar Sahipliği Tablosu

KİŞİSEL BİLGİSAYAR 1990-2000											
	Kişisel Bilgisayar Sayısı (1000) ¹				Artış (%)	100 Kişide				Kullanım Mekanı (%)	
	1990	1998	1999	2000 ²		1998/1999	1990	1998	1999	2000	Hane
Bulgaristan	-	200	220	361	10.0	-	2.4	2.7	4.4	7	93
G.Kıbrıs	5	94	130	-	38.3	0.9	14.2	16.7	-	48	52
Çek Cum.	120	1000	1100	1342	10.0	1.2	9.7	10.7	13.1	24	76
Estonya	-	165	195	-	18.2	-	11.3	13.5	-	61	39
Macaristan	100	660	750	-	13.6	1.0	6.5	7.4	-	30	70
Letonya	-	150	200	-	33.3	-	6.1	8.2	-	14	86
Litvanya	-	200	220	-	10.0	-	5.4	5.9	-	35	68
Malta	5	60	70	80	16.6	1.4	15.9	18.1	21.0	-	-
Polonya	300	1900	2400	6400	26.3	0.8	4.9	6.2	15.5	23	77
Romanya	10	480	600	713	25.0	0.0	2.1	2.7	3.2	32	68
Slovakya	-	350	400	-	14.3	-	6.5	7.4	-	25	75
Slovenya	-	420	500	548	19.0	-	21.2	25.3	27.3	54	46
Türkiye	300	1550	2200	3000	41.9	0.5	2.6	3.2	4.6	-	-
Aday	840	7075	8985	-	27.0	0.6	4.1	5.2	-	46	54
Ülkeler											
AB-15	25400	84725	93200	-	10.4	7	22.6	24.8	-	-	-

Kaynak (1) 1990-1999 ITU, 2000: ISPO;(2) G.Kıbrıs, Malta ve Türkiye 1998-99:ITU;

2000:ISC

Kaynak: www.edevlet.net/raporveyayinlar/AB_Adaylarinda_Bilgi_Toplumu.pdf

AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin Kişisel Bilgisayar Sahipliği arttığı ancak her 100 kişideki sahiplik durumuna bakıldığında Türkiye'nin oldukça düşük değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Bazı ülkelerin internet Penetrasyonu, Okuryazar Oranı,Nüfusa Göre Günlük Gazete Satışı Tablosu

Ülke	İnternet Penetrasyonu (%)	Okuryazar Oranı (%)	(Bayan) Okuryazar Oranı (%)	Nüfusa Göre Günlük Gazete Satışı (%) (1996)
Singapur	29,90	92,10	88,00	32,40
Malezya	15,90	87,00	82,80	16,30
Tayland	3,80	95,30	93,50	6,40
Türkiye	3,12	83,34	75,01	3,57
Filipinler	2,60	95,10	94,90	8,20
Endonezya	0,90	86,30	81,30	2,30
Vietnam	0,25	93,10	91,00	0,40
Kamboçya	0,05	68,20	57,70	0,20
Lao PDR	0,10	47,30	31,70	0,40 (1970)

Kaynak ITU (Tk,2002:18)

Yine bazı ülkelerdeki okuryazarlık oranı, nüfusa göre günlük gazete satışı oranların karşılaştırıldığı tabloya göz atıldığında internet penetrasyonu ile günlük gazete satış oranları arasında paralellik olduğu görülmektedir.

Ülkelerin çok hızlı bir internet altyapısına sahip olması, o ülkede kullanımının artacağını garanti etmemektedir. Ülkelerin sosyal ve kültürel yapısı da internet kullanımında etki etmektedir(TK,2002:17).

3.5.Kamu Kurumlarında İnternet ve E-Devlet

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bireyleri, toplumu etkilediği gibi devleti de bu gelişmelere ayak uydurmaya zorlamaktadır. Karar alma sürecinin basitleştirilmesi ve kısaltılması ihtiyacı doğmuştur. Bireyler, bu teknolojiler sayesinde devlete karşı daha talepkar olmuşlardır. Kendilerine hizmet veren kurumların daha aktif, daha hızlı, daha açık, daha verimli, daha doğru ve daha az maliyetle çalışmalarını talep etmekte ve bunu beklemektedir(İnce,2001:11-12).

E-devlet “vatandaşın devletle, devletin özel ve özerk kurumlarla, devletin kendi kurumları arasında, devletlerin kendi aralarında var olan bilgi akışı ve/veya fiziksel etkileşimin dijital ortama taşınması için gerçekleştirilen girişimler(Yürütücü,2002)” olarak değerlendirilmektedir. Bu girişimler şeffaf devlet vizyonuna ulaşılmasını, vatandaşın devletle olan işlerinin çok daha hızlı şekilde halledilmesini,vatandaş tarafında görülen bu verimlilik artışı sayesinde devletin daha verimli çalışmasını, kamu kurumları arasında bilgi bütünlüğünün sağlanarak her türlü kötüye kullanımın önüne geçilmesini sağlayacaktır. (Yürütücü,2002)

“Elektronik devlet, ilk bakışta kamu hizmetlerinin elektronik ortama taşınması faaliyetinin bir sonucu gibi görülmekle birlikte, ifade edilmek istenen husus aslında daha derindir. Devletin "elektronikleştirilmesi"nde, bilgi ve iletişim teknolojileri gerçek anlamda birer araçtır. Temel hedef, bilgi işleme kapasitesi artırılmış, acil karar alabilen ve ihtiyaçlara hızla cevap verebilen bir devlet yapısını oluşturmaktır. Bu bakımdan, diğer koşullar aynı kalmak kaydıyla, sadece kamunun kağıda dayalı işlerinin elektronik bilgi işleme makineleri ile yapılması yüksek maliyetlerle az iş yapılması anlamına gelecektir. Tam tersine, elektronik devletten beklenen yarar, faydası maliyetini aşacak bir yenileştirmedir. Kamunun her hangi bir biriminde, geleneksel usullerle yapılmakta olan bir işlemin aynı bürokratik kademelerden geçerek, ancak bu defa bilgi işlem makineleri tarafından yapılması, yapılan işin kalitesini artırabilecek olmakla birlikte gerçek anlamda beklenen faydayı yaratmayacaktır. Bu bakımdan, idari yapının da değişime uğraması gündeme gelecektir. Ayrıca, kamu kuruluşlarınca sunulan hizmetin kalitesinin artırılması için insan faktörünün iyileştirilmesi, yani yeni süreçte görev alacak elemanların da uygun şekilde eğitilmesi gerekecektir. (İnce,2001:13).”

Dijital Ekonomi adlı eserinde Don Tapscott, tüm dünyada kamu sektöründen bir memnuniyetsizliğin var olduğunu belirtmekte, A.B.Devletlerinde federal hükümetçe 1993’de yapılan “Ulusal Performansı Gözden Geçirme Programı” adlı çalışmanın sonucuna göre “Federal Hükümete vatandaşlar tarafından duyulan güven hiçbir zaman bu kadar düşük olmamıştı. Ortalama Bir Amerikalı, hükümetin eline vergilerden geçen her doların 48 cent’inin israf edildiğine inanıyor. Her altı amerikan vatandaşından beş tanesi, Washington’da “köklü” bir değişim yapılmasını istiyor.Federal Hükümetin çoğu zaman doğru kararlar verdiğiine halkın sadece yüzde 20’si güveniyor. Bu oran 30 yıl önce yüzde 76 idi(Tapscott,1998:148).” demektedir. Bunun sebebini ise “kamu sektörünün zayıflıkları, ağırlıklı olarak hala kitlesel üretim yöntemlerine bel bağlayan bir anlayışta” bulmaktadır(Tapscott,1998:148-149).

Endüstri çağının devlet yapısı ve işleyişi için ise “Hükümetler sanayi çağının kuruluşlarıdır ve sanayi ekonomisi işletmesindeki komuta-kontrol modeline uyum gösterecek şekilde yapılandırılmışlardır. Bürokrasi ve sanayi ekonomisi el ele büyümüştür. Ekonominin yollara, lağımlara, elektrik tertibatına, otobanlara ve gelişmiş bir orduya ihtiyaç vardı. Hükümet büyüyüp gelirleri arttıkça, tarıma dayalı ekonominin gerektirdiğinden çok daha kapsamlı prosedürlere, yapılara ve kontrollere ihtiyaç duyuldu. Bunlar bir dereceye kadar güvenilirliğin sağlanmasına ve hükümet işlerinin, siyasi destek karşılığında bir geri ödeme aracı olarak kullanılmasına yardımcı oldu.” ifadesini kullanmaktadır(Tapscott,1998:149).

Tablo 10 : Elektronik Kamu Hizmetleri Kullanım Alanları

	<i>bilgi verme hizmetleri</i>	<i>iletişim hizmetleri</i>	<i>on-line işlem hizmetleri</i>
<i>günlük yaşam</i>	*iş hayatı, *konut, *eğitim, *sağlık, *kültür, *ulaşım, *çevre vs. hakkında bilgiler	*günlük yaşama ilişkin konularda danışmanlık *iş ya da konut ilanları *elektronik posta iletişimi	*bilet rezervasyonu *çeşitli programlara kayıtlar
<i>uzaktan yönetim</i>	*kamu hizmetleri rehberi *idari süreçler için kılavuz *kamu kayıtları ve veri tabanları	*kamu görevlileri ile elektronik posta iletişimi	*Formların elektronik ortamda doldurulması
<i>politik katılım</i>	*yasal düzenlemeler *meclis kayıtları *siyasi programlar *görüş belgeleri *karar alma sürecinde hazırlanan belgeler	*siyasi konulara ilişkin tartışmalar *politikacılarla elektronik posta iletişimi	*referandum *seçimler *anketler

Kaynak: Public Sector Information: A Key Resource for Europe, Green Paper on Public Sector Information in the Information Society, (COM(1998)585), Avrupa Komisyonu. (aktaran İnce,2001:9-10)

Yukarıda bahsedilen hizmetlerin bir kısmı ülkemizde de mevcuttur.

Türkiye'de Kamuda internet uygulamaları ile ilgili olarak 2001 de DPT'den Murat İnce'nin yapmış olduğu çalışmanın sonuçları yansıtılacaktır.

Devlet Teşkilatı Rehberi esas alınarak 158 kamu kurumu üzerinde yapılan çalışmaların neticesinde tabloya dahil edilen 158 kurumun yaklaşık olarak yüzde 75'inin web sayfasına sahip olduğu, erişilebilen web sayfalarının yüzde 4'ünde sadece bilgi verilmekte ve elektronik posta uygulaması dahi sunulmamakta, yüzde 21,5'inde elektronik ortamda belge sunulabilmekte ve elektronik belge sunulabilen 24 kurumdan yalnız 3'ünde (Devlet Malzeme Ofisi, Emlakbank, Vakıfbank) on-line işlemler yapılabildiği sonucu ortaya çıkmıştır(İnce,2001).

Pek çok kamu kuruluğu için web sitesi bir tanıtım broşürü şeklinde ve bir tanıtım aracı olarak görölmektedir. (Kaya Bensghir, 2000: 58).

4.İNTERNET KAFELER

Bilgiye erişimin ve iletişimin hızlı, ucuz, çabuk ulaşılabilir olması toplumsal değişimin hızını da etkilemektedir.

Hayatımızı her gün daha da artarak oranda etkileyen bilgi ve iletişim teknolojileri ekonomide (e-ticaret), siyasette (e-demokrasi), toplumsal hayatta (sanal topluluklar, cemaatler), akademik alanda (internet vasıtası ile çalışma ve tartışma grupları) ve yönetim alanında (e-devlet) olarak kendini yansıtmaktadır(Yıldız,2002:3).

Bireylerin internete erişimi belli bir maliyeti gerektirmektedir. Böylesi bir gereklilik herkesin internetten faydalanmasını kısıtlamaktadır, böylesi bir maliyeti karşılayamayacak bireyler için *“internet erişim hizmetini kiralama suretiyle sunan mekan”lar* olarak karşımıza internet kafeler ortaya çıkmıştır. Ticari amaçla işletilmekte ve sadece internet erişimi için değil bilgisayar oyunları oynatarak veya bilgisayarların kullanımını (mesela öğrencilerin tezlerini yazması, yazıcıdan çıktı alma v.s) kiralarak da para kazanmaktadırlar.

İnternet kafeler bilgisayar sahibi olmanın ve sürekli internet erişiminin maddi kaynak gerektirmesi sorununa pratik bir çözüm olarak ortaya çıkmış ve bütün dünyada yaygınlık kazanmış (Yıldız,2002:9) ve bir hizmet sektörü haline gelmiştir. Özellikle de gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaygınlaşmıştır.

Türkiye’de 1990’ların ortalarından itibaren başta turistik merkezlerde kurulmaya başlamış, tüm Türkiye’ye yayılmış ve köylerde bile internet kafeler açılmıştır.

4.1. İnternet Kafelerle ilgili Mevzuat

Türkiye geneli polis sorumluluk bölgelerinde (kent merkezlerinde) Temmuz 2004 tarihi itibariyle Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre 11.222 adet internet kafe bulunmaktadır.

İnternet kafelerle ilgili ilk düzenleme İçişleri Bakanlığı tarafından 26.03.2001 tarihli genelge olmuştur.

Bu genelgede;

"- Eğitim öğretim kurumları, kütüphaneler, kamu kurumları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, sendikalar vb. kuruluşlara ait ve yalnız kendi üyeleri veya personeline veya araştırma yapanlara eğitici ve öğreticilere açık olan yerlerde hizmet ve eğitim amaçlı kurulan internet bölümleri, yönetmelik kapsamında mütalaa edilmeyecek, bu yerlere izin belgesi düzenlenmeyecektir.

- Ticari amaçla işletilen ve müşterilere içerisinde bulunan internet bağlantılı bilgisayarlar sayesinde uluslararası bilgi iletişim ağına erişim imkanı sağlayan internet kafelerin açılmasına izin verilirken buralarda eğitim-öğretim kurumlarına 200 metre uzaklıkta bulunma zorunluluğu aranmayacaktır. Bu yerlerde internet bağlantılı bilgisayarlar dışında hiçbir şekilde 2559 sayılı Polis Vazife Selahiyet Kanununun Ek-8. maddesinde belirtilen elektronik veya mekanik oyun alet ve makinaları bulundurulmayacak, ayrıca bilgisayarlarla disket veya CD kullanmak suretiyle atari benzeri oyun oynatılmasına da müsaade edilmeyecektir. Bu şekilde internet haricinde oyun faaliyeti olmayan sadece internet hizmeti sunan yerler internet kafe olarak mütalaa edilerek tahkikatları ve izin işlemleri buna göre yapılacaktır.

- Polis Vazife Selahiyet Kanunu 8/d Maddesinde "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine, genel güvenliğe ve genel ahlâka zararı dokunacak oyun oynatılan, temsil verilen, film veya video bant gösterilen yerler ile internet üzerinden yapılan yayınlara izin verilen yerler," yine 8/f maddesinde "Yürürlükte bulunan hükümlere aykırı olarak işletilen veya komulan yasaklara uymayan, açılması izne bağlı yerler ile bu Kanununun 12 nci maddesi hükümlerine uymadığı tespit edilen yerler,

Polis tarafından kapatılır ve/veya faaliyetleri men edilir." Hükümleri yer almaktadır.

Aynı zamanda 2001/70 sayılı genelge ile internet erişim yerlerine 12 yaşından küçüklerin girmesi, internet oyun yerlerine ise 18 yaşından küçüklerin girmesi

yasaklanmıştır. Ancak veli veya vasileriyle veya izni ile 18 yaşından küçükler girebilecektir.

İnternet kafelerin açılış kapanış saatleri 2000/29 sayılı genelge hükümlerine göre kolluk amirinin görüşü de alınarak mahallin en büyük mülki amirinin onayı ile, belediyelerce belirlenecektir. Kahvehane ve kıraathanelerin kapanış saatleri bunlar için üst sınır kabul edilecektir.

İçişleri Bakanlığı 05/12/2003 tarihli 176 numaralı bir genelge ile internet kafelerle ilgili uygulamada çıkan aksaklıklar ve ihtiyaçlar göz önünde tutularak bazı değişiklikler yapmıştır. Bu genelgede;

”Bilişim toplumu olma yolunda emin adımlarla ilerleyen ülkemizde bir yaşam biçimi haline gelmeye başlayan İnternet, hayatımızın içine her yönüyle girmiş olup hızla yayılmaktadır. Bilgisayar sahipliğinin henüz yeterli seviyelerde olmadığı toplumumuzda, İnternet kafeler önemli bir misyonu üstlenerek vatandaşlarımızın bilgisayar ve İnternet ile tanışmalarına öncülük etmektedir. Tüm dünyada ve ülkemizde yeni ve gelişen bir sektör olan bilişim sektörünün halka açılan kapısı konumundaki İnternet kafelerle ilgili işlemlerin aşağıdaki açıklamalar doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

a) Eğitim-öğretim kurumları, kütüphaneler, kamu kurumları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, sendikalar ve benzeri kuruluşlara ait ve yalnız kendi üyeleri veya personeline veya araştırma yapanlara, eğitici ve öğrencilere açık olan yerlerde hizmet ve eğitim amaçlı kurulan İnternet bölümleri, Yönetmelik kapsamında mütalaa edilmeyecek, bu yerlere izin belgesi düzenlenmeyecektir.

b) Ticari amaçla işletilen ve müşterilere, içerisinde bulunan İnternet bağlantılı bilgisayarlar sayesinde uluslararası bilgi iletişim ağına erişim imkanı sağlayan veya bilgisayarlar aracılığı ile oyun oynanmasına imkan veren yerler İnternet kafe olarak nitelendirilecektir. İnternet kafelerin açılmasına izin verilirken, resmi veya özel okul binalarından kapıdan kapıya en az 100 metre uzaklıkta bulunma veya özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarıyla aynı binada bulunmama zorunluluğu aranmayacaktır. Bu yerlerde İnternet bağlantılı bilgisayarlar dışında hiçbir şekilde 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun Ek 8'inci maddesinde belirtilen elektronik veya mekanik oyun alet ve makineleri bulundurulmayacaktır.

İnternet kafelerde bulunan bilgisayarlarda bilgi ve beceri artırıcı veya zeka geliştirici nitelikteki oyunların oynatılması mümkün olmakla birlikte, 18 yaşından küçüklerin psikolojik ve fizyolojik gelişimine olumsuz etkisi olabilecek, şiddet ve pornografi öğeleri barındıran veya kumar, uyuşturucu kullanımı ve benzeri kötü alışkanlıkları özendirici unsurlar içeren bilgisayar oyunlarının oynatılması veya bilgisayarlarda yüklü olması yasaktır. Bilgisayar oyunlarının hangilerinin bu kapsamda

olduğunun tespit ve değerlendirmesi çocuk gelişimi konusunda uzmanların, sağlık görevlilerinin, öğretim görevlilerinin veya sivil toplum örgütlerinin de görüşlerinden faydalanılarak mülki amirliklerce yapılacaktır.

İnternet kafelerden faydalanma konusunda herhangi bir yaş sınırlaması olmayıp, 12 yaşından küçükler ancak veli veya vasisi ile birlikte veya bunların yazılı izni ile bu yerlere girebilecektir.

İnternet kafelerde, kumar siteleri, bahisler ve pornografik yayın içerikli siteler ile Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü zedeleyici ve anayasal düzeni yıkma amacına yönelik kurulan sitelere erişimin sağlanması ve sigara içilmesi yasaktır. Yukarıda belirtilen sitelere girilmemesi için, bilgisayarların bu tür yayınları yapan sitelere kapatılmasını sağlayacak filtre yazılımlarının kullanımı zorunludur. Konuyla ilgili gerekli önlemlerin alınması ve her türlü suç unsuru taşıyan nitelikteki sitelerin kullanılmasına izin verilmemesi hususu iş yerinde İnternet bağlantılı bilgisayar bulunduran işletmecilere veya mesul müdürlerine yazılı olarak tebliğ edilecektir. Ayrıca, işletmeciler, işyerinde sigara içilmeyeceği ve suç unsuru taşıyan nitelikteki sitelerin kullanılmayacağını belirten ilan panolarını müşterilerin rahatlıkla görebileceği bir yere asacaklardır.

Yapılan yazılı tebligata rağmen bu tür web sitelerin kullanımına müsaade eden ve konulan yasaklara uymayan yerler hakkında öncelikle yazılı uyarıda bulunulacak, yazılı uyarıya rağmen bu siteleri açık tutanlar için, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun 8'inci maddesine göre kapatma işlemi uygulanacaktır.

İnternet kafelerin açılış-kapanış saatleri diğer umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinde olduğu gibi 99/13681 karar sayılı Açılması İzne Bağlı Yerlere Uygulanacak İşlemler Hakkında Yönetmeliğin 41'inci maddesi doğrultusunda belirlenecektir.

c) İçerisinde 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nun Ek 8'inci maddesinde belirtilen nitelikte elektronik veya mekanik oyun alet ve makineleri (atari makineleri, playstation, televizyon atarisi, oyun kabinleri, vb.) bulundurulmuş yerler "oyun yeri" olarak nitelendirilecek olup, bu yerlerde bilgisayar bulundurulması ve bu bilgisayarlarda oyun oynatılması mümkündür. Oyun yerlerinin açılmasına izin verilirken resmi veya özel okul binalarından kapıdan kapıya en az 100 metre uzaklıkta bulunma veya özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarıyla aynı binada bulunmama zorunluluğu aranması gerekmekte olup, bu yerlerin izin belgelerinde "oyun yeri" niteliğinde olduğu belirtilerek tahkikatları ve izin işlemleri buna göre yapılacaktır.

Bu yerlere, 99/13681 karar sayılı Açılması İzne Bağlı Yerlere Uygulanacak İşlemler Hakkında Yönetmeliğin 39'uncu maddesinde oyun yerleri için öngörülen hükümler uygulanacaktır.

d) Özel Spor Tesisleri Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda açılan spor tesislerinde spor yapanların sayılarının artırılması ve bu tesislerin cazip hale getirilmesi açısından, spor tesislerinin asıl amacı olan spor faaliyetlerini aksatmayacak biçimde ve spor yapılan alanların dışındaki dinlenme ve bekleme yerlerine, spor ve eğitim amaçlı olarak internet bağlantılı bilgisayarlar konulabilir. Ancak, bunun için ayrı bir bölüm oluşturulması ve internet kullanımı ile ilgili genel düzenlemelere riayet edilmesi gerekmekte olup bu yerler için ayrı bir izin belgesi düzenlenmeyecektir." denilmektedir.

En son çıkan genelge biraz daha özgürlükçü bir yaklaşım sergilemekte, yaş sınırı kaldırılmakta, işletmecilere internet kafelerin açılmasında ve işletilmesinde kolaylıklar sağlamaktadır.

BÖLÜM-111

BURSA-OSMANGAZİ İLÇESİNDE BULUNAN İNTERNET KAFELERDE İNTERNET KULLANIMI VE KULLANICILARININ SOSYO-DEMOGRAFİK YAPISI ÜZERİNE ALAN ÇALIŞMASI

1.Araştırmanın Konusu ve Amacı

Toplumsal değişimin en büyük etmenlerinden birisi teknolojidir.

Enformasyon teknolojilerinden birisi olan internetin Türkiye'ye gelişi ve kullanımından (1993) bu yana 11 yıl geçmiştir. Bu teknolojinin dünyadaki baş döndürücü etkisinden Türkiye'de toplumsal dönüşüm olarak etkisini görüp görmediği, enformasyon toplumu olma yolunda etkisi olup olmadığı amaç edinilmiştir.

Bu amaçla dar kapsamda konuya açıklayıcı yaklaşım sergilemek için alan uygulaması Osmangazi ilçesinde kayıtlı bulunan internet kafelere gidenlerin/ kullanıcılarının internet kullanımı amaçları/ilgileri/ kullanım düzeyleri/ ile sosyo-demografik yapısını incelenmeye çalışılmıştır.

2. Alanın Tespit Edilmesi

Araştırmanın evreni Bursa merkez ilçelerinden Osmangazi ilçesidir. Bursa ili ülke çapında genel bütçe giderlerinin gelirlerine oranları açısından Kocaeli ve İstanbul'un ardından üçüncü sırada gelmektedir. Otomotiv, makina, tekstil ve gıda sanayi sektörlerinde söz sahibidir. Bursa'da tarım-endüstri ilişkisi yoğun bir ilişkidir ve il endüstrisinin önemli bir bölümü yine ilde üretilen tarım ürünlerini işlemektedir. Bursa'nın dış satımında sanayi ürünleri % 50-60, tarım ürünleri % 30-40 ve madencilik ürünleri ise % 10 pay tutmaktadır. Bursa, Türkiye'de toplam binek otomobil üretiminin

%94'ünün, toplam minibüs üretiminin ise %26'sını karşılamaktadır (www.uludag.edu.tr/bursa_kent.htm)

Devlet Planlama Teşkilatı'nca tüm Türkiye'de ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişliklerini (sadece kişi başına düşen gelire bakılmaksızın), **Nüfus** (toplam nüfus, toplam nüfusun yıllık ortalama artış hızı, şehirleşme oranı, nüfus bağımlılık oranı), **istihdam** (sanayii sektöründe çalışanların iktisaden faal nüfusa oranı, ticaret sektöründe çalışanların iktisaden faal nüfusa oranı, mali kurumlar sektöründe çalışanların iktisaden faal nüfusa oranı, ulaştırma-haberleşme sektöründe çalışanların iktisaden faal nüfusa oranı, inşaat sektöründe çalışanların iktisaden faal nüfusa oranı, işverenlerin toplam istihdama oranı, ücretli çalışanların toplam istihdama oranı, ücretli çalışan kadınların toplam istihdama oranı), **eğitim**(toplam nüfusun okuma yazma oranı, kadın nüfusun okuma yazma oranı, yüksekokul veya fakülte bitirenlerin oranı), **sağlık** (onbin kişiye düşen hekim sayısı, onbin kişiye düşen yardımcı sağlık personeli sayısı), **imalat sanayi** (işyeri sayısı,yıllık çalışanlar ortalaması,toplam çevirici güç kapasitesi, fert başına düşen katma değer), mali göstergeler(banka şube sayısı, toplam banka kredilerinin Türkiye içindeki payı, fert başına düşen banka mevduatı, fert başına düşen gelir ve kurumlar vergisi), **inşaat** (şehirselle nüfus başına düşen daire sayısı, şehirselle nüfus başına düşen konut alanı), **tarım**(kırsal nüfus başına düşen bitkisel üretim değeri,sınai bitkiler üretim değerinin Türkiye sınai bitkiler üretimi içindeki payı) ve **diğer bazı göstergeleri** temel bileşenler analizi yöntemi ile yapmış olduğu çalışmada Bursa Büyükşehir (Yıldırım-Osmangazi-Nilüfer) birinci sırada yer almıştır. Çalışmaya İstanbul, İzmir, Ankara dahil edilmemiştir(<http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/dincerb/ilce/>). Devlet İstatistik Enstitüsünce yapılan "Coğrafi bölge Ayırımında İlçelerin sosyo-Ekonomik Gelişmişlik

gruplarının ve Gelişmişlik Seviyelerinin Belirlenmesi” adlı araştırmanın sonucunda da Bursa Büyükşehir ilk sırada yer almıştır.(DİE,1997)

Kent 1960’lı yıllarda Organize sanayi Bölgesi’nin açılması ve sonrasında iki otomobil fabrikasının kurulması kentin ekonomik yapısını değiştirmiş, tarımsal kimliğinden sıyrılıp, sanayi kenti kimliğine bürünmüştür(Ertürk,1994:18).

Gerek doğal kaynaklarının zenginliği, gerekse başta otomotiv ve tekstil sanayi olmak üzere sanayileşmenin yüksek olduğu Bursa ili, göç için de cazip bir merkez olmuştur. Bursa nüfus yapısı incelendiğinde yaşayanların büyük kısmı göçmenler oluşturmaktadır. İlk olarak 1880’li yıllarda Rumeli ve Kafkasya’ dan gelen göçmenler, daha sonra balkanlardan gelenler ve Kurtuluş savaşı sonrası bölgeyi terk eden Rum ve Ermenilerin yerine gelen Yunan göçmenleri yerleşmişlerdir(Aytaç,S.).

1989 yılında Türk kökenli Müslüman Bulgar vatandaşları, Bulgaristan hükümeti tarafından göçe zorlanmışlar, bu dönemde de Bursa’ya on binlerce soydaş Bursa’ya yerleşmiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsünce 2000 Genel Nüfus Sayımı verilerine dayanılarak hazırlanan **Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri** çalışmasından bazı veriler aktarılacaktır.

- Son 73 yılda Türkiye’nin nüfusu yaklaşık beş kat artış göstermiştir. Aynı dönemde, Bursa ilinin nüfusu da yaklaşık beş kat artış göstermiştir ve 2000 yılında 2.125.140’a yükselmiştir(DİE: 2002,25).
- 1927-2000 döneminde Bursa ilinin nüfusu sürekli artış göstermiştir. İlde en düşük yıllık nüfus artış hızı %8.4 ile 1935-1940 döneminde, en yüksek yıllık artış hızı

%38.3 ile 1985-1990 döneminde görülmüştür. 1990 -2000 döneminde Bursa ilinin yıllık nüfus artış oranı hızı % 28.6'dır.(DİE: 2002,26).

- 1927 yılında Bursa ili Ülke nüfusu içinde %2.9'luk bir paya sahip iken, 2000 yılında yaklaşık %3.1'lik bir paya sahiptir.Bursa ilinin yıllık nüfus artış hızının genel olarak ülke ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. .(DİE: 2002,26).”

1927 yılında Bursa ilinde %28.6 olan şehirde yaşayan nüfusun payı özellikle 1960 yılından sonra hızlı bir artış göstererek , 2000 yılında %76.8'e ulaşmıştır(DİE: 2002,26).

- 1935 yılında Bursa ilindeki nüfusun %77.6'sı bu ilde doğmuştur. 1935-1975 yılları arasında artış ve azalışlar gösteren Bursa ilinde doğanların oranı, 1975 yılından sonra sürekli bir azalma göstermiştir. 2000 Bursa nüfusunun % 57.5'i bu ilde doğan kişilerden oluşmaktadır(DİE: 2002,26).

Bu değerler aynı zamanda dışarıdan göç olduğunun ifadesidir.

- Bursa ili dışındaki illerden doğanlar içinde en yüksek paya Erzurum ili doğumlular sahiptir. 2000 yılında Bursa ilindeki nüfusun %3.2'si Erzurum ilinde doğmuş kişilerden oluşmaktadır.Bunun yanında Artvin, Samsun ve Trabzon doğumlu olanlar da önemli bir paya sahiptir.(DİE: 2002,28).

- Yine 2000 yılı verilerine göre erkeklerin %16.8'i, kadınların %9.6'sı lise mezunudur. Yükseköğretim mezunu olan nüfusun oranı erkeklerde % 9.3, kadınların oranı % 4.8 dir(DİE: 2002,33).

- Bursa Büyükşehir'de toplam hane halkı büyüklüğü 3.8'dir(DİE:2002,209).

- Kendi evinde oturan hane halklarının oranı Büyükşehir'de %59'dur.

Osmangazi; konut, ticaret, trafik ve yerleşme açısından Bursa Büyükşehir Belediyesinin en büyük, nüfusu en yoğun, buna paralel olarak da problemleri en fazla olan İlçesi ve Belediyesi durumunda bulunmaktadır(<http://www.osmangazi-bld.gov.tr/Osmangazi/01.htm>)

Osmangazi Belediyesi, 18.06.1987 tarih ve 3391 sayılı kanunla ile kurulmuştur.

Tablo 11 : Bursa ve ilçeleri nüfus ve nüfus artış hızı

İl ve ilçeler	1990 Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçları (*)			2000 Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçları			Yıllık nüfus artış hızı %		
	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
01 Nilüfer	65 799	36 897	28 902	178 682	136 311	42 371	99,87	130,65	38,24
02 Osmangazi	510 902	473 302	37 600	642 337	579 127	63 210	22,89	20,17	51,93
03 Yıldırım	325 159	324 377	782	480 266	479 249	1 017	38,99	39,02	26,27
04 Büyükorhan	19 515	4 050	15 465	16 667	3 603	13 064	-15,77	-11,69	-16,87
05 Gemlik	72 177	50 237	21 940	88 472	63 710	24 762	20,35	23,75	12,10
06 Gürsu	18 681	12 730	5 951	28 087	21 518	6 569	40,77	52,48	9,88
07 Harmancık.	12 225	3 210	9 015	10 017	3 560	6 457	-19,91	10,35	-33,36
08 İnegöl	126 214	71 120	55 094	186 558	105 959	80 599	39,07	39,86	38,03
09 İznik	41 942	17 232	24 710	44 770	20 169	24 601	6,52	15,73	-0,44
10 Karacabey	71 938	31 665	40 273	76 887	40 624	36 263	6,65	24,91	-10,49
11 Keles	21 675	3 348	18 327	18 613	3 636	14 977	-15,23	8,25	-20,18
12 Ketsel	31 710	15 239	16 471	44 102	27 496	16 606	32,98	59,00	0,82
13 Mudanya	38 656	12 129	26 527	53 965	20 682	33 283	33,35	53,35	22,68
14 M.Kemalpaşa	100 410	37 938	62 472	101 531	46 731	54 800	1,11	20,84	-13,10
15 Orhanlı	30 015	6 434	23 581	30 449	8 071	22 378	1,44	22,66	-5,23
16 Orhangazi	56 426	31 889	24 537	68 902	44 426	24 476	19,97	33,15	-0,25
17 Yenişehir	52 717	21 210	31 507	54 835	26 068	28 767	3,94	20,62	-9,10
Toplam	1.596.161	1.153.007	443.154	2.125.140	1.630.940	494.200	28,62	34,67	10,90

Kaynak: Die, 2000 Genel Nüfus Sayımı

3.Araştırmanın Alanı, Örneklem Seçimi

Araştırma Alanımız Osmangazi ilçesi polis sorumluluk alanında bulunan mahallelerdir. (polis sorumluluk bölgesi kent, jandarma sorumluluk bölgesi kırsal kesimdir.)

10 Haziran 2004 tarihi itibariyle Osmangazi İlçe Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına göre 142 adet internet kafe ve 145 adet oyun-kafe bulunmaktadır. Kesin sayısı bilinmemekle beraber, hemen hemen bütün oyun kafelerde internet erişimi bulunduğu İlçe Emniyet Müdürlüğü görevlilerince ifade edilmiştir.

Tablo 12: İnternet Kafelerin Dağılımı

	internet kafe sayısı	Oyun kafe sayısı	Toplam
Çarşı Polis Merkezi	61	44	105
Çekirge Polis Merkezi	11	15	27
Emek Polis Merkezi	9	9	18
Muammer Sencer Polis Merkezi	5	9	14
Merinos Polis Merkezi	17	28	45
Necdet Pamir Polis Merkezi	20	26	46
Şehit Şerafettin Yılmaz Polis Merkezi	19	14	33
Genel Toplam	142	145	287

Çarşı Polis Merkezi sorumluluk bölgesindeki mahalleler; Ahmetpaşa, Altıparmak, Aktarhüssam, Alipaşa, Çırpan, İbrahimpaşa, İvazpaşa, Kavaklı, Maskem, Osmangazi, Pınarbaşı, Selçukhatun, Hocahasan, Selimiye, Şahabettinpaşa, Mollagürani, Şhreküstü, Tahtakale, Alacahırka, Gaziakdemir*, Kuruçeşme*, Mollafenari*, Orhanbey*, Nalbantoğlu*, İntizam, Santral Garaj*

Çekirge Polis Merkezi sorumluluk bölgesindeki mahalleler; Yahşibey, Kocanaip, Hamzabey, Muradiye, Esentepe*, Çekirge, Kükürtlü, Hüdavendigâr*

Emek Polis Merkezi sorumluluk bölgesindeki mahalleler; Fatih Sultan Mehmet, Zekai GümüŖdiŖ, Adnan Menderes, Akpınar, Geçit, Hamitler*,

M.Sencer Polis Merkezi sorumluluk bölgesindeki mahalleler; Ulu, Kırcaali, Sakarya, Hacııyas, Kiremitçi, Doğanbey, Tayakadın, DemirtaŖpaŖa, Elmasbahçeler, Kızıyakup, Kayhan, Alacamescit, Tuzpazarı, Reyhan, Nalbantoğlu*, Orhanbey*

Merinos Polis Merkezi sorumluluk bölgesindeki mahalleler; Küplüpinar, ÇiriŖhane, Tuna, Çiftelhavuzlar, Fatih, SırameŖeler, Alemdar, Soğanlı, Santral Garaj*, Gaziakdemir*,

N.Pamir Polis Merkezi sorumluluk bölgesindeki mahalleler; BađlarbaŖı, Adalet, Yenikaraman, İstiklal, Hürriyet, Soğukkuyu, Hamitler*

Ŗ.Ŗ.Yılmaz Polis Merkezi sorumluluk bölgesindeki mahalleler; Atıcılar, Altınova, BaŖaran, Bahar, Zafer, Gülbahçe, Selamet, Koğukçınar, KemerçeŖme, YeŖilova, Küçükbalklı, Panayır*, Doğanevler*, Veyselkarani*

* Panayır, Doğanevler, Veyselkarani, Hüdavendigar, Esentepe ve Mollafenari, Mahalleleri sorumluluk bölgesi olarak Polis ve Jandarma tarafından paylaŖılmaktadır, diğer iŖaretli mahalleler sorumluluk bölgesi olarak farklı polis merkezlerince paylaŖılmaktadır.

Hamitler Mahallesi = Emek Polis Merkezi – N.Pamir Polis Merkezi
Santral Garaj Mahallesi = Merinos Polis Merkezi – ÇarŖı Polis Merkezi

Gaziakdemir Mahallesi	= Merinos Polis Merkezi – Çarşı Polis Merkezi
Kuruçeşme Mahallesi	= Çarşı Polis Merkezi – Çekirge Polis Merkezi
Orhanbey Mahallesi	= Çarşı Polis Merkezi – M.Sencer Polis Merkezi
Nalbantoğlu Mahallesi	= Çarşı Polis Merkezi – M.Sencer Polis Merkezi

Araştırma 40 tane internet kafe üzerinde yapılması düşünülmüş ve yapılmıştır. Bu 40 kafenin seçimi ve mahallelere dağılımı için mahallelerde bulunan internet kafe ve oyun kafelerin toplam sayısı göz önünde tutularak 40'a oranlama yapılmış elde edilen sonuçlara göre mahallelerden örnek kafeler alınmıştır.

Çarşı Polis Merkezi sorumluluk bölgesinde 190, Necdet Pamir Polis Merkezi Sorumluluk Bölgesinde 80, Merinos Polis Merkezi Sorumluluk Bölgesinde 73, Şehit Şerafettin Yılmaz Polis Merkezi Sorumluluk Bölgesinde 60, Çekirge Polis Merkezi Sorumluluk Bölgesinde 45, Emek Polis Merkezi Sorumluluk Bölgesinde 31, Muammer Sencer Polis Merkezi Sorumluluk Bölgesinde 21 olmak üzere toplam 500 denek üzerinde yapılmıştır.

Tablo 13: Osmangazi İlçesi Nüfus/Kafe Sayısı Dağılımı

	Nüfus	İ.Kafe Sayısı	Nüfus/ İ.Kafe Sayısı	İ.Kafe Sayısı / Toplam (%)	Denek Sayısı
Çarşı	83.014	108	769	38	190
N.Pamir	80.631	46	1.753	16	80
Merinos	127.048	42	3.025	15	73
Ş.Ş.Yılmaz	149.241	35	4.264	12	60
Çekirge	80.968	26	3.114	9	45
Emek	30.894	18	1.716	6	31
M.Sencer	35.835	12	2.986	4	21
Toplam	587.631	287		100	500

Nüfus verileri Osmangazi Belediyesi web sitesinden(2000 nüfus sayımı ön sayım neticeleri) mahalle nüfusları toplanarak elde edilmiştir.

Tablo 13'te göz atıldığında Osmangazi ilçesine ait kafelerin %38'i Çarşı Polis Merkezi sorumluluk bölgesinde yer almaktadır. Bu bölgede 769 kişiye bir internet kafe düşerken Şehit Şerafettin Yılmaz Polis Merkezi Sorumluluk bölgesinde 4.264 kişiye bir adet internet kafe düşmektedir.

4.Soru Formunu Oluşturulması

Kuramsal hazırlığın yanı sıra uzun süre yapılan katılımlı gözlemler ile soru formu hazırlanmıştır. Hazırlanan soru formları ile 10 adet ön anket çalışması yapılmış ve bu çalışma ile sorulardaki eksiklikler, yanlış anlamalar düzeltilmiş, deneklerin daha kolay anlayabileceği ve doldurabileceği bir soru formu hazırlanmıştır.

İlk sayfalarda deneklerin rahat ve kolay doldurabileceği çoktan seçmeli, birden fazla seçmeli sorulara yer verilmiş, yorum, kanaat ve fikir beyan etmeye dayalı sorular son sayfalara yerleştirilmeye çalışılmıştır.

5.Uygulama

Örneklem grubunu oluşturacak kişi sayısının belirlenmesinde Osmangazi nüfusunun büyüklüğü göz önünde tutulmuştur.

Örneklem hacminin belirlenmesinde farklı yöntemler mevcuttur. Hazırlanmış tablolar da bunlardan birisidir. Araştırmada örneklem hacminin belirlenmesi için Tablo 14'ten faydalanılmıştır. $\pm$ % 5 örneklem büyüklüklerin güvenilirliği ile 322 uygulama düşünülmüş, hata payı göz önünde tutularak 500 uygulamaya karar verilmiştir. Uygulama aşaması 8 kişilik bir ekiple 26 Haziran 2004- 04 Temmuz 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anketin güvenilirlik analizi sonucu %95'tir.

Tablo :14 Ana Kütle Büyüklükleri ve Güvenilirlik Seviyesine Göre Örneklem Hacimlerinin Belirlenmesi

Ana Kütle Büyüklüğü	Örneklem Büyüklüklerinin Güvenilirliği			
	± %1	± %2	± % 3	± % 5
1.000	*	*	473	244
2.000	*	*	619	278
3.000	*	1.206	690	291
4.000	*	1.341	732	299
5.000	*	1.437	760	303
10.000	4.465	1.678	823	313
20.000	5.749	1.832	858	318
50.000	6.946	1.939	881	321
100.000	7.465	1.977	888	321
500.000	7.939	2.009	895	322

Kaynak: (Aytaç,2001:103)

6.Verilerin İşlenmesi

Uygulama sonunda elde edilen veriler Ms Excell programında hazırlanan şablona atılmış sonrasında SPSS programına aktarılarak değerlendirilmiştir. Bilgisayar ortamında değerlendirilmeye müsait olmayan veriler ise tasniflenerek değerlendirmeye alınmıştır.

7.Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın temel problemi; “Enformasyon teknolojilerinin, sosyal alanda her geçen gün daha fazla yer almakta ve bu süreçte toplumsal değişmeye neden olmaktadır” biçiminde dile getirilecektir.

İleri derecede sanayileşmiş ülkelerde yaşanan değişmeye paralel olarak Türkiye’de de enformasyon teknolojilerinin kullanımının artmasıyla yaşanan değişimin internet kafe özelinde araştırılmasıdır.

Bu çalışma çerçevesinde, hipotezlerimiz şunlardır:

- İnternet kafelere orta gelir sınıfında bulunan gençler gitmektedir. Gelir arttıkça gidenlerin sayısında düşüş beklenmektedir.
- Enformasyon teknolojileri kullanımının meydana getirdiği değişimde internet kafeler bir sosyalleşme alanı olmuştur.
- Enformasyon teknolojileri kullanılarak internet kafeler bir “Eğlence Merkezi” olmuştur ve eğlence araçlarını değiştirmektedirler.
- Bir Enformasyon teknolojisi olarak internet, sanal toplulukların meydana geldiği bir ortam olmuş ve ortamlar oluşturmuştur.
- İnternet kullanıcıları kamunun, kamu kurumlarının klasik hizmet araçlarını/yöntemlerini değiştirmektedir.

8.Araştırmanın Sonuçları

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların istatistiksel olarak değerlendirilmesi bu bölümde sunulmuştur.

Tablo 15: İnternet Kafelere Gidenlerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%
Erkek	466	93,2
Kadın	34	6,8
Toplam	500	100

Yukarıda tablo 15' de görüldüğü gibi internet kafelere gelenlerin büyük çoğunluğu (%93'ü) erkeklerden, % 6,8'i kadınlardan meydana gelmektedir.

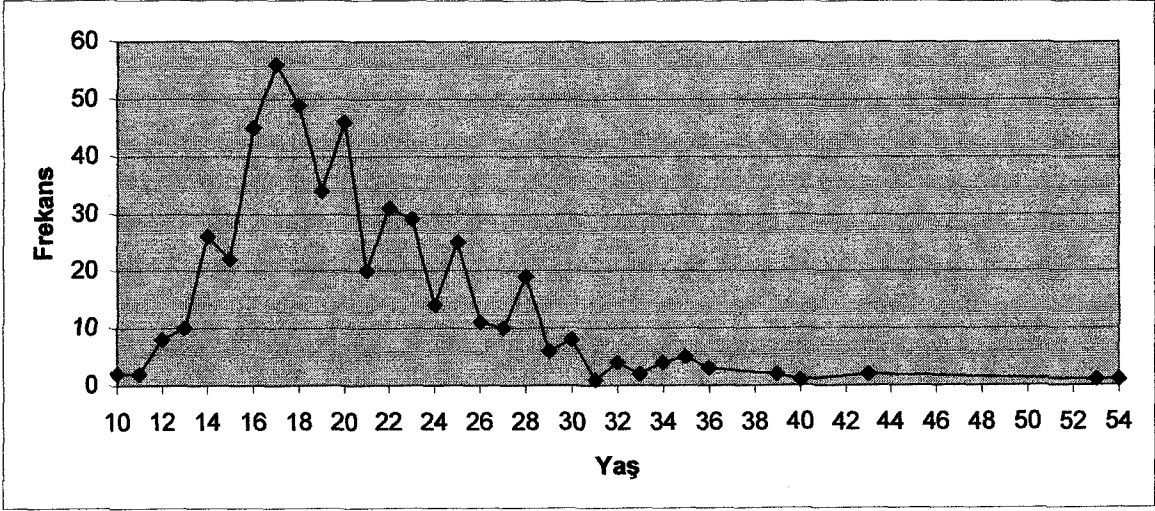
Bu ortaya çıkan sonuç ataerkil Türk aile tipinin bir yansıması olarak görülebilir. Toplumsal yapıdaki erkeklerin yoğun olduğu sosyal yaşam mekanlarını, kadınların daha az tercih etmesi, bu konuda toplumsal yaptırımlar ve ayıplama mekanizmalarının devreye girmesinin de etkisi görülebilir.

Tablo 16: İnternet Kafelere Gidenlerin Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans	%
Boş	1	0,2
10	2	0,4
11	2	0,4
12	8	1,6
13	10	2
14	26	5,2
15	22	4,4
16	45	9
17	56	11,2
18	49	9,8
19	34	6,8
20	46	9,2
21	20	4
22	31	6,2
23	29	5,8
24	14	2,8
25	25	5
26	11	2,2
27	10	2
28	19	3,8
29	6	1,2
30	8	1,6
31	1	0,2
32	4	0,8
33	2	0,4
34	4	0,8
35	5	1
36	3	0,6
39	2	0,4
40	1	0,2
43	2	0,4
53	1	0,2
54	1	0,2
Toplam	500	100

Tablo 16: görüldüğü gibi yaş frekansı 11- 29 arası internet kafeye giden büyük çoğunluğu göstermektedir. Bu da kümülatif olarak internet kafeye gidenlerin %93,8'ini oluşturmaktadır. Bu tabloda genel olarak genç nüfusun İnternet kafeye gitmesinin altında bu yaş grubu insanların eğlence buluşma ve ortak yaşam mekanlarında gözle görülür bir değişme olduğu gözlemlenmektedir.

Şekil 14: Yaş- Frekans Dağılımı

Yukarıda Şekil 14' de gruplanmamış yaş dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 17: Medeni Hal Durumu

	Frekans	%
Bekâr	456	91,2
Evli	36	7,2
Dul	5	1
Boşanmış	3	0,6
Toplam	500	100

Tablo 17'de internet kafelere gelenlerin büyük çoğunluğunun (%91,2si) bekar olduğu görülmektedir.

Yaş dağılımından görüldüğü gibi gençlerin tercih etmesi, buna bağlı olarak internet kafeye gelenlerin bekar olma oranını yüksek çıkarmaktadır.

Tablo 18: Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Frekans	%
Lise mezunuyum	148	29,6
Lise örgencisiyim	107	21,4
Yüksekokul/Fakülte örgencisiyim	67	13,4
Yüksekokul/Fakülte bitirdim	56	11,2
Ortaokul mezunuyum	45	9
Ortaokul örgencisiyim	30	6
İlkokul mezunuyum	14	2,8
Yüksek Lisans / Doktora bitirdim	12	2,4
Yüksek Lisans / Doktora örgencisiyim	6	1,2
İlkokul örgencisiyim	6	1,2
Okur yazar	4	0,8
Boş	5	1
Toplam	500	100

Eğitim durumu tablosuna baktığımızda internet kafelere gidenlerin büyük çoğunluğunu orta üstü eğitim almış/alanlar olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim durumu arttıkça kafelere gidenlerin sayısının azaldığı görülmektedir.

Tablo 19: Doğum Yeri

Bölge	Frekans	%
Marmara	323	64,6
Karadeniz	45	9
Doğu Anadolu	33	6,6
Diğer	27	5,4
İç Anadolu	24	4,8
Ege	17	3,4
Güneydoğu A.	15	3
Akdeniz	14	2,8
Boş	2	0,4
Toplam	500	100

Tablo 19’da Doğum Yeri tablosuna bakıldığında internet kafelere gidenlerin % 64,6 Marmara bölgesinde doğmuş olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Doğum Yeri (Köy-Kasaba-Kent olarak)

	Frekans	%
Kent	318	63,6
Köy	125	25
Kasaba	48	9,6
Boş	9	1,8
Toplam	500	100

Tablo 20’de internet kafelere gidenlerin doğum yerleri, kır-kent olarak incelendiğinde büyük bir kısmının % 63,6’sının kent kökenli kullanıcılar olduğu görülmektedir.

Tablo 21-a: Hayatın En Büyük Kısmının Geçtiği Bölge

Bölge	Frekans	%
Marmara	419	83,8
İç Anadolu	15	3
Diğer	15	3
Akdeniz	11	2,2
Karadeniz	11	2,2
Ege	10	2
Doğu Anadolu	7	1,4
Güneydoğu A.	7	1,4
Boş	5	1
Toplam	500	100

Tablo 21-a’da “Hayatınızın en büyük kısmını nerede geçirdiniz?” sorusuna cevaben kullanıcıların yine büyük bir çoğunluğu Marmara Bölgesi olarak işaretlemişlerdir. Doğum

yeri oranı (64,6) ile karşılaştırıldığında daha yüksek bir oran (%83,8) ortaya çıkmaktadır.

Bu netice de Bursa'ya göçü işaret etmektedir.

Tablo 21-b: Hayatın En Büyük Kısımının Geçtiği Yer

	Frekans	%
Kent	395	79
Köy	57	11,4
Kasaba	41	8,2
Boş	7	1,4
Toplam	500	100

Yukarıdaki tablo 21-b'ye göz atıldığında internet kafelere gidenlerin hayatlarının büyük bir kısmını kentte geçirdikleri, kent kökenli oldukları görülmektedir.

Tablo 22 : Göç Kaynağı Bölgeler

	Frekans	%
Marmara	114	22,8
Diğer	47	9,4
Karadeniz	42	8,4
Doğu Anadolu	40	8
İç Anadolu	22	4,4
Güneydoğu A.	17	3,4
Akdeniz	11	2,2
Ege	10	2
Toplam	303	60,6

Tablo 22'de internet kafelere gidenlerin yarısından fazlası (%60,6) Bursa'ya göç etmişlerdir.En çok göç Marmara bölgesinden alınmıştır. İkinci sırada yer alan "diğer" bölümünü ise yurtdışı özellikle Bulgaristan, Yunanistan'dan göç edenlerin oluşturduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 23: Göç Kaynağı Yer

	Frekans	%
Köy	122	42,4
Kent	117	40,6
Kasaba	49	17,0
Toplam	288	100,0

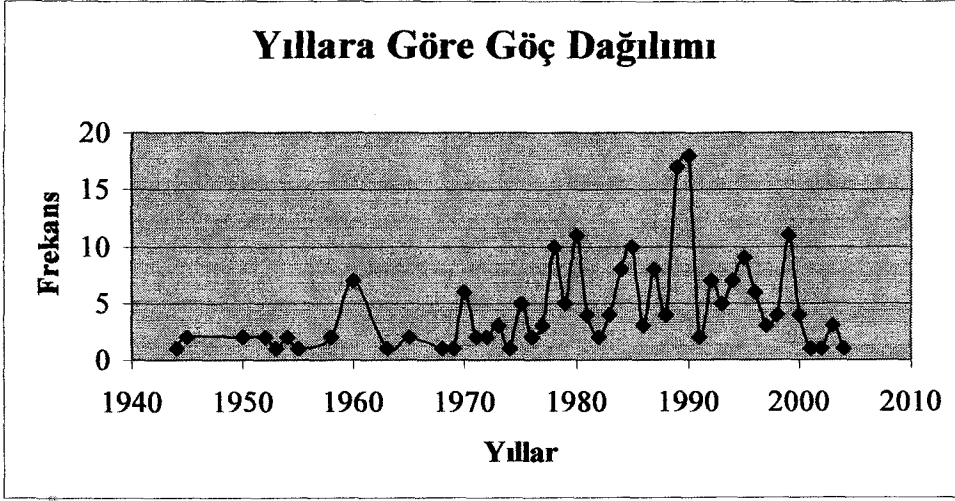
Tablo 23'e bakıldığında göç kaynağının büyük bir çoğunluğunun kırsal kesimden (Köy+Kasaba = % 59,4) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 24: Göç Yılı

	Frekans	%
1980-1991	89	41,0
1991-2004	64	29,5
1970-1980	39	18,0
1944-1960	13	6,0
1960-1970	12	5,5
Toplam	217	100

Tablo 24'de Bursa'ya göç yıllarına baktığımızda internet kafeye gelenlerin %41'inin 1980-1991 yılları arasında, 1991-2004 yılları arasında % 29,5'i, 1970-1980 yılları arasında %18'i, 1944-1960 yılları arasında %6'sı ve 1960-1970 yılları arasında %5,5'inin göç ettiği görülmektedir. Aşağıdaki grafiğe bakıldığında yıllara göre göç dağılımı görülmektedir. 1960'larda Bursa'daki sanayi atılımları ve 1989-90 yıllarında Bulgaristan'dan gelen soydaşlarımızın göçü grafikte net bir şekilde görülmektedir.

Şekil 15: Yıllara Göre Göç Dağılımı

Tablo 25: Kardeş Sayısı

	Frekans	%
İki	204	40,8
Üç	128	25,6
Dört	61	12,2
Beş ve Yukarı	42	8,4
kardeşim yok	36	7,2
Boş	29	5,8
Toplam	500	100

Tablo 25'te ankete katılanların (kendisi dahil) %40,8'nin iki, %25,6'sının üç, %12,2'sinin dört, %8,4'ünün beş ve yukarısı kardeş olduklarını göstermektedir.

Tablo 26: Evde Yaşayan Kişi Sayısı

	Frekans	%
4 Kişi	191	38,2
5 Kişi	116	23,2
3 Kişi	86	17,2
6 Kişi	37	7,4
2 Kişi	25	5
7 Kişi	10	2
8 Kişi	7	1,4
1 Kişi	4	0,8
9 Kişi	2	0,4
10 Kişi	2	0,4
Boş	20	4
Toplam	500	100

Tablo 25 ve Tablo 26 beraber incelendiğinde durum çekirdek Türk ailesini ifade etmektedir. Anne-baba ve 2-3 çocuklu bir aile tipi gözlenmektedir. Nitekim 2000 nüfus sayımı verilerinde de Bursa Büyükşehir’de hane halkı büyüklüğü 3.8 olarak açıklanmıştır.

Tablo 27: Oturulan Evin mülkiyet Durumu

	Frekans	%
Size ait	334	66,8
Kira	147	29,4
Diğer	13	2,6
Boş	6	1,2
Toplam	500	100

Tablo 27 incelendiğinde, oturulan evin mülkiyeti durumu incelendiğinde, internet kafeye gidenlerin %66,8 kendilerine ait evlerde oturduğu ortaya çıkmıştır. Gelir durumu göz önünde tutulduğunda bu rakam yüksek gelmektedir. Ancak 2000 nüfus sayımı verileri ile karşılaştırıldığında birbirine yakın değerler ortaya çıkmaktadır. 2000 nüfus sayımı sonuçlarına göre Bursa Büyükşehir’de kendi evinde oturan hane halklarının oranı

%59'dur. Bu durum Şu Şekilde de yorumlanabilir; g sonrası gecekondulaŐma ile g edenlerin barınma ihtiyaçlarını giderdikleri ortaya çıkmaktadır. Hatta gecekondularında kat arttırarak evlenen çocuklarının da barınma ihtiyaçlarını giderdikleri söylenbilir.

Tablo 28: Çalışma Durumu Dağılım

	Frekans	%
ğrenciyim,alıŐmıyorum	228	45,6
İŞim var	137	27,4
Hem okuyor, hem çalışıyorum	50	10
İŞsizim	42	8,4
Okulu bitirdim, alıŐmıyorum	37	7,4
Boş	6	1,2
Toplam	500	100

İnternet kafeye gidenlerin % 45,6'sı ğrenci olup çalıŐmadıđını ifade etmiŐ, %27,4 her çalışan, %10 hem okuyup hem çalıştığı, % 8,4' iŐsiz olduğunu %7,2'sinin okulu bitirip çalıŐmadıđını ifade etmiştir. İnternet kafeye gidenlerin % 55,6 sının ğrenci olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 29: Mesleklerin Sektörel Dağılımı

	Frekans	%
Hizmet Sektörü	105	49,5
Sanayii Sektörü	86	40,6
İnşaat Sektörü	8	3,8
Tarım Sektörü	3	1,4
Tasnif Dışı	10	4,7
Toplam	212	100,0

Tablo 29'da internet kafeye gelipte çalışan kesimin meslekleri sektörel bazlı yapılan tasnif görülmektedir. En yüksek oran %49,5 ile hizmet sektörü, %40,6'sı sanayi sektörü,

%3 inşaat sektörü, %1,4 'ü tarım sektörü ve % 4 de tasnif dışı görülmektedir.

Hizmet sektöründeki mesleklere göz atıldığında genelde çok yüksek oranda “bilgi üretme, işleme ve bunu hizmete dönüştürme” yapan meslekler görülmemektedir. Daha düşük ücretli hizmet alanlarında faaliyet gösteren meslekler yer almaktadır.

Tablo 30: Ailenin Aylık Gelir Dağılımı

	Frekans	%
601 - 900milyon	149	29,8
301 - 600 milyon	132	26,4
901 -1200milyon	81	16,2
300 milyon ve aşağısı	42	8,4
1.2milyar-1.5milyar	41	8,2
1501milyon ve üzeri	33	6,6
Boş	22	4,4
Toplam	500	100

“Ailenizin toplam geliri aylık ne kadardır?” sorusuna ilk sırada %29,8 ile 601-900 milyon arası yer almaktadır. İnternet kafeye gidenlerin orta ve orta alt ve orta üst sınıfı gelir grubuna mensup oldukları anlaşılmaktadır. Daha üst gelir grubuna sahip olanların ve asgari ücretten az geliri olanların oranı oldukça düşük görülmektedir. Daha üst gelir grubuna sahip olanların daha az oranda internet kafelere gelmelerinin sebebi ise evlerinde veya işyerlerinde bilgisayar ve internet imkanlarının olmasıdır. Aşağıdaki karşılaştırmalı tablolar da (tablo 31 ve tablo 32) bu neticeyi doğrulamaktadır.

Tablo 31: Bilgisayar Sahipliği-Gelir Durumu karşılaştırmalı Tablo

Gelir durumu	Evinizde bilgisayar var mı?			Toplam
	Boş	Evet	Hayır	
Boş	1	10	11	22
300 milyon ve aşağısı		11	31	42
301.milyon- 600 milyon		38	94	132
601milyon-900milyon	1	54	94	149
901milyon-1200milyon		35	46	81
1201milyon-1501milyon		21	20	41
1501milyon ve üzeri		21	12	33
Toplam	2	190	308	500

p < 0,005

chi - square 0,001

Tablo 32: Evde /İş Yerinde internet Bağlantısı -Gelir Durumu karşılaştırmalı Tablo

Gelir Durumu	Evde/işyerinde internet bağlantısı			Toplam
	Boş	Evet	Hayır	
Boş	1	4	17	22
300 milyon ve aşağısı	2	5	35	42
301.milyon- 600 milyon	2	20	110	132
601milyon-900milyon	3	39	107	149
901milyon-1200milyon	3	29	49	81
1201milyon-1501milyon	3	21	17	41
1501milyon ve üzeri	1	18	14	33
Toplam	15	136	349	500

p < 0,005

chi - square 0,000

Tablo 33: İşyerinde/Evde internet bağlantısı

	Frekans	%
Hayır	349	69,8
Evet	136	27,2
Boş	15	3
Toplam	500	100

Tablo 33'e bakıldığında internet kafeye gelenlerin %69,8'inin işyerinde/evinde internet bağlantılarının olmadığı %27,2'sinde internet bağlantısının olduğu görülmektedir.

Tablo 34: Evde/İşyerinde İnternet İmkkanı Olduğu Halde İnternet Kafeye Gitme Nedenlerinin Dağılımı

	Frekans	%
Arkadaş ortamı / beraber oyun/kafe ortamı/evde can sıkıntısı	61	60,4
Maliyet daha uygun / ekonomik	14	13,9
İşyerinde müsait olmadığı için/iş harici kullanamadığım için	9	8,9
İnternet erişim hızı için (adsl)	8	7,9
İş saatleri dışında eğlenmek için	6	5,9
Ailem internete/chate izin vermiyor/evde rahat chat yapamıyorum	3	3,0
Toplam	101	100

Tablo 34'de evinde yada iş yerlerinde internet imkanı olduğu halde %60,4'ü arkadaş ortamı / beraber oyun/kafe ortamı/evde can sıkıntısından dolayı, %13,9'u internet erişim maliyetinin daha uygun / daha ekonomik olduğu için, %8,9'u işyerinde müsait olmadığı için/iş harici kullanamadığından, %8 İnternet kafede erişim hızının daha yüksek olması, %6'sı iş saatleri dışında eğlenmek için, %3'ü de ailesinin internete/chate izin vermediği/evde rahat chat yapamadığı için internet kafeye gittikleri görülmektedir.

Arkadaş ortamı için gelenlerin %60 gibi yüksek bir oranda olması internet kafelerin sadece internet erişim merkezleri olmadığı daha ötesinde anlamlar taşıdığı ve "Gençlerin sosyal mekanı/Eğlence merkezi " olduğu yönündeki tezimizi doğrular niteliktedir.

İşyerlerinde internet mevcut olupda internet kafeye gelenlere göz atıldığında iş yerlerinde "eğlence" amaçlı internet erişimine izin verilmediği görülmektedir.

Tablo 35: “Anne-babanızın evliliği (birlikte yaşamı) sürüyor mu?” Sorusunun Cevap

Tablosu

	Frekans	%
Evet	433	86,6
Hayır	58	11,6
Boş	9	1,8
Toplam	500	100

Tablo 35 ‘te internet kafeye gelenlerin %86,6 ’sının anne- baba evliliğinin (birlikte yaşamı) sürdüğü, % 11,6 sının ayrı olduğu görülmektedir.

Tablo 36: Anne-Babası Ayrı Yaşayanların Kim ile Birlikte Yaşadığı Tablosu

	Frekans	%
Anne	42	51,9
Diğer	24	29,6
Baba	15	18,5
Toplam	81	100

Tablo 36’da Anne-baba birlikte yaşamı sürmeyenlerin %51,9 u annesi ile %29’u diğer olarak yazılan (babaanne, aneanne, dede, yakın akraba v.s) ile %18,5 nin baba ile birlikte yaşadığı görülmektedir.

Tablo 37: Anne-babanın Çalışma Durumu

	Frekans	%
Sadece babam çalışıyor	271	54,2
Diğer	111	22,2
Annem-babam ikisi de çalışıyor	93	18,6
Sadece annem çalışıyor	15	3
Boş	10	2
Toplam	500	100

Tablo 37’de internet kafeye gelenlerin %54,2 sinin sadece babasının çalıştığı, %18,6’sının anne-baba birlikte çalıştığı, %3’ünün sadece annesinin çalıştığı görülmektedir. Diğer grubu ise, emekli, başka gelirleri olupda çalışmayan,ailesinden başkalarının çalıştığı v.s grubunu temsil etmektedir.

Tablo 38: Annenin Eğitim Durumu

	Frekans	%
İlkokul	208	41,6
Ortaokul	104	20,8
Lise	103	20,6
Yüksekokul/Fakülte	35	7
Okur yazar değil	17	3,4
Okur yazar	16	3,2
Yüksek Lisans/Doktora	12	2,4
Boş	5	1
Toplam	500	100

Tablo 38’de internet kafeye gelenlerin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde %41,6 sı ilkokul, %20,8 ortaokul, % 20,6 sınıf lise mezunu olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça oranın düştüğü de gözlemlenmektedir.

Tablo 39: Babanın Eğitim Durumu

	Frekans	%
İlkokul	156	31,2
Lise	139	27,8
Ortaokul	99	19,8
Yüksekokul/Fakülte	76	15,2
Yüksek Lisans/Doktora	13	2,6
Okur yazar	5	1
Okur yazar değil	5	1
Boş	7	1,4
Toplam	500	100

Tablo 39’da incelendiğinde internet kafeye gelenlerin babalarının eğitim durumu incelendiğinde %31,2 si ilkökul, %27,8 i lise, %19,8 i ortaokul olduğu görülmektedir. Anne-baba eğitimi karşılaştırıldığında ise baba daha eğitilmiş olduğu ve yaklaşık yarısını lise ve ortaokul mezunlarının oluşturduğu görülmektedir (lise + ortaokul=%47,6). Annenin eğitim durumunda ise %41,6’sını ilkökul mezunu oluşturmaktadır. Babanın ve annenin eğitim durumu arttıkça internet kafeye gidenlerin oranının düştüğü görülmektedir. Bu durumun gelir ile de ilişkili olduğu aşağıdaki karşılaştırmalı tablolarda (tablo 40 ve tablo 41) çok açıkça görülmektedir. Gelir arttıkça anne-babaların eğitimi de artmaktadır.

Tablo 40: Gelir Durumu – Babanın Eğitim Durumu Karşılaştırmalı Tablo

Gelir Durumu	Babanın Eğitim Durumu								
	Boş	Y. Lisans/Doktora	Y. Okul/Fakülte	Lise	Ortaokul	İlkokul	Okur yazar	Okur yazar	Toplam
Boş	3	1	5	8	2	3			22
300 milyon ve aşağısı	1	4	4	8	12	12		1	42
301.milyon- 600 milyon	1	1	9	30	33	54	2	2	132
601milyon-900milyon		1	27	52	22	43	3	1	149
901milyon-1200milyon	2	1	10	22	19	27			81
1201milyon-1501milyon		3	8	8	7	15			41
1501milyon ve üzeri		2	13	11	4	2		1	33
TOPLAM	7	13	76	139	99	156	5	5	500

$p < 0,005$

chi - square 0,000

Tablo 41: Gelir Durumu – Annenin Eğitim Durumu Karşılaştırmalı Tablo

Gelir Durumu	Boş	Y. Lisans/Doktora	Y. Okul/Fakülte	Lise	Ortaokul	İlkokul	Okur yazar	Okur yazar	Toplam
Boş	3	1		7	4	7			22
300 milyon ve aşağısı	1	3	4	4	12	18			42
301.milyon- 600 milyon		2	8	19	29	65	3	6	132
601milyon-900milyon		2	6	36	26	64	9	6	149
901milyon-1200milyon	1	1	2	19	23	29	4	2	81
1201milyon-1501milyon		1	5	12	6	16		1	41
1501milyon ve üzeri		2	10	6	4	9		2	33
TOPLAM	5	12	35	103	104	208	16	17	500

p < 0,005

chi - square 0,000

Tablo 42: Bilgisayar Kullanım Bilgisi

	Frekans	%
Orta	197	39,4
iyi	162	32,4
Çok İyi	86	17,2
Az	52	10,4
Boş	3	0,6
Toplam	500	100

Tablo 42’de bilgisayar kullanım bilgisi ile ilgili olarak %39,4 ü orta düzeyde (bazı yazılımlar, İnternet ve e-mail), % 32,4 iyi (bir çok yazılım kullanma, internet uygulamaları, sorun giderme), %17,2si çok iyi (bilgisayar programlama, bilgisayar donanım kurma, ayarlama) ve %10,4 ünün az düzeyde (e-mail, chat, oyun) bildiği ifade edilmiştir.

Tablo 43: Bilgisayar Kullanımının Nerede Öğrenildiği

	Frekans	%
İnternet Kafe	226	45,2
Okul	79	15,8
Evde	76	15,2
Kurs	52	10,4
İş	46	9,2
Diğer	17	3,4
Boş	4	0,8
Toplam	500	100

Tablo 43’de internet kafeye gidenlerin %45,2 si internet kafede, %15,8 okulda, %15,2 evde, % 10,4 kursta eğitim alarak ve 9,2 si de iş yerinde bilgisayar kullanmayı öğrendiği görülmektedir. Bu yönüyle internet kafelerin bilgisayar okuryazarlığına katkıda bulunduğu görülmektedir. Ancak ne kadar katkıda bulunduğu konusu da tartışılabilir. Çünkü internet kafe kullanıcıları en çok oyun, chat ve sörf gibi aktivitelerde bulduklarından sadece bunlarla ilgili programları kullanma bilgisine sahip olabilmektedirler. Bilgisayarın ve internetin eğitime katkısı, eğitim ve öğretime getirdiği kolaylıklar göz önünde tutulduğunda okulda bilgisayar kullanmayı öğrenme oranı oldukça düşük bir orandır.

Tablo 44: Evde Bilgisayar Sahipliği

	Frekans	%
Hayır	308	61,6
Evet	190	38
Boş	2	0,4
Toplam	500	100

Tablo 44’de internet kafeye gidenlerin % 61,6 sının evinde bilgisayar olmadığı %38’inin evinde bilgisayar olduğu görülmektedir. İnternet kafeye gidenlerin evinde bilgisayar olmaması doğaldır, ancak evinde bilgisayar olanların oranı da azımsanmayacak bir orandır.

Bu oran internet kafelerin sadece “internet erişim merkezleri” işlevinin yanında başka işlevlerinin de olduğunu göstergesidir.

Tablo 45: Kahvehaneye Gitme Durumu

	Frekans	%
Hayır	367	73,4
Evet	130	26
Boş	3	0,6
Toplam	500	100

Tablo 45’de internet kafeye gidenlerin %73,4 ünün kahvehaneye gitmediği, %26’sının kahvehaneye de gittiği görülmektedir.

Tablo 46: Bilardo- Atari Salonlarına Gitme Durumu

	Frekans	%
Hayır	368	73,6
Evet	124	24,8
Boş	8	1,6
Toplam	500	100

Tablo 46’da %73,6 sının bilardo salonlarına, atari salonlarına gitmediği %24,8’inin bilardo ve atari salonlarına gittiği görülmektedir. İnternet kafelerde farklı bilgisayar oyunlarının bir arada sunabilmesi kullanıcıları kafelere yönlendirmektedir. Nitekim atari salonlarının kapanıp internet kafelere dönüştüğü gözlemlenmiştir.

Tablo 47: İnternetin Ne Zamandan Beri Kullanıldığı

	Frekans	%
2-4 Yıl	162	32,4
4-6 Yıl	113	22,6
1-2 Yıl	88	17,6
6 Yıl ve üzeri	85	17
1 seneden az	45	9
Boş	7	1,4
Toplam	500	100

Tablo 47’de internet kafeye gidenlerin %32,4 ü iki-dört yıl, %22,6’sı dört-altı yıl ve %17,6’sı bir-iki yıldır interneti kullandıkları görülmektedir.

1995-1996 yılları ve sonrası Türkiye’de internetin ticari ve özel kullanım yaygınlaştığı dönemdir.

Ankete katılanlar arasında son dört yılda internetle tanışanların oranı %50 ’dir.

Tablo 48: İnternetin İlk Kez Nerede Kullanıldığı

	Frekans	%
İnternet kafede	335	67
Evde	61	12,2
Okulda	38	7,6
İş Yerinde	33	6,6
Arkadaşımın yanında	22	4,4
Diğer	9	1,8
Boş	2	0,4
Toplam	500	100

Tablo 48’ de internet kafeye gidenlerin %67’sinin interneti ilk kez internet kafede kullandıkları görülmektedir. Gelir durumu göz önünde tutulduğunda çıkan bu sonucun “doğal” bir sonuç olduğunu ifade etmek mümkündür.

Tablo:49 İnternet Kafeye Hangi Sıklıkla Gidildiği

	Frekans	%
Haftada birkaç gün	225	45
Her gün	163	32,6
Haftada bir gün	56	11,2
Ayda bir kaç gün	39	7,8
Ayda bir gün	12	2,4
Boş	5	1
Toplam	500	100

Tablo 49’da internet kafeye gidenlerin %45 i haftada birkaç gün, %32,6 sı her gün, %11,2 si haftada bir gün gittikleri görülmektedir. Bu sonuçlara genel olarak göz atıldığında internetin artık “yaşamlarının” bir parçası olduğu görülmektedir.

Tablo:50 Genellikle Hangi Zaman Diliminde İnternet Kafeye Gidildiği

	Frekans	%
Öğleden Sonra	220	44
Akşamları	173	34,6
Diğer	53	10,6
Öğleden Önce	43	8,6
Boş	11	2,2
Toplam	500	100

Tablo 50’de internet kafeye gidenlerin %44’ü öğleden sonra ve % 34’ünün akşamları internet kafeye gittikleri görülmektedir. Çalışanlar için istirahat ve gençler için de eğlence zamanı denilebilecek saat dilimleri olan öğleden sonra ve akşam saatlerinde internet kafeye gitme oranının yüksek olması normal görülmektedir.

Tablo 51: İnternet Kafede Haftada Ortalama Olarak Ne Kadar Kalındığı

	Frekans	%
3 saat ve aşağısı	239	47,8
3 - 6 saat	114	22,8
6 - 10 saat	60	12
20 saatten fazla	49	9,8
10-20 saat	34	6,8
Boş	4	0,8
Toplam	500	100

Tablo 51’de internet kafeye gidenlerin %47,8 si üç saat ve aşağısı, % 22,8’i üç-altı saat arası, %12 si altı-on saat arası, %9,8’i yirmi saatten fazla ve %6,8’inin de haftada on-yirmi saat arası internet kafede kaldıkları görülmektedir.

Tablo 52: İnternetin Öncelikli Kullanım Amacı

	Frekans	%
Eğlence / Oyun	389	21,4
Araştırma / Eğitim / Okul/Ders	266	14,6
Chat	242	13,3
İletişim	212	11,7
Web sayfaları arasında gezinmek / sörf yapmak	207	11,4
Son Haberlere / Finansal Bilgilere ulaşmak	169	9,3
Alışveriş	139	7,6
Newsgroups (haber grupları)	136	7,5
Diğer	57	3,1
Toplam	1817	100,0

Tablo 52’de internet kafeye gidenlerin internette öncelikli kullanım amaçlarının %21,4’ü Eğlence / Oyun, % 14,6 sı Araştırma / Eğitim/Okul/Ders, %13,3’ü chat(sohbet), %11,7s, iletişim,%11,4’ü web sayfaları arasında gezinmek/sörf yapmak, %9,3’ü Son Haberlere/Finansal Bilgilere ulaşmak olduğu görülmektedir.

Eğlence/Oyun ve chat bir arada tutulduğunda kullanım amacının %36'sını eğlence, vakit geçirme olduğu görülmektedir. İnternet ve internet kafe “internet=eğlence ve internet kafe=eğlence merkezi ” demek yanlış olmaz. Enformasyon Toplumunun “bilgiye erişim ve bilgiyi kullanma” tavrı görülmemektedir.

Tablo 53: İnternet Kafede Günlük Harcanan Para Miktarı

	Frekans	%
1milyon TL - 2milyon TL	164	32,8
1milyon TL ve 1milyon TL den az	124	24,8
2milyon TL - 3milyon TL	104	20,8
3milyon TL - 4milyon TL	48	9,6
4milyon TL ve üzeri	43	8,6
Boş	17	3,4
Toplam	500	100

Tablo 53'de internet kafeye gidenlerin internet kafelerde günde ortalama harcadıkları paraya göz attığımızda % 32,8'i bir milyon –iki milyon TL, %24,8 bir milyon ve bir milyon TL'den az ve % 20,8'i iki milyon - üç milyon TL arası harcama yaptıkları görülmektedir.

Tablo:54 “İnternet Erişim Ücretini Nasıl Buluyorsunuz?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Makul	278	55,6
Pahalı	100	20
Ucuz	88	17,6
Çok pahalı	28	5,6
Boş	6	1,2
Toplam	500	100

Tablo 54’de internet kafeye gidenlerin % 55,6’sı erişim ücretlerini makul, %20’si pahalı ve %17,6’sı ucuz olarak nitelendirmişlerdir. İnternete erişim ücretlerinin Türkiye’de pahalı olduğu konusu tartışılan bir konudur.İnternet kafeye gelenlerin gelir durumu göz önünde tutulduğunda yüzde % 55,6 gibi yüksek bir oranın internete erişim ücretlerini makul bulması dikkat çekicidir. Bu “tuhaf”lık şu şekilde yorumlanabilir; internet kafelere gelenler sadece internete erişmemekte, bunun yanında oyun oynamakta ve arkadaşlarıyla beraber eğlenebilmektedirler. Böyle bir eğlence ve vakit geçirme internet kafe haricindeki (benzer toplu hazzın alındığı) bir aktivite ile karşılaştırıldığında (sinemaya gitme gibi) harcanan parayı makul değerlendirmek mümkündür. Ancak haftada birkaç saat eğitim amaçlı kullanılması ve sonrasında eğlence amaçlı “birkaç saat” internet kullanımı beraber düşünüldüğünde yapılan masraf pahalı kullanıcılara “pahalı” gelecektir.

Tablo 55:“İnternet için para probleminiz oldu mu?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Hayır	381	76,2
Evet	109	21,8
Boş	10	2
Toplam	500	100

Tablo 55’de internet kafeye gidenlerin büyük çoğunluğunun %76,2’si internet erişimi için para problemlerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 56: "İnternet kafe için ailenizle sizin aranızda hiç problem çıktı mı?" Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Hayır	387	77,4
Evet	95	19
Boş	18	3,6
Toplam	500	100

Tablo 56'de internet kafeye gidenlerin büyük bir çoğunluğunun (%77,4) ailesiyle hiç problem yaşamadığı görülmektedir.

Tablo 57: Aile ile Yaşanan Problemin Kaynağı

	Frekans	%
Derslerimi aksattığı için	54	31,2
İnternet kafe için harcadığım para	42	24,3
Çok fazla zaman ayırdığım için	37	21,4
İşlerimi aksattığım için	23	13,3
Diğer	17	9,8
Toplam	173	100

Tablo57'de aile ile yaşanan problemin kaynağına göz atıldığında % 31,2 derslerini aksattığı için, %24,3 internet kafede harcadığı para için, %21,4'ü çok fazla zaman ayırdığı için, %13,3'ü işlerini aksattığı için ailesiyle problem yaşadığı görülmektedir.

Tablo 58: Serbest Zamanlarınızı Değerlendirme Dağılım

	Frekans	%
Arkadaşlarla vakit geçirme/gezme	354	15,7
Spor	338	15,0
Müzik dinleme	322	14,3
Tv/Vcd/Dvd İzleme	316	14,1
İnternette sörf	312	13,9
Kitap/dergi/gazete okuma	272	12,1
Ders Çalışma	228	10,1
Diğer	107	4,8
Toplam	2249	100,0

Tablo 58’de internet kafeye gidenlerin serbest zaman aktivitelerinin başında %15,7 ile arkadaşlarla vakit geçirme/gezme gelmektedir.Bunu sırasıyla 15,0 spor, %14,3’ü müzik dinleme, %14,1’i Tv/Vcd/Dvd İzleme %13,9’u internette sörf, %12,1 kitap/dergi/gazete okuma takip ettiği görülmektedir.

Serbest zaman aktivitelerine bakıldığında büyük çoğunluğunun “eğlence” merkezli olduğu görülmektedir.

Tablo 59: En son ne zaman kitap okuduğu (ders kitabı hariç) Tablosu

	Frekans	%
Hatırlamıyorum	177	35,4
1 gün - 1 hafta önce	153	30,6
2 hafta - 4 hafta önce	85	17
1 hafta - 2- hafta önce	70	14
Boş	15	3
Toplam	500	100

Tablo 59’da internet kafeye gidenlerin %35,4’ünün en son ne zaman kitap okuduğunu hatırlamamakta, %30,6 bir gün - bir hafta önce, %17 iki hafta - dört hafta önce okuduğu görülmektedir.

Tablo 60: “İnternet kafe bağımlısı olduğunuzu düşünüyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Hayır	389	77,8
Evet	105	21
Boş	6	1,2
Toplam	500	100

Tablo 60’da internet kafeye gidenlerin %77,8’i kendisinin internet kafe bağımlısı olmadığını söylemiş, %21’i kendisini İnternet kafe bağımlısı olarak tanımlamıştır.

Tablo 61: “Hep aynı internet kafeye mi gidirsiniz?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Evet	320	64
Hayır	162	32,4
Boş	18	3,6
Toplam	500	100

Tablo 61’de internet kafeye gidenlerin %64’ünün hep aynı internet kafeye gittiği, %32,4’ünün ise gitmediği görülmektedir. Özellikle gençlerin internet kafeleri arkadaş grupları ile bir araya gelme, buluşma mekanı olarak kullandıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 62: İnternet kafe seçiminde nelere dikkat edersiniz? Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
PC donanımlarının ve internet çıkış hızının iyi olmasına	304	23,5
Sessiz ortamın olmasına	192	14,9
Çok çeşitli oyunların olmasına	162	12,5
Bir sorunla karşılaştığımda teknik desteklerinin iyi olmasına	152	11,8
Arkadaşlarının gittiği yer olmasına	147	11,4
Bulunduğu yere	122	9,4
Kafenin servisine	105	8,1
İç dekorasyona/dizayn	96	7,4
Diğer	12	0,9
Toplam	1292	100

Tablo 62’de internet kafeye gidenlerin internet kafe seçiminde %23,5’in PC donanımlarının ve internet çıkış hızının iyi olmasına, %14,9’un sessiz ortamın olmasına, %12,5’i çok çeşitli oyunların olmasına, %11,8’i bir sorunla karşılaştığımda teknik

desteklerinin iyi olmasına, %11,4 arkadaşlarının gittiği yer olmasına, %9,4'ü bulunduğu yere, %8,1'i kafenin servisine, %7,4'ü iç dekorasyona/dizaynına dikkat ettiği görülmektedir.

“PC donanımlarının ve internet çıkış hızının iyi olmasını seçenler”in dışındaki kriterlerin oranlarının bir birine yakın değerlerde bulunduğu görülmektedir.

Alan çalışmasında, oyun oynamak için gelenlerin özellikle iyi donanımlı bilgisayarları tercih ettiği gözlemlenmiştir. Bu da internet kafe sahiplerini sık sık donanımları yükseltmek veya bilgisayarları yenilemeye zorlamaktadır. Kafe sahipleri ise hoşnut kalmasalar bile müşteri kaçırmamak için bunu yapmak zorunda olduklarının farkındalar.

Tablo 63: “İnternet kafede kaldığımız süre içerisinde sırasıyla aşağıdakilerden hangisi en çok zamanınızı alır?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Chat / Sohbet (anında mesajlaşma)	294	20,3
Sörf yapmak	240	16,6
E-mail	276	19,1
Oyun	352	24,3
Haber grupları	211	14,6
Diğer	73	5,0
Toplam	1446	100

Tablo 63’de internet kafeye gidenlerin kafede kaldıkları süre içerisinde en fazla zamanlarını %20,3 chat/sohbet almaktadır. Bunu sırasıyla %16,6 ile sörf yapmak, %19,1 ile e-post alışverişi, %24,3 ile oyun ve %14,6’sını haber grupları almaktadır.

Tablo 64: “Her hangi bir mail grubuna üye misiniz?(sanal arkadaş grubunuz var mı?)” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Evet	287	57,4
Hayır	203	40,6
Boş	10	2
	500	100

Tablo 64’de internet kafeye gidenlerin %57,4’ünün bir mail grubuna sanal arkadaşlık grubu ya da sanal cemaate üye olduğu görülmektedir. Kişilerin ilgili oldukları konulara göre birden fazla gruba üye olduğu da yapılan mülakatlarda gözlemlenmiştir.

Tablo 65: “İnternet günlük hayatınızda ne kadar yer alır?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Kısmen önemli rol oynar	195	39
Önemli rol oynamaz	181	36,2
Çok önemli rol oynar	59	11,8
İnternetsiz yapamam	56	11,2
Boş	9	1,8
Toplam	500	100

Tablo 65’de internet kafeye gidenlerin %39’u internetin kısmen önemli rol oynadığını, %36,2’si internetin günlük hayatında önemli rol oynamadığını, %11,8’inin çok önemli rol oynadığını ve %11,2’si internetsiz yapamadığını ifade ettiği görülmektedir.

Bilgiye erişim ve bilgiyi kullanmada internetin önemi göz önünde tutulduğunda; verilen cevapların enformasyon toplumunun özellikleri ile bağdaşmadığı görülmektedir.

Tablo 66: İnternet Kafede Oynanan Oyun Dağılımı

	Frekans	%
PC (Kişisel bilgisayar) oyunları	213	30,2
Ağ üzerinde çoklu oynanan bilgisayar oyunları	194	27,5
İnternet ortamında oynanan çoklu oyunlar	135	19,1
Oyun oynamam	77	10,9
Kahvehane oyunları [tavla, okey,kağıt v.b]	69	9,8
Diğer	17	2,4
Toplam	705	100

Tablo 67: “İnternete kafeye gitmeden önce nerelere gidiyor, nasıl vakit geçiriyordunuz?”Sorusuna Verilen Cevap Dağılımı

		%
Arkadaşlarla gezme/vakit geçirme	128	32,3
Evde TV izleme/Müzik Dinleme/	79	19,9
Spor/ Futbol/Oyun	73	18,4
Kahveye gidiyordum	38	9,6
Bilardo	18	4,5
Kitap Okuma/Kütüphaneye gitme	17	4,3
Ders çalışıyordum	9	2,3
Disko/Bar	8	2,0
Sinema	6	1,5
Atari salonuna gidiyordum	5	1,3
Diğer	15	3,8
TOPLAM	396	100,0

Tablo 68:”İnternet kafeden sonra arkadaş çevreniz değişti mi?” Sorusuna Verilen Cevap Dağılımı

	Frekans	%
Hayır	391	78,2
Evet	85	17
Boş	24	4,8
Toplam	500	100

Tablo 68'de internet kafeye gidenlerin %78,2sinin arkadaş çevresinin değişmediği, %17 sinin arkadaş çevresinin değiştiiği görölmektedir. İnternet kafelerin eski arkadaş çevresi ile beraber gidilen mekanlar olduğu göze çarpmaktadır. Bu mekanlarda yeni arkadaşlıkların oluştuuğu da görölmektedir.

Tablo 69: En Çok ziyaret edilen Web sitelerin Dağılımı

mynet.com	267	trgamer.com	5	delidana.com	2
Google.com	125	zurna.net	5	eksisozluk.com	2
hotmail.com	112	arkadas.com	4	fexkid.com	2
yahoo.com	72	avea.com.tr(aycell,aria)	4	fifa.com	2
turkcell.com.tr	38	boyuboyuna.com	4	filmgibi.com	2
msn.com	32	fenerbahce.com	4	gamzegarden.net	2
ntvmsnbc.com	27	gamyun.net	4	grafi2000.com	2
superonline.com	24	icq.com	4	haberturk.com	2
showtv.net	23	inndir.com	4	harrypotter.gen.tr	2
Kanald.com.tr	16	nba.com	4	insankaynaklari.com	2
Fanatik.com.tr	12	quaxis.net	4	internethaber.com	2
kahkaha.com	12	zaman.com.tr	4	kamikaze.com	2
siberalem.com	12	adidas.com	3	karizmatik.net	2
milliyet.com.tr	11	ailem.com	3	kotuvepis.com	2
arabul.com	10	arabam.com	3	kurtadam.com	2
biliyormusun.net	10	baskuda.com	3	livescore.com	2
kariyer.net	9	bursaspor.com	3	mackolik.com	2
modifiyem.com	9	gamegarden.com	3	megahafiza.com	2
e-kolay.net	8	games.com	3	memurlar.net	2
spor.com	7	gamyun.net	3	merlininkazani.com	2
altavista.com	6	gazeteoku.com	3	mp3int.net	2
Chatde.com	6	gs.org	3	nike.com	2
galatasaray.org	6	megagames.com	3	ogrenciyim.net	2
kurtlarvadisi.com	6	menzil.net	3	paticik.com	2
Nebula.gen.tr	6	netbul.com	3	superposta.com	2
okey.gen.tr	6	nikefootball.com	3	tagtag.com	2
oynasana.com	6	oynaa.com	3	telsim.com.tr	2
a1.net	5	sabah.com.tr	3	tnn.net	2
fenerbahce.org	5	astalavista.box.sk	2	trabzonspor.com	2
galatasaray.com	5	bilgisayardersanesi.com	2	turkcemuzik.com	2
hayalevi.com	5	bjk.com.tr	2	turkchat.com	2
hurriyetim.com	5	bursasporum.com	2	uefa.com	2
itiraf.com	5	clubmp3-search.com	2	webmaster.net	2
koaka.com	5	crimean.org	2	worldsex.com	2

Tablo 69'de internet kafeye gidenlerin en çok ziyaret ettiği beş site nedir sorusuna verilen cevapların frekanslarına göre düzenlenmiş hali gösterilmektedir. İki frekanstan

aşağı olanlar tabloya dahil edilmemiştir. Tablo incelendiğinde ilk sırada Türkçe portal ve ücretsiz e-posta servisi mynet yer almaktadır. Sonrasında arama motoru google, ücretsiz e-posta servisi hotmail, arama ve e-posta servisi yahoo yer almaktadır. En çok ziyaret edilen yerli haber sitesi ntvmsnbc olduğu da görülmektedir. Tablonun geneline baktığımızda eğlence, spor, oyun, müzik siteleri yer aldığı görülmektedir. Yasak olmasına rağmen sex/porno içerikli sitelerinin de yer aldığı görülmektedir.

Tablo 70: Şimdiye Kadar Faydanılan Kamu İnternet Siteleri

Kamu Siteleri	Frekans
1. ssk.gov.tr	88
2. tckimlik.gov.tr	47
3. meb.gov.tr	31
4. osym.gov.tr	29
5. turktelekom.gov.tr	15
6. uludag.edu.tr	12
7. gelirler.gov.tr	9
8. bag-kur.gov.tr	8
9. anadolu.edu.tr	7
10. basbakanlik.gov.tr	6
11. maliye.gov.tr	6
12. bursa.pol.tr	4
13. die.gov.tr	3
14. egm.gov.tr	3
15. hacettepe.edu.tr	3
16. is-kur.gov.tr	3
17. icisleri.gov.tr	2
18. itu.edu.tr	2
19. ktu.edu.tr	2
20. kultur.gov.tr	2
21. meteor.gov.tr	2
22. metu.edu.tr	2
23. tsk.mil.tr	2
24. yok.gov.tr	2

Tablo 70’de en çok ziyaret edilen kamu sitelerinin listesi sunulmuştur. Bu listede en çok ziyaret edilen Sosyal Sigortalar Kurumu’nun web sitesi, Nüfus Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün web sitesi ikinci, Milli Eğitim Bakanlığı web sitesi üçüncü, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi dördüncü, Türk telekom A.Ş.’nin web sitesi ise beşinci

sırada yer almaktadır. Bu sitelerin genel özelliklerine bakıldığında tüm sitelerde interaktif uygulamalar olduğu gözlemlenmektedir.

Sosyal Sigortalar Kurumunun Sigortalı, işveren bilgilerinin yer alması/ sorgulanması, İşverenlere kolaylıklar getiren e-bildirge uygulaması,Nüfus Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün web sitesinde vatandaşlık numaralarının sorgulanması,Milli Eğitim Bakanlığı web sitesinde bakanlıkça yapılan sınavların atamaların sorgulanması, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme merkezince sınav sonuçlarının sorgulanması,Türk Telekom Anonim Şirketinin web sitesinde 118 bilinmeyen numaralar servisine internetten erişilebilmesinden dolayı bu kurumların web siteleri ziyaret edilmektedir.

Tablo 71: Kamu İnternet Sayfalarından Memnun Kalanların “Olumlu” Eleştirilerinin Dağılımı

	Frekans	%
İçerik	48	88,9
Tasarım	4	7,4
Erişim Hızı	2	3,7
Toplam	54	100

Tablo 71’de %88,9’u içerik, %7,4’ü tasarım ve % 3,4 si erişim hızı ile ilgili olumlu eleştirilerde bulunduğu görülmektedir.

Kamu internet sayfalarında tasarım ile ilgili olarak “düzenli, güzel, giderek iyileşiyor” gibi ifadeler yer almaktadır.

İçerik ile ilgili olarak da “istediğim bilgilere ulaştım, kurumlara gitmeme sırada kuyrukta beklememe gerek kalmadı, çok yararlı, yeni bilgiler öğreniyorum, bir çok

sorumun cevabını azar işitmeden öğrendim, zaman kazandırıyor” gibi ifadeler yer almaktadır.

Tablo 72: Kamu İnternet Sayfaları İle İlgili “Olumsuz” Yorumların Dağılımı

	Frekans	%
İçerik	19	42,2
Tasarım	18	40,0
Erişim Hızı	8	17,8
Toplam	45	100

Tablo 72’de Kamu internet sayfaları ile ilgili olarak olumsuz görüş belirtenlerin %42,2’si içerik, %40 tasarım, %17,8’i de erişim hızı ile ilgili fikir beyan etmişlerdir.

Kamu internet sayfalarında tasarım ile ilgili olarak “karışık, özensiz, basit, kötü” gibi ifadeler yer almaktadır.

İçerik ile ilgili olarak da “yetersiz, basit, aradığı bilgiyi bulamadım, bilgiler güncel değil” gibi ifadeler yer almaktadır.

Erişim olarak “hızı yavaş, sayfalar gelmiyor, bazen kapalı” gibi ifadeler yer almaktadır.

Kamu internet sayfaları ile ilgili ifadeler çalışmanın E-devlet bölümünde yer alan eleştirel ifadelerle paralellik göstermektedir.

Tablo 73: “Şimdiye kadar hiç chat yaptınız mı?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Evet	429	85,8
Hayır	62	12,4
Boş	9	1,8
Toplam	500	100

Tablo73’de internet kafeye gidenlerin % 85,82’i şimdiye kadar chat yaptığını, %12,4’ünün chat yapmadığını göstermektedir.

Tablo 74: “Chat için genelde karşı cinsi mi tercih ettiniz?/eder misiniz?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Evet	259	51,8
Hayır	207	41,4
Boş	34	6,8
Toplam	500	100

Tablo 74’de internet kafede chat için karşı cinsi tercih edenlerin oranı %51,8’i, tercih etmeyenlerin oranı ise %41,4’ü görülmektedir. Karşı cinsi tercih etme oranı beklenenden daha aşağı sonuçlar vermiştir.

Tablo 75: “Sürekli Chat alışkanlığınız var mı?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Hayır	381	76,2
Evet	94	18,8
Boş	25	5
Toplam	500	100

Tablo 75’de internet kafeye gidenlerin %76,2 sinin sürekli chat alışkanlığının olmadığı, %18,8’inin chat bağımlılığının olduğu görülmektedir.

Tablo 76: Chat Yapma Nedenleri Dağılımı

	Frekans	%
Yeni arkadaşlıklar için	29	39,7
Muhabbet/eğlence/zaman geçirme	25	34,2
Can sıkıntısı	10	13,7
Alışkanlık/chat yapmadan duramıyorum	5	6,8
Bilgi edinmek/öğrenmek	1	1,4
Çapkınlık	1	1,4
Gerçekten kaçmak için	1	1,4
Yanına gidemediğimden/iletişim için	1	1,4
TOPLAM	73	100

Tablo 76’de internet kafeye gidenlerin sürekli chat yapanların chat yapma nedenlerine göz atıldığında %39,7’si yeni arkadaşlıklar için, %34,2’si muhabbet/eğlence/zaman geçirme, %13,7’si can sıkıntısı, % 6,8’i alışkanlıktan dolayı yaptığı görülmektedir.

Tablo 77: Chat Yapma Sıklığı Dağılımı

	Frekans	%
Hergün	11	27,5
Haftada 1-2 Gün	10	25,0
Haftada 2-3 Gün	8	20,0
Haftada 3-4 Gün	6	15,0
Haftada 3-5 Saat	5	12,5
TOPLAM	40	100,0

Tablo 77’de sürekli chat alışkanlığınız varsa hangi sıklıkla yapıyorsunuz? sorusuna cevap verenlerin %27,5’i her gün, %25’ haftada 1-2 gün, %20 si haftada 2-3 gün %15 haftada 3-4 gün ve %12,5’i ise haftada 3-5 saat chat yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Soru formununun 59.sirasındaki “Siz hiç chatte yanlış bilgiler vererek kendisini farklı tanıtan birisiyle karşılaştınız mı? Bu konuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar tasniflenip değerlendirildiğinde bunun chatte yaygın olduğunu, eğlenmek/dalga geçmek, “geyik yapmak” amacıyla sanal dünyada farklı bir kimliğe bürünerek yapıldığını ifade edilmiştir.

Tablo 78: “ İnternette sörf yaparken istemeyerek porno siteleri ile karşılaştınız mı?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Evet	283	56,6
Hayır	201	40,2
Boş	16	3,2
Toplam	500	100

Tablo 78’de internet kafeye gidenlerin %56,6’sı internette sörf yaparken istemeyerek porno siteleri ile karşılaştığı, %40,2’sinin karşılaşmadığı görülmektedir. Her ne kadar beklenen oranı vermese de %40 gibi bir oran da az değildir. Özellikle çocukların zararlı içerik ile istemeyerek bile olsa karşı karşıya gelmesi çocukların ve gençlerin ruhsal, fiziksel gelişimi açısından endişe verici bir orandır.

Tablo 79: “İnternette arkadaşlıklarınız oldu mu?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Evet	278	55,6
Hayır	206	41,2
Boş	16	3,2
Toplam	500	100

Tablo 79’ de internet kafeye gidenlerin %55,6’sının internette arkadaşlıklarının olduğu, % 41,2 ‘sinin olmadığını göstermektedir.

Tablo 80: “İnternette tanıştığınız arkadaş/arkadaşlarınızla buluşup yüz yüze görüştünüz mü?” Sorusuna Verilen Cevap Tablosu

	Frekans	%
Hayır	290	58
Evet	187	37,4
Boş	23	4,6
Toplam	500	100

Tablo 80’de internet kafeye gidenlerin %58’inin internette tanıştığı arkadaşları ile buluşmadığı, % 37,4’ünün buluşup yüz yüze görüştükleri görülmektedir. Sanal dünyadaki arkadaşlıkların gerçek dünyaya taşınmasında %37,4 azımsanacak bir oran değildir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünyada ve Türkiye’de internet kullanma ve bilgiye ulaşma son derece yaygınlaşmıştır. Hayatın her alanında gerek toplumsal gerek kurumsal gerekse kamu alanında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. İnternet kullanımı ekonomik açıdan gelişmiş olan ülkelerde daha yaygın ve kullanımı yoğun, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde de tersi bir durum arz etmektedir.

Ülkemizde internet kullanımı geç olarak başlamasına ve de istenilen düzeyde olmamasına rağmen kullanım oranlarında artış görülmektedir. Fakat devletin internet ağlarının tesisini sağlama da kullanımı teşvik etme de, vatandaşların devlet kurumları ile ilişkilerinde geleneksel bürokratik işlemleri kullanmaya devam etmesi gibi nedenler ile internet kullanımının günlük hayat içersinde hak ettiği yeri alamadığı gözlemlenmektedir.

E-posta, web adres, bürokratik işlemlerin internet aracılığı ile yapılması, eğitimde internetin yaygınlaşması ve diğer konularda internet kullanımı yaygınlaştırmalıdır.

Fakat yapılan anket çalışmasında görüldüğü kadarıyla evlerde internet kullanımı çok düşüktür. Bunun yerine sosyal yaşam içerisinde internet kullanımı internet kafelerde oyun, eğlence, siteler üzerinde sörf yapmaktan öteye gidememiştir. Bilgiden faydalanma, bilgiyi üretmekten ziyade tüketim amaçlı bir internet kullanımı ortaya çıkmıştır.

Özellikle en çok internet kullanan yoğun yaş grubu kullanıcıların oyun, eğlence ve sitelerde gezinme gibi içeriği olan sorulara verdikleri yüksek yüzdeli cevaplar, bilgiye erişim ve üretim amaçlı internet kullanımı, toplumumuzda uzun bir süre daha bekleyeceğimizin işaretini vermektedir.

Bu alan çalışması bu durumun küçük bir göstergesi ve işaretidir.

KAYNAKÇA

- Akgül, Mustafa
1999 İnternet Sunucu Araçları ve Yöntemleri, Bilkent Üniversitesi
- Allen, Douglas W. – Johnson, Steve
1998 İnternet Öğrenim Klavuzu, Türkçe Basımın Editörü Dr.Cahit AKIN, Alfa Yay. İstanbul
- Arslantürk,Zeki - Amman, M. Tayfun
2000 Sosyoloji, Kaknüs Yayınları
- Aytaç, Mustafa
2001 Akademisyenlerin Çalışma Yaşamı Ve Kariyer Sorunları, Uludağ Üniversitesi Üniversitesi Merkez Kütüphane, 2001, Proje Yürütücüsü Prof.Dr. Mustafa AYTAÇ
- Aytaç, Serpil
Ekonomi ve Toplum, “Bursa’da Kültür Değişimi: Göç Olgusuna Sayısal Bir Bakış”
www.isguc.org
- Bauman, Zygmunt
1999 Küreselleşme, Ayrıntı yayınları Çev.Abdullah Yılmaz, İstanbul
- Bozkurt, Veysel
1997 Enformasyon Toplumu ve Türkiye, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Bozkurt, Veysel
2000a “Küreselleşme Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar”, Küreselleşmenin İnsani Yüzü içinde, (Derleyen) Veysel Bozkurt, Alfa, İstanbul.

- Bozkurt, Veysel
2000b “Küreselleşmenin Toplumsal Sonuçları”, Küreselleşmenin İnsani Yüzü içinde, (Derleyen) Veysel Bozkurt, Alfa, İstanbul.
- Bozkurt, Veysel
2003 “Yıkıcı Gemeinshaf”tan “Öteki”siz Postmodern Kabilelere. Sanal Cemaatler”, www.stradigma.com
- BTYK
2001 Bilgi Teknolojileri Yaygınlık ve Kullanım Anketi-2000, www.bilten.metu.edu.tr
- DİE
1997 Devlet İstatistik Enstitüsü yayını, “Coğrafi bölge Ayırımında İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Gruplarının ve Gelişmişlik Seviyelerinin Belirlenmesi”,Ankara
- DİE
2002 2000 Nüfus Genel Sayımı: Nüfusun sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Devlet İstatistik Enstitüsü,
- Doğan, İsmail
1995 Sosyoloji, Sistem Yayıncılık, Ankara
- Dönmezer, Sulhi
1994 Toplumbilim, Beta Yay. Yenilenmiş 11.bası, İstanbul
- Ekici, Armağan
2002 “Aziz Antonius’un Baştan Çıkarılması: Bir kötü Alışkanlık Olarak İnternet”, İnternet:Üçüncü Devrim? Cogito Dergisi İçinde, Sayı 30, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

- Erdal, Murat-Saygılı, Sedef
2001 “Yeni Teknolojilerin Sağlık Sektöründeki Etkileri Ve İnternet Kullanımı” <http://inet-tr.org.tr/inetconf7/bildiriler/>
- Erkan, Hüsnü
1993 Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme, T. İş Bankası Kültür Yayınları
- Ertürk, Hasan
1994 Bursa’da Sosyo-Ekonomik Değişim ve Hava Kirliliği Sorunu, Busiad yayınları
- Giddens, Anthony
1994 Modernliğin Sonuçları, Ayrıntı, İstanbul
- Giddens, Anthony
2000a Sosyoloji, Ayraç Yayınevi, Ankara
- Giddens, Anthony
2000b Elimizden Kaçıp Giden Dünya, Alfa Yay. Çev. Osman Akınhay
- Giddens, Anthony
2000c Üçüncü Yol, Birey Yayıncılık, Türkçesi Mehmet Özay
- Gökçöl, Orhan
2001 www.eng.bahcesehir.edu.tr/css
- Gönenli, Hakan
1996 İnternet: Aydınlanmadan Siber Topluma- Yeni bir Kitle İletişim Aracı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996 yayınlanmamış yüksek lisans tezi)

- İnce N. Murat
2001 Elektronik Devlet Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Yeni İmkanlar, Devlet Planlama Teşkilatı
- Kaya Bensghir, Türksel
2000 “Devlet-Vatandaş İletişiminde E-Posta”,
Amme İdaresi Dergisi, Cilt 33 Sayı 4 Aralık 2000, s. 49-61.
- Kongar, Emre
1995 Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Odabaşı, H.Ferhan
2002 İnternet ve Çocuk, Çocuk ve Aile Kitapları, İstanbul 1.Basım
- Özgit, Attila
2000 “İnternet Nereye Koşuyor?”,
<http://ozgit.nom.tr/Articles/internet-nereye-kosuyor.htm>
- Özaygen, Alkım
2000 “İnternet’e Dayalı Uzaktan Eğitim” Bilim ve Teknik,
<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/dergi/00/mart/internete.pdf>
- Polama, Margaret
1993 Çağdaş Sosyoloji Kuramları, Çev. Hayriye Erbaş, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Robertson, Roland
1999 Küreselleşme, Bilim ve Sanat yay. Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara
- Sarıhan, Tan Deniz
1995 Herkes İçin İnternet, Sistem yayıncılık, 3.Basım, İstanbul

Sezal, İhsan

1998

“Üçüncü Bin Yıl ve “Üçüncü Toplum” “, Bilgi Ve Toplum içinde, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı 1998 istanbul

Tanenbaum, Andrew S.

1988

Computer Networks, Second Edition, Prantice Hall International Inc.

Tapscott, Don

1998

Dijital Ekonomi, Koçsistem Yayınları, çev. Ece Koç, istanbul

Telekomünikasyon Kurumu (TK),

2002

Sayısal Uçurum, Sektörel Araştırma ve Stratejiler Dairesi Başkanlığı

Tezcan, Mahmut

1995

Sosyolojiye Giriş “Temel Kavramlar” 4.Baskı Ankara

Tolan, Barlas

1996

Toplum Bilimlerine Giriş, Adım yayınları, Ankara, 4.Baskı

Ulagay, Osman

2001

Küreselleşme Korkusu, Timaş yayınları, İstanbul

Underwood, Mick

2002

“Kamusal Alan Olarak İnternet” , İnternet:Üçüncü Devrim? Cogito Dergisi İçinde, Sayı 30, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Wingate, Philippa

2001

İnternet, Tübitak Popüler Bilim Kitapları,Çev. Selma İkiz, Ankara

Yıldız, Mete

2002

Bir Kamu Politikası Aracı Olarak İnternet Kafeler,

<http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/142.doc>

Yürüttücü, Aslı

2002

E-Devlet,E-Yönetim Ve Türkiye'deki Durum Analizi,

<http://inet-tr.org.tr/inetconf8/program/60.html>

www.die.gov.tr

www.edevlet.net

[www.edevlet.net/raporveyayinlar/ AB_Adaylarinda_Bilgi_Toplumu.pdf](http://www.edevlet.net/raporveyayinlar/AB_Adaylarinda_Bilgi_Toplumu.pdf)

<http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/dincerb/ilce/>

www.e-ticaret.gov.tr/tanim/tanim.htm

www.osmangazi-bld.gov.tr/Osmangazi/01.htm

www.nic.tr

www.uludag.edu.tr/bursa_kent.htm

www.tk.gov.tr

EK-1 ARAŞTIRMADA KULLANILAN SORU FORMU

Anketin Yapıldığı Mahalle .....

Bursa-Merkez Yerleşiminde İnternet Kafelerde İnternet Kullanımı Ve Kullanıcılarının Sosyo-Demografik Analizi: Osmangazi Örneği

İNTERNET KAFELERDE UYGULANACAK SORU FORMU

1. Cinsiyetiniz?

1-[ ] Erkek 2-[ ] Kadın

2. Kaç yaşındasınız? [.....]

3. Medeni durumunuz nedir?

1-[ ] Bekâr 2-[ ] Evli 3-[ ] Dul 4-[ ] Boşanmış

4. Eğitim durumunuz nedir?

1 - [ ] Yüksek Lisans / Doktora bitirdim. 2 - [ ] Yüksek Lisans / Doktora öğrencisiyim
3 - [ ] Yüksekokul/Fakülte bitirdim 4 - [ ] Yüksekokul/Fakülte öğrencisiyim
5 - [ ] Lise mezunuyum 6 - [ ] Lise öğrencisiyim
7 - [ ] Ortaokul mezunuyum 8 - [ ] Ortaokul öğrencisiyim
9 - [ ] İlkokul mezunuyum 10- [ ] İlkokul öğrencisiyim
11 - [ ] Okur yazar

5. Doğum yeriniz neresidir? Lütfen sadece (x) ile işareti işaretleyiniz.

	<u>Köy</u>	<u>Kasaba</u>	<u>Kent</u>
1.Marmara	[ ]	[ ]	[ ]
2.Ege	[ ]	[ ]	[ ]
3.İç Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
4.Akdeniz	[ ]	[ ]	[ ]
5.Karadeniz	[ ]	[ ]	[ ]
6.Doğu Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
7.Güneydoğu Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
8.Diğer (.....)	[ ]	[ ]	[ ]

(diğer ise **ülke adını** yazınız. Köy, kasaba, kent olduğunu "X" ile belirtiniz.)

6. Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz? [.....]

7. Hayatınızın en büyük kısmını nerede geçirdiniz? Lütfen sadece (x) ile işareti işaretleyiniz. İsim yazmaya gerek yoktur.

	<u>Köy</u>	<u>Kasaba</u>	<u>Kent</u>
1.Marmara	[ ]	[ ]	[ ]
2.Ege	[ ]	[ ]	[ ]
3.İç Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
4.Akdeniz	[ ]	[ ]	[ ]
5.Karadeniz	[ ]	[ ]	[ ]
6.Doğu Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
7.Güneydoğu Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
8.Diğer (.....)	[ ]	[ ]	[ ]

(diğer ise **ülke adını** yazınız. Köy, kasaba, kent olduğunu "X" ile belirtiniz.)

8. (Aileniz göç etti ise) nereden göç etti? Lütfen sadece (x) ile işareti işaretleyiniz.

	<u>Köy</u>	<u>Kasaba</u>	<u>Kent</u>
1.Marmara	[ ]	[ ]	[ ]
2.Ege	[ ]	[ ]	[ ]
3.İç Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
4.Akdeniz	[ ]	[ ]	[ ]
5.Karadeniz	[ ]	[ ]	[ ]
6.Doğu Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
7.Güneydoğu Anadolu	[ ]	[ ]	[ ]
8.Diğer (.....)	[ ]	[ ]	[ ]

(diğer ise **ülke adını** yazınız. Köy, kasaba, kent olduğunu "X" ile belirtiniz.)

9. Aileniz (göç etti ise) hangi yılda Bursa'ya yerleşti? [.....]

10. Kaç kardeşiniz? (lütfen kendinizi dahil ediniz)

1-[ ] kardeşim yok

2-[ ] iki

3-[ ] üç

4-[ ] dört

5-[ ] beş ve daha fazla

11. Evde kaç kişi yaşıyorsunuz? [.....]

12. Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?

1-[ ] Size ait

2-[ ] Kira

3-[ ] Diğer .....

13. Şu an ne iş yapıyorsunuz?

1- [ ] Öğrenciyim, çalışmıyorum

2- [ ] İşsizim

3- [ ] İşim var

4- [ ] Hem okuyor, hem çalışıyorum

5- [ ] Okulu bitirdim, çalışmıyorum

14. Eğer varsa mesleğiniz? .....

15. Ailenizin toplam geliri aylık ne kadardır?

1-[ ] 300 milyon ve aşağısı

2-[ ] 301.milyon- 600 milyon

3-[ ] 601milyon-900milyon

4-[ ] 901milyon-1200milyon

5-[ ] 1201milyon-1501milyon

6-[ ] 1501milyon ve üzeri

16. İşyerinizde/Evinizde internet bağlantısı var mı?

1- Evet [ ] 2-Hayır [ ]

17. İşyerinizde/ Evinizde internet bağlantısı var ise neden internet kafeye geliyorsunuz?

Kısaca açıkla mısınız?

18. Anne-babanızın evliliği (birlikte yaşamı) sürüyor mu?

1- Evet [ ]

2-Hayır [ ]

19. Bir önceki soruya cevabınız "HAYIR" ise hangisi ile yaşıyorsunuz?

1- [ ] Anne

2- [ ] Baba

3- [ ] Diğer.....

20. Anne-babanızın çalışma durumu nedir?

1- [ ] Sadece babam çalışıyor

2- [ ] Sadece annem çalışıyor

3- [ ] Annem-babam ikisi de çalışıyor

4- [ ] Diğer .....

21. Annenizin en son bitirdiği okul nedir?

1- [ ] Yüksek Lisans/Doktora

2- [ ] Yüksekokul/Fakülte

3- [ ] Lise

4- [ ] Ortaokul

5- [ ] İlkokul

6- [ ] Okur yazar

7-[ ] Okur yazar değil

22. Babanızın en son bitirdiği okul nedir?

1- [ ] Yüksek Lisans/Doktora

2- [ ] Yüksekokul/Fakülte

3- [ ] Lise

4- [ ] Ortaokul

5- [ ] İlkokul

6- [ ] Okur yazar

7-[ ] Okur yazar değil

23. Bilgisayar kullanmayı ne kadar biliyorsunuz?

- 1- Çok iyi (bilgisayar programlama, bilgisayar donanım kurma, ayarlama)
2- İyi (bir çok yazılım kullanma, İnternet uygulamaları, sorun giderme)
3- Orta (bazı yazılımlar, İnternet ve e-mail)
4- Az (e-mail, chat, oyun)

24. Bilgisayar kullanmayı nerede öğrendiniz?

- 1- İş
2- Okul
3- Kursu gittim(eğitim aldım)
4- İnternet kafede
5- Evde
6- Diğer.....

25. Evinizde bilgisayar var mı?

- 1- Evet 2- Hayır

26. İnternet kafe dışında ayrıca kahvehaneye de gidiyor musunuz?

- 1- Evet 2- Hayır

27. Bilardo salonu, atari salonlarına gidiyor musunuz?

- 1- Evet 2- Hayır

28. İnterneti ne zamandan beri kullanıyorsunuz?

- 1- 1 seneden az
2- 1-2 yıl
3- 2-4 yıl
4- 4-6 yıl
5- 6 ve üzeri

29. İnterneti ilk kez nerede kullandınız?

- 1- İnternet kafede
2- Evde
3- İş yerinde
4- Okulda
5- Arkadaşımın yanında
6- Diğer.....

30. İnternet kafeye hangi sıklıkla gidiyorsunuz?

- 1- Her gün
2- Haftada birkaç gün
3- Haftada bir gün
4- Ayda bir kaç gün
5- Ayda bir gün

31. Genellikle günün hangi zaman diliminde internet kafeye gidirsiniz?

- 1- Akşamları 2- Öğleden sonra 3- Öğleden önce 4- Diğer

32. İnternet kafede haftada ortalama olarak ne kadar kahıyorsunuz?

- 1- 3 saat ve aşağısı
2- 3-6 saat
3- 6-10 saat
4- 10-20 saat
5- 20 saatten fazla

33. İnternette öncelikli kullanım amacınız nedir?Aşağıdaki şıkları önem sırasına göre sıralayınız?(1,2,3,4,5,6,7,8)

- 1- Eğlence / Oyun
2- Araştırma / Eğitim / Okul/Ders
3- Son Haberlere / Finansal Bilgilere ulaşmak
4- Chat
5- İletişim
6- Alışveriş
7- Web sayfaları arasında gezinmek / sörf yapmak
8- Newsgroups (haber grupları)
9- Diğer .....(belirtiniz)

34. İnternet erişimi için internet kafede günde ortalama ne kadar para harcıyorsunuz?

- 1- 1milyon TL ve 1milyon TL den az
2- 1milyon TL - 2milyon TL
3- 2milyon TL - 3milyon TL
4- 3milyon TL - 4milyon TL
5- 4milyon TL ve üzeri

35. İnternet erişim ücretini nasıl buluyorsunuz?
1- [ ] Ucuz 2-[ ] Makul 3-[ ] Pahalı 4- [ ] Çok pahalı
36. İnternet için para probleminiz oldu mu?
1- [ ] Evet 2- [ ] Hayır
37. İnternet kafe için ailenizle sizin aranızda hiç problem çıktı mı?
1- [ ] Evet 2- [ ] Hayır
38. Evet ise Problemin kaynağı neydi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)
1- [ ] İnternet kafe için harcadığım para
2- [ ] Derslerimi aksattığı için
3- [ ] Çok fazla zaman ayırdığım için
4- [ ] İşlerimi aksattığım için
5- [ ] Diğer .....
39. Serbest zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?Aşağıdaki şıkları öncelik sıra numarası vererek sıralayınız.(1,2,3,4,5,6,7,8)
1- [ ] Spor
2- [ ] Arkadaşlarla vakit geçirme/gezme
3- [ ] Tv/Vcd/Dvd İzleme
4- [ ] Kitap/dergi/gazete okuma
5- [ ] Müzik dinleme
6- [ ] İnternette sörf
7- [ ] Ders Çalışma
8- [ ] Diğer.....
40. En son ne zaman kitap okudunuz (ders kitabı hariç)?
1-[ ] Hatırlamıyorum
2-[ ] 1 gün - 1 hafta önce
3-[ ] 1 hafta - 2- hafta önce
4-[ ] 2 hafta - 4 hafta önce
41. İnternet kafe bağımlısı olduğunuzu düşünüyor musunuz ?
1-[ ] Evet 2-[ ] Hayır
42. Hep aynı internet kafeye mi gidersiniz?
1-[ ] Evet 2-[ ] Hayır
43. İnternet kafe seçiminde nelere dikkat edersiniz? [Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz]
1- [ ] PC donanımlarının ve internet çıkış hızının iyi olmasına
2- [ ] Bir sorunla karşılaştığımda teknik desteklerinin iyi olmasına
3- [ ] Çok çeşitli oyunların olmasına
4- [ ] Sessiz ortamın olmasına
5- [ ] İç dekorasyona/dizayn
6- [ ] Kafenin servisine
7- [ ] Bulunduğu yere
8- [ ] Arkadaşlarımın gittiği yer olmasına
9- Diğer.....
44. İnternet kafede kaldığınız süre içerisinde sırasıyla aşağıdakilerden hangisi en çok zamanınızı alır? Aşağıdaki şıkları öncelik sıra numarası vererek sıralayınız.(1,2,3,4,5,6)
1- [ ] Chat / Sohbet (anında mesajlaşma)
2- [ ] Sörf yapmak
3- [ ] E-mail
4- [ ] Oyun
5- [ ] Haber grupları
6- [ ] Diğer.....
45. Her hangi bir mail grubuna üye misiniz? (sanal arkadaş grubunuz var mı?)
1- [ ] Evet 2-[ ] Hayır
46. İnternet günlük hayatınızda ne kadar yer alır?
1-[ ] İnternetsiz yapamam
2-[ ] Çok önemli rol oynar
3-[ ] Kısmen önemli rol oynar
4-[ ] Önemli rol oynamaz

47. İnternet kafede hangi tür oyunları oynarsınız? [Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz]

- 1- PC (Kişisel bilgisayar) oyunları
- 2- Ağ üzerinde çoklu oynanan bilgisayar oyunları
- 3- Kahvehane oyunları [tavla, okey,kağıt v.b]
- 4- İnternet ortamında oynanan çoklu oyunlar
- 5- Oyun oynamam
- 6- Diğer.....

48. İnternete kafeye gitmeden önce nerelere gidiyor, nasıl vakit geçiriyordunuz?

49. İnternet kafeden sonra arkadaş çevreniz değişti mi?

- 1- Evet
- 2- Hayır

50. En çok ziyaret ettiğiniz 5 site adresini yazarmısınız.

- 1-.....
- 2-.....
- 3-.....
- 4-.....
- 5-.....

51. Bugüne kadar genel hizmet veren hangi kamu sitelerinden yararlandınız?

- 1-.....
- 2-.....
- 3-.....
- 4-.....
- 5-.....

52. Kamu kurumlarının sitelerinden memnun kaldınız mı? Evet ise neden?

53. Kamu kurumlarının sitelerinden memnun kaldınız mı? Hayır ise neden?

54. Şimdiye kadar hiç chat yaptınız mı?

- 1- Evet
- 2- Hayır

55. Chat için genelde karşı cinsi mi tercih ettiniz?/eder misiniz?

- 1- Evet
- 2- Hayır

56. Sürekli Chat alışkanlığınız var mı?

- 1- Evet
- 2- Hayır

57. Sürekli Chat alışkanlığınız varsa neden chat yapıyorsunuz?

58. Sürekli Chat alışkanlığınız varsa hangi sıklıkla chat yapıyorsunuz?

59. Siz hiç chatte yanlış bilgiler vererek kendisini farklı tanıtan birisiyle karşılaştınız mı? Bu konuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?

60. İnternette sörf yaparken istemeyerek porno siteleri ile karşılaştınız mı?

- 1- Evet
- 2- Hayır

61. İnternette arkadaşlarınız oldu mu?

- 1- Evet
- 2- Hayır

62. İnternette tanıştığınız arkadaş/arkadaşlarınızla buluşup yüz yüze görüştünüz mü?

- 1- Evet
- 2- Hayır

Anket ile ilgili yorumlarınızı lütfen yazınız

Ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Konya'nın Kulu ilçesinde doğdum. İlk ve orta öğrenimimi burada tamamladım. 1993'te Ankara Polis Kolejinden, 1997'de Polis Akademisi'nden mezun oldum ve Komiser Yardımcısı olarak Temmuz 1997'de Bursa Emniyet Müdürlüğü kadrosuna atandım. İki ay kadar karakolda görev yaptıktan sonra Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü bünyesine atandım.

Faruk MERMER

